

**ANASINIFINA DEVAM EDEN ÇOCUKLARA UYGULANAN YARATICILIK
EĞİTİM PROGRAMININ ÇOCUKLARIN YARATICI DAVRANIŞLARINA
ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

ZEYNEP DERE

DOKTORA TEZİ
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ARALIK, 2014

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakkı saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 24 ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: ZEYNEP
Soyadı: DERE
Bölümü: ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ
İmza:
Tezli Tarihi: 09. 12. 2014

TEZİN

Türkçe Adı: ANASINIFINA DEVAM EDEN ÇOCUKLARA UYGULANAN YARATICILIK EĞİTİM PROGRAMININ ÇOCUKLARIN YARATICI DAVRANIŞLARINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ

İngilizce Adı: EXAMINATION OF THE EFFECTS OF CREATIVITY TRAINING PROGRAM APPLIED TO NURSERY STUDENTS ON THEIR CREATIVE BEHAVIORS

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Zeynep DERE

İmza:

Canım Aileme

TEŞEKKÜR

Doktora çalışmam boyunca benden desteğini esirgemeyen öncelikle tez danışmanım Esra ÖMEROĞLU'na, tez izleme komitesi üyelerim Prof. Dr. Gülen BARAN'a ve Doç. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN'e teşekkürü bir borç bilirim.

Beni büyüten, yetiştiren, okutan, sonsuz emeğini ve sabrını bana karşılıksız sunan canım ailem iyi ki varsınız ve sizi bana verene teşekkürler.

**ANASINIFINA DEVAM EDEN ÇOCUKLARA UYGULANAN
YARATICILIK EĞİTİM PROGRAMININ ÇOCUKLARIN YARATICI
DAVRANIŞLARINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ
(Doktora Tezi)**

Zeynep DERE

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Aralık, 2014

ÖZ

Araştırmada anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan yaratıcılık eğitim programının çocukların yaratıcı davranışlarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırma kapsamında çocukların yaratıcılıklarını değerlendirmek amacıyla Yaratıcı Davranış Gözlem Formu geliştirilmiş ve çocukların yaratıcılıklarını geliştirmek için Yaratıcılık Eğitim Programı uygulanmıştır. Araştırmada Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun geçerliğini ve güvenilirliğini yapmak için bir grup, deneysel kısmını yapmak için ayrı bir grup olmak üzere toplam iki farklı grupta çalışılmıştır.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun geçerlik güvenilirlik çalışma grubu belirlenirken tabakalı örnekleme yöntemi ile toplam 257 çocuk örnekleme alınmıştır. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun güvenilirliğini belirlemek amacıyla test-tekrar test yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla araştırmaya dahil edilen 257 çocuktan 60'ı rastgele seçilmiştir. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu dört hafta sonra 60 çocuğa tekrar uygulanmıştır.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun geçerliğinin belirlenmesinde kapsam geçerlik indeksi (KGİ) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun tüm maddelerinin gerekli olduğu görülmüş ve kapsam geçerliği yapılmıştır. DFA ile hesaplanan uyum istatistiklerine göre, Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun dört faktörlü yapısının toplanan verilerle genel olarak yüksek uyum sağladığına karar verilmiştir. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun güvenilirliğinin belirlenmesinde Cronbach Alfa iç tutarlılık anlamında güvenilirlik katsayısı ve test tekrar test kararlılık anlamında güvenilirlik katsayıları incelenmiştir. Her iki uygulamadan elde edilen puanlara ait Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ve ilişkili örneklem için t testi uygulanmıştır. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu 'ndan elde edilen ilk uygulama ve son uygulama puanlarının istatistiksel anlamda farklılaşmadığı görülmektedir, $t(59)=1,05$, $p>.05$. Elde edilen bulgulara göre, Yaratıcı Davranış Gözlem Formu okul öncesi dönemdeki çocukların yaratıcılığını ölçmek amacıyla kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir araçtır.

Yaratıcılık Eğitim Programı'nın çalışma grubunu, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen iki farklı okulda öğrenim gören 30 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmanın deney grubunda 16, kontrol grubunda da 14 çocuk bulunmaktadır. Her iki gruptaki çocuklara ön değerlendirme

ve son değerlendirme olarak araştırmacı tarafından Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Etkinlikleri'nin yaklaşık 60 dakika süren etkinlikleri dört gün boyunca, sıra ile uygulanmıştır. Etkinliklerin ekimlerinin videokasete eksiksiz ve tam olarak kaydedilmesine yardımcı olması amacıyla ikinci gözlemci belirlenmiştir. Ardından deney ve kontrol grubundaki çocukların davranışları Yaratıcı Davranış Gözlem Formu iki gözlemci ile değerlendirilmiştir. Deney grubundaki çocukların yaratıcılıklarını desteklemeye yönelik Yaratıcılık Eğitim Programı araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Kontrol grubundaki çocuklara ise anasınıfı ğretmeni tarafından Milli Eğitim Bakanlığı (2013) Okul ncesi Eğitim Programı'nın uygulanmasına devam edilmiştir. Son testlerin uygulanmasının ardından, Yaratıcılık Eğitim Programı'nın kalıcılığını belirlemek için deney grubuna Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Etkinlikleri tekrar uygulanmıştır ve çocukların davranışları Yaratıcı Davranış Gözlem Formu' na ikinci gözlemci ile ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Verilerin analizi kısmında öncelikle, verilerin normal dağılımı sağlayıp sağlamadığı incelenmiştir. Veriler normal dağılım gösterdiği için parametrik istatistiksel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Kontrol grubu ve deney grubunun gözlem formundan aldıkları ön değerlendirme ve son değerlendirme ortalamaları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için ilişkili örneklemler t testi, kontrol grubunun ve deney grubunun ön değerlendirme ortalamaları arasında fark olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklemler t testi, kontrol ve deney grubunun ön değerlendirme sonuçları arasında anlamlı fark bulunan boyutlardan elde edilen son değerlendirme ortalamalarını karşılaştırmak için ANCOVA, kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Birinci ve ikinci gözlemci arasındaki tutarlılık Pearson korelasyon katsayısı ile belirlenmiştir. Çalışmada tüm analizler için anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir. Yaratıcılık Eğitim Programı'na katılan çocukların yaratıcılık puanları kontrol grubundaki çocuklardan daha yüksektir. Elde edilen verilere göre, Yaratıcılık Eğitim Programı ocukların yaratıcı davranışlarını olumlu yönde geliştirmektedir. Kalıcılık testi sonuçlarına göre de Yaratıcılık Eğitim Programı'nın etkisi devam etmektedir.

Elde edilen verilerle, çocukların yaratıcılıklarının geliştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla Yaratıcı Davranış Gözlem Formu ve Yaratıcılık Eğitim Programı uygulayıcılarına, araştırmacılara ve öğretmenlere yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Bilim Kodu:

Anahtar Kelimeler: okul öncesi dönemde yaratıcılık, yaratıcı davranış gözlem formu, yaratıcılık eğitimi.

Sayfa Adedi:115

Danışman: Prof. Dr. Esra MEROğLU

EXAMINATION OF THE EFFECTS OF CREATIVITY TRAINING PROGRAM APPLIED TO NURSERY STUDENTS ON THEIR CREATIVE BEHAVIORS

(Doctorate Dissertation)

Zeynep DERE

GAZI UNIVERSITY

INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES

December, 2014

ABSTRACT

This study aimed to examine the effects of creativity training program taught to the children attending at nursery class on their creative behaviors. To this end, Creative Behavior Observation Form was developed in the scope of the study to evaluate creativity of the participant children and Creativity Training Program was applied to improve their creativity. The study analyzed two separate groups: one group to test validity and reliability of the Creative Behavior Observation Form and another group to test experimental part of the study.

The group established to test validity and reliability of the Creative Behavior Observation Form consisted of 257 samples selected according to stratified sampling method. Test – retest method was used to test reliability of the Creative Behavior Observation Form. For this purpose, 60 of the 257 participant children were selected randomly. Then, the activities included in the Creative Behavior Observation Form were re-applied to 60 children at the end of 4 week period.

Content Validity Index (CVI) and Confirmatory Factor Analysis (CFA) methods were used to test validity of the Creative Behavior Observation Form. Each item of the Creative Behavior Observation Form was found to be necessary, thus content validity of the form was confirmed. According to the compliance statistics calculated via CFA, 4-factor structure of the Creative Behavior Observation Form was decided to be in high compliance with the collected data in general terms. Cronbach's Alpha method was used as internal consistency estimate of reliability and test-retest method was used as stability estimate of reliability in order to test the general reliability of the Creative Behavior Observation Form.

Pearson's Moment Correlation Coefficient was applied to the scores obtained from each application and t-test was applied to the related samples. Pre-test and post-test scores obtained from the Creative Behavior Observation Form were found not to differ at a statistically significant level $t(59) = 1.05, p > .05$. According to the obtained results, Creative Behavior Observation Form is a valid and reliable tool in measuring creativity of the pre-school children.

Study group of the Creativity Training Program consisted of 30 students selected purposeful from two different schools. There were 16 children in the experimental group and 14 children in the control group of the study. Creative Behavior Observation Form activities-each lasting for approximately 60 minutes- were applied in turn by the researcher as pretest and posttest to both the experimental and control group children for 4 days. A

second observer was assigned to ensure complete and full video recording of the activities. Then, the behaviors shown by the experimental and control group children were assessed by two observers using Creative Behavior Observation Form. Creativity Training Program aimed to support creativity of the experimental group children was administered by the researcher. Children in the control group, on the other hand, continued to be taught the Preschool Training Program stipulated by the Ministry of National Education (2013) by their preschool teachers. To test sustainability of the Training Program after the post-test application, Creative Behavior Observation Form Activities were re-applied to the experimental group and their behaviors were assessed separately by the two observers according to this Form.

In data analysis, first of all, data were analyzed for normal distribution. Since the study data had normal distribution, parametrical statistical analysis methods were used. For data analysis, related sampling t-test was used to detect statistical significance between the pretest and posttest scores of the control group and experimental group, independent sampling t-test was used to test differences between the pretest scores of the control and experimental group and ANCOVA was adopted to compare the post-test scores obtained from the dimensions to have produced statistically significant difference between the pretest scores of the control group and experimental group.

Consistency between the first and second observers was tested using Pearson's correlation coefficient.

Statistical significance was set at .05 for all analyses. According to the data obtained in the scope of the study, Creativity Training Program has positive contributions to the creativity behaviors of children. Creativity scores of the children to have participated in the Creativity Training Program were found to be considerably higher than those of the control group children. Sustainability test results also showed that Creativity Training Program had sustainable effects.

Obtained data was used to develop suggestions for the implementers of the Creative Behavior Observation Form and Creativity Training Program as well as the researchers in order to contribute to development of children's creativity.

Science Code:

Key Words: Creativity in preschool period, creative behavior observation form, creativity training

Nr of Pages:115

Consultant: Professor Dr. Esra ÖMEROĞLU

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	ii
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	iii
TEŞEKKÜR	vi
ÖZ.....	vii
ABSTRACT.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	xi
TABLolar LİSTESİ	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvii
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
Problem.....	2
Araştırmanın Amacı	5
Araştırmanın Önemi.....	6
Sınırlılıkları	7
Varsayımlar	7
Tanımlar	8
BÖLÜM 2	9
KURAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1.1. Yaratıcılık Kuramları.....	10
2.1.1.1. Faktöriyalist Yaratıcı Düşünme Kuramı (Structure of Intellect Theory).....	11
2.1.1.2. Hümanist Yaratıcı Düşünce Kuramı (Humanistic Theory).....	11
2.1.1.3. Psikoanalitik Kuram (Psychoanalytic Theory)	12
2.1.1.4. Oluşturmacı Kuram (Constructivist Theory).....	12
2.1.1.5. Davranışçı Kuram (Behaviorist Theory).....	13
2.1.1.6. Çağrışımçı Yaratıcı Düşünce Kuramı (Associative Theory).....	14
2.1.1.7. İma ve Açıklık Kuramı (Implicit and Explicit Theory).....	14
2.1.1.8. Yatırım Kuramı (Investment Theory).....	14
2.1.1.9. Çoklu Zeka Kuramı (Multiple Theory).....	15
2.1.1.10. Gestalt Yaratıcı Düşünce Kuramı (Gestalt Theory)	15

2.1.1.11. Torrance'nin Yaratıcılık Kuramı (Torrance's Creativity Theory).	16
2.1.1.11.1. Akıcılık (Fluency).....	16
2.1.1.11.2. Esneklik (Flexibility).....	17
2.1.1.11.3. Orijinallik (Originality).....	18
2.1.1.11.4. Zenginleştirme (Elaboration)	18
2.2. Yaratıcı Düşünme Süreçleri.....	19
2.3. Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılığı Ölçmede Kullanılan Araçlar	21
2.3.1. Torrance Yaratıcı Düşünce Testi (Torrance Tests of Creative Thinking- TCTT)	21
2.3.2. Williams Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeği (Creativity Assessment	22
2.3.4. Okul Öncesi Çocukları İçin Bütünleştirilmiş Yaratıcılık Testi (Integrated Creativity Test for Preschoolers)	22
2.3.5. Yaratıcı Düşünme-Çizim Testi (The Test for Creative Thinking- Drawing Production TCT-DP)	23
2.3.6. Yaratıcılık Potansiyelini Değerlendirme Testi (Evaluation of Potantial Creativity- EPoC)	23
2.4. Okul Öncesi Eğitim'de Yaratıcılığı Ön Plana Alan Yaklaşımlar.....	24
2.4.1. Proje Yaklaşımı (Project Approach)	24
2.4.2. Reggio Emilia Yaklaşımı (Reggio Emilia Approach)	24
2.4.3. Yaratıcı Oyun Yaklaşımı (Creative-Play Approach).....	25
BÖLÜM 3	27
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	27
BÖLÜM 4	35
YÖNTEM	35
4.1. Araştırmanın Modeli	35
4.1.1. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmasına İlişkin Model.....	35
4.1.2. Yaratıcılık Eğitim Programı'na İlişkin Model	36
Araştırmanın Evren ve Örneklemi	36
4.2. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Geçerlik Güvenirlik Çalışmasına Yönelik Evren ve Örneklem.....	37
4.3. Yaratıcılık Eğitim Programı Uygulanan Çalışma Grubu.....	37
4.4. Veri Toplama Araçları	38
4.4.1. Genel Bilgi Formu	38
4.4.2. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu	38
4. 5. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi Süreci.....	40
4. 5. 1. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Oluşturulması.....	40

2.1.1.11. Torrance'nin Yaratıcılık Kuramı (Torrance's Creativity Theory).	16
2.1.1.11.1. Akıcılık (Fluency).....	16
2.1.1.11.2. Esneklik (Flexibility).....	17
2.1.1.11.3. Orijinallik (Originality).....	18
2.1.1.11.4. Zenginleştirme (Elaboration)	18
2.2. Yaratıcı Düşünme Süreçleri.....	19
2.3. Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılığı Ölçmede Kullanılan Araçlar	21
2.3.1. Torrance Yaratıcı Düşünce Testi (Torrance Tests of Creative Thinking- TCTT)	21
2.3.2. Williams Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeği (Creativity Assessment	22
2.3.4. Okul Öncesi Çocukları İçin Bütünleştirilmiş Yaratıcılık Testi (Integrated Creativity Test for Preschoolers)	22
2.3.5. Yaratıcı Düşünme-Çizim Testi (The Test for Creative Thinking- Drawing Production TCT-DP)	23
2.3.6. Yaratıcılık Potansiyelini Değerlendirme Testi (Evaluation of Potantial Creativity- EPoC)	23
2.4. Okul Öncesi Eğitim'de Yaratıcılığı Ön Plana Alan Yaklaşımlar.....	24
2.4.1. Proje Yaklaşımı (Project Approach)	24
2.4.2. Reggio Emilia Yaklaşımı (Reggio Emilia Approach)	24
2.4.3. Yaratıcı Oyun Yaklaşımı (Creative-Play Approach).....	25
BÖLÜM 3	27
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	27
BÖLÜM 4	35
YÖNTEM	35
4.1. Araştırmanın Modeli	35
4.1.1. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmasına İlişkin Model.....	35
4.1.2. Yaratıcılık Eğitim Programı'na İlişkin Model	36
Araştırmanın Evren ve Örneklemi	36
4.2. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Geçerlik Güvenirlik Çalışmasına Yönelik Evren ve Örneklem.....	37
4.3. Yaratıcılık Eğitim Programı Uygulanan Çalışma Grubu.....	37
4.4. Veri Toplama Araçları	38
4.4.1. Genel Bilgi Formu	38
4.4.2. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu	38
4. 5. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi Süreci.....	40
4. 5. 1. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Oluşturulması.....	40

4.5.2. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Kullanma Kılavuzunun Oluşturulması	42
4.5.3. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Etkinlikleri'nin Oluşturulması	42
4.5.4. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Etkinlik Kartları	44
4.5.5. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Pilot Uygulaması	44
4.6. Veri Toplama Süreci.....	45
4.6.1. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Güvenirlik Çalışması	45
4.6.2 Yaratıcılık Eğitim Programı'nın Hazırlanması	46
4.6.3. Yaratıcılık Eğitim Programı'nın Uygulanması	47
4.7. Verilerin Analizi.....	51
BÖLÜM 5	53
BULGULAR VE YORUM.....	53
5.1. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmasına İlişkin Bulgular	54
5.1.1.Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Geçerlik Çalışmasına İlişkin Bulgular	54
5.1.1.1. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Kapsam Geçerlik İndeksi	54
5.1.1.2. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Yapı Geçerliği: Doğrulayıcı Faktör Analizi.....	55
5.1.2.Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Güvenirlik Çalışmasına İlişkin Bulgular	60
5.1.2.1.Cronbach Alfa İç Tutarlılık Anlamında Güvenirlik Katsayısı	60
5.1.2.2.Test –Tekrar Test Kararlılık Anlamında Güvenirlik Katsayısı	61
5.2.Beş-Altı Yaş Çocuklarının Yaratıcılıklarını Geliştirmeye Yönelik Hazırlanan Yaratıcılık Eğitim Programının Etkisine İlişkin Bulgular	62
Demografik Bulgular	62
5.2.1.Beş-Altı Yaş Çocukları İçin Geliştirilen Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan Elde Edilen Ön Değerlendirmeye İlişkin Bulgular	65
5.2.2.Deney ve Kontrol Grubunun Ön Değerlendirme ve Son Değerlendirme Sonuçlarına İlişkin Bulgular.....	66
5.2.3.Deney Grubunda Yer Alan Çocuklara Ait Son Değerlendirme ve Kalıcılık Sonuçlarına İlişkin Bulgular.....	77
BÖLÜM 6	81
SONUÇ VE ÖNERİLER	81
6.1. SONUÇLAR.....	81
6.1.1. Beş-Altı Yaş Çocukları İçin Geliştirilen Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmasına İlişkin Sonuçlar	83
6.1.1.1. Beş-Altı Yaş Çocukları İçin Geliştirilen Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Kapsam Yönünden Geçerli Olup Olmadığı	83

6.1.1.2. Beş-Altı Yaş Çocukları İçin Geliştirilen Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Güvenilir Olup Olmadığı	83
6.1.2. Beş-Altı Yaş Çocukları İçin Geliştirilmiş Olan Yaratıcılık Eğitim Programı'nın Çocukların Yaratıcı Davranışlarını; Esneklik, Akıcılık, Orijinallik ve Zenginleştirme Boyutlarında Etkileyip Etkilemediğine İlişkin Sonuçlar	84
6.1.3. Beş-Altı Yaş Çocukları İçin Geliştirilmiş Olan Yaratıcılık Eğitim Programı'nın Çocukların Yaratıcı Davranışlarında Esneklik, Akıcılık, Orijinallik ve Zenginleştirme Boyutlarında Kalıcı Olup Olmadığına İlişkin Sonuçlar	85
6.2. ÖNERİLER	86
KAYNAKLAR	89
EKLER	97
Ek 1. ANKARA İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ ARAŞTIRMA İZİN YAZISI.....	98
Ek 2. GENEL BİLGİ FORMU	99
Ek 3. UZMAN DEĞERLENDİRME YÖNERGESİ	100
Ek 4. YARATICI DAVRANIŞ GÖZLEM FORMU'NUN UZMAN DEĞERLENDİRME FORMU	101
Ek 5. YARATICILIK EĞİTİM PROGRAMI' NDA YER ALAN ETKİNLİKLERİN HAFTALARA GÖRE DAĞILIMI.....	103
Ek 6. YARATICILIK EĞİTİM PROGRAMI UZMAN DEĞERLENDİRME FORMU.....	108
Ek 7. PROBLEM DURUMU KARTLARI UZMAN GÖRÜŞÜ FORMU	110
Ek 8. HİKAYE OLUŞTURMA KARTLARI UZMAN GÖRÜŞÜ FORMU.....	112
Ek 9. HAYVAN KARTLARI UZMAN GÖRÜŞÜ FORMU	113
ÖZGEÇMİŞ.....	115

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Kullanılan Modelin Simgesel Gösterimi.....	36
Tablo 2. Kuramcılara Göre Ortak Olarak Belirlenen Yaratıcılığın Esneklik, Akıcılık, Orijinallik ve Zenginleştirme Boyutlarındaki Ortak Özelliklerin Dağılımı...	40
Tablo 3. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Dört Alt Boyutundan Elde Edilen Ortalamaların Araştırmacı ve İkinci Gözlemci Arasındaki Tutarlılık Analizi Sonuçları	49
Tablo 4. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Uyum İndeksleri	58
Tablo 5. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Doğrulayıcı Faktör Analizi'ne Ait Regresyon ve t Değerleri Sonuçları.....	59
Tablo 6. Yaratıcı Davranış Gözlem Formundan Elde Edilen Ortalamaların Test-Tekrar Test Ortalamalarına Göre t Testi Sonuçları	61
Tablo 7. Çalışma Grubundaki Çocukların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	63
Tablo 8. Çalışma Grubundaki Çocukların Daha Önce Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Gitme Durumunun Dağılımları	63
Tablo 9. Çalışma Grubundaki Çocukların Kardeş Sayılarının Dağılımları	63
Tablo 10. Çalışma Grubundaki Çocukların Annelerinin Öğrenim Durumlarının Dağılımları.....	64
Tablo 11. Çalışma Grubundaki Çocukların Babalarının Öğrenim Durumlarının Dağılımları.....	64
Tablo 12. Yaratıcı Davranış Gözlem Formundan Elde Edilen Ön Değerlendirme Ortalamalarının Deney ve Kontrol Grubundaki Farklarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	65
Tablo 13. Deney ve Kontrol Grubunun Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan Elde Edilen Son Değerlendirmeye İlişkin ANCOVA Sonuçları	67
Tablo 14. Deney Grubu için Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan Elde Edilen Ön Değerlendirme-Son Değerlendirme Ortalamalarına İlişkin İlişkili Örneklemeler t Testi Sonuçları.....	71

Tablo 15. Kontrol Grubu İçin Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan Elde Edilen Ortalamalarına İlişkin İlişkili Örneklem t Testi Sonuçları.....	75
Tablo 16. Deney Grubu İçin Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan Elde Edilen Ortalamalara İlişkin İlişkili Örneklem t Testi Sonuçları.....	78

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'na Ait Path Diagramı.....	57
Şekil 2. Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Çocukların Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan Elde Ettikleri Ön Değerlendirme Ortalamaları.....	66
Şekil 3. Deney Grubunda Yer Alan Çocukların Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan Elde Ettiği Ön Değerlendirme-Son Değerlendirme Ortalamaları.....	72
Şekil 4. Kontrol Grubunda Yer Alan Çocukların Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan Elde Ettikleri Ön Değerlendirme-Son Değerlendirme Ortalamaları.....	76
Şekil 5. Deney Grubunda Yer Alan Çocukların Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'unun Esneklik, Akıcılık, Orijinalleştirme ve Zenginleştirme Alt Boyutunda Son Değerlendirme-Kalıcılık Değerlendirmesinden Elde Ettiği Ortalamalar.....	79

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bireyin yaşamı boyunca devam etmekte olan eğitim, çağdaş gelişmelerle elde edilen bilgilere göre sürekli güncellenmektedir.

Eğitim araştırmalarıyla ülkeler kendi eğitim politikalarını biçimlendirip bireyin ihtiyacına cevap verebilecek duruma getirmektedir. Her ülke kendi eğitim ihtiyacını bilmekte ve buna göre ihtiyaçlarını belirleyici şekilde planlamalar yapmaktadır.

Eğitim araştırmalarında okul öncesi eğitim özel bir disiplin alanıdır. Yaratıcılık ise okul öncesi çocuklarının bedensel gelişimlerini, bilişsel gelişimlerini, dil gelişimlerini, sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemesi yönünden önemlidir. Okul öncesi çocuklarının gelişimlerinin geçerli ve güvenilir araçlarla belirlenmesinin ardından da çocukların gelişimlerini destekleyici eğitim yaşantılarının sağlanması gerekmektedir. Çocukların bilişsel, dil, bedensel ve sosyal duygusal gelişimlerinin desteklenmesi okul öncesi eğitimin amaçlarındandır.

Okul öncesi dönem çocukları ile ilgili geliştirilen eğitim programlarının, eğitim ortamlarındaki düzenlemelerin amacı çocukların gelişim düzeylerini en üst düzeye çıkarmaktır. Çocuklar sağlıklı şekilde gelişirken aynı zamanda yaratıcı özelliklere de sahip olmaları istenir. Tüm bu özelliklerin temellerinin atılıp geliştirilebileceği dönem okul öncesi dönemdir.

Okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılıklarını belirlenip geliştirilirken bir yandan da karşılaşılabilecekleri yeni durumlarda çözüm yolu üretip ve ürettikleri çözümleri uygulama becerilerinin de geliştirilmesi gerekmektedir. Çocuklar yaratıcılıklarını harekete geçirip problemleri çözebildikçe kendilerini daha olumlu algılayacak ve böylece kendilerini daha özgürce ifade edebilecektir.

Bu çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılıklarını değerlendirmek amacıyla Yaratıcı Davranış Gözlem Formu geliştirilmiş ve Yaratıcılık Eğitim Programı ile çocukların yaratıcılıkları desteklenmiştir.

Problem

Yaratıcılık, okul öncesi dönemde başlayan bir süreçtir. Bu dönemde çocuklar, kendilerinde var olan yaratıcılık potansiyellerini doğal bir şekilde yansıtmaktadır. Bu nedenle, çocukların erken dönemde yaratıcılıklarının desteklenmesi gerekmektedir. Okul öncesi eğitim programında yaratıcılık çalışmaları hemen her gün yapılmaktadır ve yaratıcılık çalışmalarının okul öncesi dönemde çok özel bir yeri bulunmaktadır.

Yaratıcılığın önemi bilinirken çocukların yaratıcılık performansının süreç içinde zengin uyarıcı ortamda ve yaratıcılığın tüm boyutlarıyla değerlendirilmesinin gerekliliği yadsınamaz. Yaratıcılık eğitiminin verilebilmesi için de çocukların yaratıcılık potansiyellerinin ortaya konması gerekmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar incelendiğinde;

Torrance (1968) tarafından Yaratıcı Düşünce Testi (Torrance Tests of Creative Thinking- TCTT) Torrance geliştirilmiştir. Çocukların sözel ve sözel olmayan yaratıcılığını ölçen test dört alt boyutta yaratıcılık puanı vermektedir. A ve B formu bulunan test; akıcılık, esneklik, orijinallik ve zenginleştirme boyutlarında yaratıcılık puanı veren, üç çeşit çizim etkinliğinden oluşmaktadır. Okul öncesi dönem çocukları için geçerliği güvenilirliği yapılmış bir ölçektir (Torrance, 1968, s.1).

Williams (1980), çocuk ve ergenlerin yaratıcılıklarını ölçmek amacıyla Williams Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeği'ni (Creativity Assessment Packet) geliştirmiştir. Testler A ve B formundan oluşmaktadır. Akıcılık, Esneklik, Orijinallik, Aydınlatma ve Başlık alt testleri mevcuttur. Farklı Hissetme Testinin ise Merak, Hayal Kurma, Karmaşıklık ve Risk Alma olmak üzere dört alt testi mevcuttur. Okul öncesi dönem çocukları için geçerli ve güvenilirliği yapılmıştır (Williams,1980, s.11).

Torrance (1981), okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılık ölçümü için Eylem ve Hareketlerde Yaratıcı Düşünme Testi'ni (Thinking Creatively in Action and Movement's Test TCAM) geliştirmiştir. Testin çocukların yaratıcı hareketlerini ölçmek için geçerli ve güvenilir bir araç olduğu bulunmuştur (Zachopoulou, Makri ve Pollatou, 2009).

Rimm (1983), Anaokulu Çocukları İçin İlgi Belirleme Ölçeği (Preschool and Kindergarten Interest Descriptor-PRIDE) geliştirmiştir. Ailelerin doldurduğu 50 maddelik dört alt boyutlu olan ölçekte çocuklara bir yaratıcılık puanı verilmektedir. Geçerliği ve güvenilirliği yapılmış olan ölçek okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılıklarını belirlemek amacıyla kullanılabilmektedir (Preschool and Kindergarten Interest Descriptor-[PRIDE], 1983).

Lubart (2009) tarafından, Yaratıcılık Potansiyelini Değerlendirme Testi (Evaluation of Potential Creativity-EPoC) geliştirilmiştir. Testin değerlendirilmesi özel bir yazılım

kullanılarak internet tabanlı olarak yapılmaktadır. Okul öncesi dönem çocukları için geçerliği ve güvenilirliği yapılmış bir testtir (Evaluation of Potential Creativity [EPoC], 2009).

Lee ve Lee (2002) tarafından geliştirilen Okul Öncesi Çocukları İçin Bütünleştirilmiş Yaratıcılık Testi çocukların yaratıcı düşünme becerilerini ve yaratıcı kişiliklerini ölçmektedir. Okul Öncesi Çocukları İçin Bütünleştirilmiş Yaratıcılık Testi (Integrated Creativity Test for Preschoolers); hayal kurma, akıcılık ve orijinallik faktörleri bulunan, üç boyutlu ve 0-1 arası puanlanan ölçektir (Lee, 2005).

Cheung (2013), okul öncesi çocuklarının yaratıcılıklarını geliştirmek için yaptığı ölçek çalışmasında Hong Kong'daki altı anaokulundaki 18 öğretmen ve 350 çocuk ile çalışmıştır. Araştırmada, Yaratıcı Aktivitelerde Pedagojik Sistem PFCP (Pedagogical Framework for Creative Practices) ölçeğinin geçerliğini yapmıştır. Toplam beş alt boyutu olan ölçeğin, öğretmenlerin yaratıcı aktiviteleri kavramaları ve yaratıcılıklarını uygulamaya dönüştürmede güvenilir bir ölçek olduğu kanıtlanmıştır.

Okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılıklarını ortaya koymak için geliştirilen ölçüm araçlarına bakıldığında, ortak noktaları, hepsinin çizim becerisine dayanması ve çocukların anlık performansa göre değerlendirme yapmasıdır. Ancak, okul öncesi dönemde çocukların yaratıcılıklarını anlık performansa göre değerlendirmek yaratıcılığa sınırlı bir bakış açısı getirebilir. Çocuklardaki yaratıcılık süreci, doğal ortamdaki performansları izlenerek gözlemlerle değerlendirilebilir. Gözleme dayalı verilerle yaratıcılığın belirlendiği bir araç bulunmamaktadır. Karşılaşılan problem durumlarından biri olduğu için bu çalışmada Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun geliştirilmesi üzerinde durulmuştur.

Çocukların yaratıcılıkları ortaya konduktan sonra yaratıcılıklarını desteklemek amacıyla yaratıcılık eğitim programının uygulanmasının önemi bilinmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılıklarını desteklemek amacıyla yaratıcılık eğitim programları uygulanan çalışmalar da bulunmaktadır.

Yıldız (2000) yaratıcılık eğitim programının çocuklarının sosyal ve bilişsel gelişimlerine etkilerini incelemek amacıyla toplam 24 çocukla çalışmıştır. Dört-beş yaş çocuklarıyla yaptığı araştırmada deney grubu olarak belirlediği 12 çocuğa yaratıcılık eğitim programı uygulanmıştır. Yaratıcılık eğitim programının bilişsel gelişim alanına etkilerini belirlemek amacıyla Portage Bilişsel Gelişim Kontrol Listesi, işbirliği ve sosyal gelişim alanına etkilerini belirlemek Davranış Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, yaratıcılık eğitim programı uygulanan ve uygulanmayan gruplar arasında

bilişsel gelişim ve sosyal gelişim alanında, yaratıcılık eğitim programı alan çocukların lehine anlamlı farklar bulunmuştur.

Cheung (2010), okul öncesi çocuklarına uygulanan yaratıcı hareket aktivitelerinin, çocukların yaratıcılıklarına etkisini incelemiştir. Hong Kong'daki üç anaokulunda, 12 anaokulu çocuğu ve üç anaokulu öğretmenli ile çalışmıştır. Çalışmada Torrance Yaratıcı Düşünce Testi (TTCT-Torrance Test of Creativity Thinking) ön test ve son test olarak kullanılmış ve yaratıcı hareket programı etkinliklerinin etkisine bakılmıştır. Çocuklara; tema belirleme ve tanımlama, hareket becerileri kazanmak ve keşfetmek, oluşturma ve anlatım, performans ve ödüllendirme olmak üzere dört temel ilkeye dayanan yaratıcı hareket etkinlikleri uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre, yaratıcı hareket etkinlikleri ile çocukların yaratıcılıkları akıcılık, esneklik, orijinallik ve zenginleştirme boyutlarında desteklenebilmekte ve geliştirilebilmektedir.

Rizi, Yarmohamadiyan ve Gholami (2011), grup oyunlarının altı yaşındaki çocukların yaratıcılık gelişimine etkisini belirlemek amacıyla Şiraz'da anaokuluna devam eden 60 çocukla çalışmıştır. Çocuklardan 30'u deney, 30'u kontrol grubu olarak ayrılmıştır. Her iki grubun yaratıcılık puanlarını belirlemek için The Jean Luis Sali testi ön test olarak uygulanmıştır. Ön testin ardından deney grubuna grup oyunları eğitimi verilmiş ve eğitim programı tamamlandıktan sonra her iki grup son teste tabi tutulmuştur. Sonuçlar, çocukların yaratıcılık puanlarının grup oyunları eğitimine bağlı olarak pozitif yönde arttığını göstermiştir. Çocukların yaratıcılık becerileri grup oyun etkinlikleriyle geliştirilebilmektedir.

Alfonso-Benlliure, Melendez ve Garcia-Ballesteros (2013) okul öncesi çocukları için geliştiren yaratıcılık eğitim programının etkilerini değerlendirmek amacıyla Valensi'yada okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-71 ay arasındaki 44 çocukla çalışmıştır. Çocuklara, yaratıcılık eğitim programı uygulamışlar ve sonrasında, okul öncesi dönem çocukların ırsak düşünme becerilerinde anlamlı düzeyde olumlu gelişmeler bulunmakla birlikte çocukların ürünlerindeki yaratıcı nitelik artmıştır.

Dziedziejewicz, Oledzka ve Karwowski (2013) dört-altı yaş arasındaki çocukların yaratıcılık gelişimlerini incelemek amacıyla Varşova'da okul öncesi eğitim kurumuna devam eden dört-altı yaşları arasındaki 128 çocuk ile bir çalışma yapılmıştır. Deney ve kontrol grubu olmak üzere çocuklar iki gruba ayrılmıştır. Deney grubundaki 67 çocuğa beş hafta süreyle yaratıcı karalama eğitimi programı uygulanmıştır. Çalışmada Frank Çizim Tamamla Testi-FDCT (Frank Drawing Completion Test) ve Torrance Yaratıcı Düşünce Testi-TTCT (Torrance Test of Creativity Thinking) ön test ve son test olarak kullanılmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre, karalama eğitim programı dört-altı yaş çocuklarının hayal gücü ve yaratıcılık gelişimini pozitif yönde etkilemektedir.

Okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılıkları ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, genellikle oyun etkinlikleri, yaratıcı drama eğitim programı, bilgisayar ve teknoloji eğitim programı, yaratıcı karalama eğitim programı ve proje yaklaşımlarıyla çocukların yaratıcılıklarının desteklendiği görülmektedir. Okul öncesi çocuklarına yönelik hazırlanmış yaratıcılık eğitim programları fen, sanat, matematik, okuma-yazmaya hazırlık, müzik, Türkçe, oyun, hareket ve drama etkinliklerinin tümünü içermemektedir.

Bu çalışma için geliştirilen yaratıcılık eğitim programında fen, sanat, matematik, okuma-yazmaya hazırlık, müzik, Türkçe, oyun, hareket ve drama çalışmalarının tümü kaynaştırılmış olarak hazırlanmıştır.

Ayrıca, çocukların etkinlerde ortaya koydukları tüm hareketleri, ifadeleri ve ürünleri yaratıcılığın esneklik, akıcılık, orijinallik ve zenginleştirme kriterlerine göre değerlendirilmelidir (Kaufman ve Beguette, 2009, s.5-69; Antonietti, 2000, s.75).

Bu düşüncelerden hareketle, okul öncesi dönem çocuklarının bu kriterlere gözlemleyerek değerlendirilecek ölçme aracının bulunmaması ve çocukların yaratıcılık gelişimini esneklik, akıcılık, orijinallik ve zenginleştirme boyutlarında destekleyecek programların eksik olması problem durumu olarak görülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Birçok bilim insanı tarafından yaratıcılığı değerlendirecek ölçek ve testler geliştirilmiştir. Yaratıcılık becerisi doğuştan her çocukta bulunmaktadır. Ancak, her çocuğun yaratıcılık seviyesi aynı değildir. Çocuklara sunulan uyarıcı çevre, çocuğa karşı izlenen tutum ve davranışlar yaratıcılığı geliştirebilmektedir.

Yaratıcılık becerisini ölçen testler genellikle, bir görev ya da problemle karşılaşıldığında çeşitli ve sıra dışı çözümler olan ıraksak düşünme becerisini saptamaya yöneliktir. Yaratıcılığın tek tanımı olmadığı gibi yaratıcılığın yorumlanması da tek yönlü değildir. Yaratıcılığı değerlendirirken çocuğun sadece bir gün içerisinde yaptığı bir ürünü değerlendirmek yaratıcılığı değerlendirmek için yetersiz kalabilir. Sadece bir ürünle, bir beceri ile elde edilen yaratıcılık gelişmelerine bakıp bir yorum yapmak çocuk için her zaman iyi bir yöntem olmayabilir. Çocukların yaratıcılığı sadece resimler üzerinden değil oluşturdukları, geliştirdikleri ve eklemeler yaptıkları öyküler, müzikler, danslar, icatlar, taklitler, drama, dramatizasyon çalışmaları, ilginç sorular, sorulara verdikleri beklenmedik cevaplar üzerinden değerlendirilebilir. Dolayısıyla, çocukların yaratıcılıklarını ölçmek için

anlık değil, gözlemlere dayalı araçla süreç içerisinde belirlenmesi uygun olduğu düşünülebilir. Bu nedenle, çocukların performanslarını süreç içerisinde değerlendirecek bir gözlem formuna ihtiyaç vardır.

Çocuklara iyi fırsatlar, uygun eğitim ortamları ve iyi planlanmış bir eğitim programı sunulduğunda çocuklar deneyerek-yanılarak, yaparak ve yaşayarak yaratıcılıklarını geliştirebilirler. Yaratıcı davranışlar olan; icat etme, keşfetme, planlama, düzenleme, üretme, oluşturma becerilerini geliştirmek mümkündür. Çocuğun yaratıcı davranışları ise yaratıcı etkinlikler geliştirilerek desteklenebilir. Çocukların yaratıcı davranışlarını geliştirmek için, birçok yaratıcı etkinliğin yer aldığı yaratıcılık eğitim programına gerek görüldüğü bilinmektedir.

Özellikle okul öncesi dönemde çocukların sistematik ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir. Çocuklarda bu becerilerin geliştirilmesi için de yaratıcılığın esneklik, akıcılık, orijinallik ve zenginleştirme boyutlarını destekleyen ve geliştiren yaratıcılık eğitimi verilmesi uygun olduğu düşünülmektedir.

Bu nedenle, çalışmada anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan yaratıcılık eğitim programının çocukların yaratıcı davranışlarına etkisini incelenmek amaçlanmıştır. Bu amaçla şu sorulara cevap aranmıştır;

1. Beş-altı yaş çocukları için geliştirilen Yaratıcı Davranış Gözlem Formu,
 - a) Kapsam yönünden geçerli midir?
 - b) Güvenilir midir?
2. Anasınıfına devam eden çocuklar için geliştirilmiş olan Yaratıcılık Eğitim Programı beş-altı yaş çocuklarının,
 - a) Yaratıcı davranışlarını; orijinallik, esneklik, akıcılık, zenginleştirme boyutlarında etkilemekte midir?
 - b) Yaratıcı davranışlarında orijinallik, esneklik, akıcılık, zenginleştirme boyutlarında kalıcı mıdır?

Araştırmanın Önemi

Bireylerin yaratıcılık performansına bakıldığında, okul öncesi dönem yaratıcılığın en yüksek seviyesinde olduğu ve yaratıcı davranışların en fazla gözlenebildiği dönemdir. Bu nedenle, okul öncesi eğitimde yaratıcılığın yeri çok önemlidir. Yaratıcılık erken çocukluk döneminde bir süreç içerisinde gözlenebilir. Çocuklar gün boyu değişik etkinlikler sırasında yaratıcılıklarını ortaya koyabilirler. Ancak yapılan çalışmalar incelendiğinde çocukların yaratıcı davranışlarının süreç içerisinde gözlemlendiği bir gözlem formunun

bulunmadığı görülmektedir. Bu nedenle, çocukların yaratıcı davranışlarının değerlendirildiği bir gözlem formunun bu çalışmada geliştirilmesi önemli görülmektedir.

Çocukların yaratıcılıkları ortaya konduktan sonra çocukların yaratıcılıkları yaratıcılık eğitim programlarıyla desteklenebilir.

Bu nedenle, yaratıcılığın esneklik, akıcılık, orijinallik ve zenginleştirme boyutlarını geliştiren ve destekleyen Yaratıcılık Eğitim Programı'nın uygulanması okul öncesi eğitim alanı için çok önemli görülmektedir.

Bu çalışmada geliştirilmiş olan yaratıcılık eğitim programı, çocukların yaratıcılığını esneklik, akıcılık, orijinalleştirme ve zenginleştirme olmak üzere tüm boyutlarında desteklemektedir. Anasınıfına devam eden çocukların yaratıcılıklarını geliştirmek için hazırlanan yaratıcı etkinlikler analoji kurma, beyin fırtınası, soru-cevap, problem çözme gibi teknikleri içermektedir. Yaratıcılık eğitim programı oluşturulurken, gün içerisindeki etkinliklerin aktif-pasif dengesinin olmasına ve her güne değişik bir etkinliğin yer almasına dikkat edilmiştir. Bu araştırma için geliştirilmiş olan yaratıcılık eğitim programı, bu özellikleri bakımından önemlidir.

Erken çocukluk döneminde Yaratıcı Davranış Gözlem Formu ve Yaratıcılık Eğitim Programı ihtiyaç olduğu için önemli görülmektedir.

Materyalleri alışılmışın dışında kullanabilme, ilişkiler kurabilme, benzetmeler yapabilme, probleme farklı çözümler bulabilme gibi çocuklarda gözlenebilen yaratıcı davranışlar eğitim programlarıyla desteklenmesi çocukların yaratıcılık gelişimleri için önemli görülmektedir.

Yaratıcılık konusunda, verilerin gözlemlerle toplandığı bir çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle, gözlemlere dayalı olarak yapılan bu çalışma önemli bulunmaktadır.

Sınırlılıkları

- Ankara'nın merkez ilçelerinde yaşayan ilköğretim bünyesinde anasınıfına devam eden beş-altı yaş çocukları ile sınırlıdır.
- Daha önceden özel bir yaratıcılık eğitimi programı almamış çocuklar ile sınırlıdır.
- Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan elde edilen verilerle sınırlıdır.

Varsayımlar

Araştırmanın yapılmasında geçerli olabilecek varsayımlar aşağıda belirtilmiştir;

- Örneklem evreni temsil etmektedir.

- Belirlenen yöntemler araştırma için uygun yöntemlerdir.
- Ulaşılan kaynaklar yeterlidir.
- Araştırma için geliştirilen Yaratıcı Davranış Gözlem Formun Etkinlikleri uygulanırken çocukların yaratıcılıklarını özgün bir şekilde ortaya koyduğu varsayılmaktadır.

Tanımlar

Yaratıcılık: Yaratıcılık, ayrıştırıcı düşünme sürecinde akıcılık ve bileşenlerin dışında bir işlem yapma olarak tanımlanmaktadır (Guilford, 1976, s.168-169).

Torrance ise yaratıcılığı, yetenekler, beceriler, motivasyon ve bir problemle başa çıkmada kurulan bağlantılar bütünü olarak tanımlamaktadır (Torrance, 2004).

Akıcılık: Akıcılık beekte saklanan bilgilerin gerektiği anda hızlı bir şekilde kullanmasıdır (Torrance, 1962, s.52).

Esneklik: Esneklik, bireyin düşünsel bir temadan ya da olaydan başka bir olaya zorlanmadan geçiş yapabilmesidir (Isbell ve Raines, 2003, s.10).

Orijinallik: Orijinallik, bir soruna alışılmadık ya da farklı çözümler getirmek demektir (Kaufmann, 1993, s.142).

Zenginleştirme: Torrance'ye göre dışarıya yansıyan fikir ve düşüncelerin tüm sonuçlarında bütün detayların yer almasıdır (Torrance, 1962, s.52).

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde; yaratıcılık, yaratıcı düşünme kuramları, Torrance'ye göre yaratıcılığın boyutları, yaratıcı düşünme süreçleri, okul öncesi dönemde yaratıcılığı ölçmede kullanılan araçlar, okul öncesi eğitim'de yaratıcılığı ön plana çıkaran bazı yaklaşımlar üzerinde durulacaktır.

2.1. Yaratıcılık

Yaratıcılığın nasıl ortaya çıktığını ve nasıl geliştiğini kendi bakış açısıyla anlatan bir çok kuram bulunmaktadır. Birçok kuramcı ve araştırmacı da kendi yaratıcılık tanımını yapmıştır.

Yaratıcılığın tanımları ve kuramcıların yaratıcılığa bakışları oldukça çeşitlidir. Yaratıcılık, bazı kuramcılara göre eksik tamamlama, bazı kuramcılara göre yeni bir keşif yapma, bazı kuramcılara göre de problem çözme becerisidir. Bu nedenle, yaratıcılığın tek bir tanımı ve tek bir açıklaması yoktur. Yaratıcılığın tek bir tanımının olmaması yaratıcılığın bazı özelliklerinin olmasındandır.

Yaratıcılığın birtakım özellikleri bulunmaktadır. Yaratıcılık, daha önce kimsenin yapmadığı bir ürünü elde etmektir. Bu nedenle yaratıcılığın tek olma özelliği vardır. Yaratıcılık bir işi yaparken kuralların ötesine geçmek ama aynı zamanda bulunan yeni yolun da kabul edilebilir olmasıdır. Fikirden çözüme ulaşma yeteneği ile problemleri görme ve özgün bağlantılar kurma yeteneğidir (Koster, 2001, s.86; Sungur, 1997, s.43). Yaratıcılığın ortaya çıkabilmesi için de birtakım unsurların olması gerekmektedir.

Yaratıcılık, özgün bir ürün olan veya ürüne dönüşmemiş olan, problem çözme sürecini içeren, bireyin zekasını özgün biçimde üretmeye dönük kullandığı bilişsel bir beceridir (Sawyer, 2012, s.30; Aslan, 2001, s.15). Bu nedenle, bireyin bilişsel gelişim düzeyinin yaratıcılık için yeterli olması gerekmektedir (Shaffer ve Kipp, 2007, s.372). Diğer bir unsur motivasyondur. Birey, bir ürün elde ederken odaklandığında daha fazla yaratıcı olabilir. Risk alma, karmaşık durumları çözme çabası ve yaratıcı olmaya isteklilik de

yaratıcılığın bir başka özelliğidir. Son unsur ise destekleyici bir çevredir. Çocuklara özel yeteneklerin desteklendiği, yaratıcı olmaya teşvik edici bir çevrenin sunulması gerekmektedir (Myers, 2004, s.429). Diğer bir deyişle yaratıcılık, tutum, süreçler, ürün, yetenek ve çevre koşullarının bir araya gelmesiyle oluşmaktadır (Schirmacher, 2006, s.5-6; Brown, 1989, s.3). Çocuklarda yaratıcılığın gelişimi bazı aşamalarla olmaktadır.

Yaratıcılık, yaşamın ilk yıllarında başlamaktadır. Çocuklar, oyuncaklarını, çevresini, vücudunun parçalarını keşfederken ve problem çözerken yaratıcılıklarını kullanmaktadırlar (Schirmacher, 2006, s.5-6). Çocukların yaratıcılıkları, hayal güçleri ile bağlantılıdır. Hayal gücü gelişiminin birinci dönemi, çocuğun gökyüzündeki beyaz bulutları, ışık saçan ırmakları, şeker kaplı evleri, yani her şeyi gerçek zannettiği dönemdir. İkinci dönem, çocuğun neden ve niçin sorularını sorarak gerçekleri kavramaya başladığı dönemdir. Bu dönemde çocuk, olayların nedenleri ve sonuçları arasında bağlantı kurabilmektedir. Üçüncü dönemde, artık çocuk dünyadaki varlıkların gerçekte ne olduklarını bilmektedir (Torrance, 1962, s.85-86). Yaratıcılığını kullanan çocuklar birçok kazanım elde etmektedir.

Çocuklar, yaratıcılıklarını açık bir şekilde ortaya koyabilmekte ve yeni fikirler üretebilmektedirler. Fikirler üreterek yeni deneyimler kazanmakta ve yaratıcılıklarını kullanarak birtakım kazanımlar elde etmektedirler. Bir probleme birçok çözüm bulmayı öğrenmekte, düşünme becerilerini artırmakta ve yeni yetenekler geliştirmektedirler (Mayesky, 2002, s.7; Gerrig ve Zimbardo, 2005, s.307).

Yukarıda anlatıldığı gibi yaratıcılığın, tek olma, özgün bağlantılar kurma, motivasyon özellikleri bulunmaktadır. Çocuklarda yaratıcılığın gelişimi belli aşamalardan geçmektedir. Kuramcılar da yaratıcılığı kendi kuramlarında kendi bakış açılarına göre ele almışlardır. Buna göre, yaratıcılıkla ilgili çalışmaların, ölçeklerin, testlerin ve eğitim yaklaşımlarının dayandırıldığı birtakım kuramlar bulunmaktadır.

2.1.1. Yaratıcılık Kuramları

Her kuramcı yaratıcılığın ne olduğunu, nasıl ortaya çıktığını ve geliştirilmesi için yapılması gerekenleri açıkladığı kuramlar geliştirmiştir.

Her kuramın üzerinde durduğu nokta, vurgulamak istediği özellikler farklıdır. Birçok kuramcı, yaratıcılığı ve yaratıcı düşünme süreçlerini tartışarak açıklamaya çalışmıştır. Yaratıcılık kuramları, yaratıcılığı anlayanın yollarındandır. Yaratıcılığı anlayabilmek için kuramların anlaşılması önemlidir.

2.1.1.1. Faktöriyalist Yaratıcı Düşünme Kuramı (Structure of Intellect Theory)

Bu yaklaşımın temsilcisi J.P. Guilford, yaratıcılığın ihmal edildiğini düşünerek hareket ettiğinden, yaratıcılık alanına büyük katkılar sağlamıştır. Yaratıcılık konusunda çalışmalar yapan ilk araştırmacıdır. Guilford “yakınsak” ve “ıraksak” düşünceler üzerinde durmuştur (Guilford, 1976, s.171).

Guilford, yaptığı faktör analizi sunucunda, zekayı oluşturan yüzlerce özelliği saptamış ve bunları temel faktörlere indirgeyerek “zekasının yapısı” modelini ortaya koymuştur. Bu modelde zihinsel özellikler, bir küp şekli üzerinde üç boyuta indirgenmiş olarak gösterilmiştir. Zekanın üç boyutu “işlemler”, “ürünler”, “içerikler” dir (Sternberg ve Grigorenko, 2010).

“İşlemler” boyutunda bireyin zihinsel etkinliklerini ne gibi işlemlerle yürüttüğü söz konusu olup bu işlemler bellek, bilişsellik, ıraksak düşünme, yakınsak düşünme ve değerlendirme süreçlerini içermektedir. “İçerikler” boyutunda zihinsel işlevlerin ne gibi materyaller kullanılarak yürütüldüğü ele alınmıştır. Bunlar; şekiller, semboller, anlamlar ve davranışları kapsamaktadır. “Ürünler” boyutunda ise bireyin bilgileri nasıl kavradığı ve ne tür cevaplar verdiği söz konusudur. Ürün boyutunda ise; üniteler, sınıflar, ilişkiler, sistemler ve dönüştürümler bulunmaktadır (Guilford, 1968, s.123).

Bireyin ıraksak düşüncesi verimli ise, yaratıcılığının yüksek olduğunu söylemiştir. ıraksak düşünüş; beklenen, nitelikli ya da uzmanlaşan cevaplara yönelirken yakınsak düşünce tersine, önceden hiçbir şeyin belirlenmemiş, normalleşmemiş, standartlaşmamış olması durumudur. Yakınsak düşüncede bireyin problem durumuna getirdiği çözüm sayısı birkaç adımla sınırlıdır (Guilford, 1976, s.171).

2.1.1.2. Hümanist Yaratıcı Düşünce Kuramı (Humanistic Theory)

Hümanist görüşün öncülerinden olan Carl Rogers’e göre, birey yaratıcılığını ortaya koyarken tüm yönlerini kullanmaktadır. Ancak, çocukların öğrenmeye olan merakları ve yaratıcılıkları desteklenmezse daha az yaratıcı bireyler olurlar. Bu nedenlerle, bireylerin fikirlerine saygı duyulmalı, bireyin özgüvenini ve bağımsızlığını ortaya koyabileceği bir çevre oluşturulmalıdır (Karkockiene, 2005). Mümkün olabilecek fikirlerle çocuklarla oyun oynamaya istekli olunmalıdır. Böylece bireyin oyun kuruculuğunu ön plana çıkarılabilir. Yeni fikirlere ve yeni deneyimlere katılmaya açık olunması gerekmektedir (Isbell ve Raines, 2003, s.14).

Maslow'a göre, birey yaratıcılığını sosyal ortamda ortaya koymaktadır. Esnek olmayan okul öncesi eğitim programları, çocuklara seçme şansı verilmez ve problemleri çözme fırsatı sunmaz. Bu nedenle böyle ortamlarda çocuklar kendi kendilerine öğrenemedikleri, kendine güven geliştiremedikleri için başkalarına bağımlı hale gelmektedir (Rosnick, 2009, s.27).

2.1.1.3. Psikoanalitik Kuram (Psychoanalytic Theory)

Freud'a göre yaratıcılık idin cinsel libidosu ve süper egonun bilinçaltındaki çatışması sonucu ortaya çıkmaktadır. Başka bir deyişle, cinsel ve saldırgan enerjilerinin, kültürün onayladığı biçimde, bilinçaltı süreci ile yönetilmesidir (Isbell ve Raines, 2007, s.10). Freud'a göre yaratıcılık çocukluk döneminde başlayan oyunun devamıdır. Topluma zarar verecek libidoya karşı bilinçaltındaki çatışmalarına bir savunmadır. Freud'a göre, yaratıcı kişi, doyuma erişmemiş bilinçaltı enerjilerine çıkış yolu bulmak için, gerçek dünyasından ayrılarak düşleme sığınmaktadır (Citizen, 1999, s.326).

Jung'a göre, çocuk yaratıcı süreçlere ve ürünlere aşinadır. Kültür, etnik gruplar ve ırk bireyin yaratıcılığını ortaya koymasında önemli rol oynamaktadır. Yaratıcılık, insan zihninin derinliklerinden gelen ilkel bir deneyimdir ve güdülerini ürüne dönüştürmektedir (Isenberg ve Jalongo, 2006, s.19).

Adler'e göre yaratıcılık, fiziksel ve ya psikolojik aşağılık duygusuyla baş edebilmek için aşağılık duygusunun yerine koyduğu bir yoldur. Bu nedenle, çocuklar yetenekli ve ya yetenezsiz diye bir ayrılmalı, tüm çocuklar sanatçı ve ya kaşif olarak düşünülmelidir. Eğitimciler, tüm çocukların yaratıcılığını desteklemek ve ortaya koymalarını sağlamak için fırsatlar sunmalı, çaba göstermelidir (Runco, 2007, s.48).

2.1.1.4. Oluşturmacı Kuram (Constructivist Theory)

Oluşturmacı kuramın öncüleri Piaget ve Vigotsky'dir. Bu kurama göre, süreç, yaratıcı düşünce için, bilişsel bir mekanizmadır ve bireyin bu mekanizma içinde bireysel farklılıkları bulunmaktadır. Oluşturmacı kuramın kuramcıları, dikkat ve hafıza gibi evrensel kapasite üzerinde yoğunlaşırlar, bazıları ise yaratıcılıkta bireysel süreçlerin olduğunu ifade eder (Kozbelt, 2011, s.475).

Piaget'e göre yaratıcılık, çocukların düşünme süreçlerine bağlı olan bir problem çözme türüdür. Bu nedenle, çocukların problem çözme sürecinin üzerinde durulması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Çocuklara etrafındaki materyalleri keşfetme ve ilginç

problemlere çözüm üretme fırsatlarını sunulması gerekmektedir (Isenberg ve Jalongo, 2006, s.18).

Bilişsel yaklaşımı benimseyen çalışmacılara göre, bilgileri düzenlemede akıcılık, problem çözmede esneklik ve iki durumda da meydana getirilen ürünlerdeki özgünlük yaratıcılıktır. Yaratıcılık ve bilişsel süreçler iç içedir ve aralarında pozitif anlamda güçlü bir bağ vardır (Runco, 2007, s.44).

Bilişsel gelişim kuramına göre, çocuklarda yaratıcı düşüncenin geliştirilmesi ve çocuğun yaratıcılık sürecine aktif katılımının sağlanması gerekmektedir. Bu nedenle sınıf ortamı çocukların keşifler yapabilecekleri materyallerle donatılmalıdır. Aktif öğrenme ve sosyal etkileşim sayesinde gün içinde çocuğun yaratıcılığı ortaya çıkmaktadır (Isbell ve Raines, 2007, s.14).

2.1.1.5. Davranışçı Kuram (Behaviororist Theory)

Davranışçı yaklaşımın öncülerinden Skinner, yaratıcılık üzerinde çok az durmuştur. Davranışçı kuramı destekleyen kuramcılar, daha çok davranışları ödüllendirmenin çocuklardaki etkileri üzerinde durmuşlardır (Kozbelt, Beghetto ve Runco, 2010, s.26).

Davranışçı yaklaşımı benimseyen kramcılar, aileler ve eğitimcilerin çocukların yaratıcılığını ortaya koyabileceği sanatsal çalışmalarına değer verdikçe ve çocukların katılımlarını destekledikçe çocukların sanat çalışmalarına katılım için daha hevesli olacağını ve yeni şeyler üretmeye istekli olacağını belirtmişlerdir. Bu nedenle, çocukların yaratıcılıklarının destekleneceği ortamlarda olması gerektiğini düşünürler (Isbell ve Raines, 2003, s.13).

Davranış kuramcılarına göre, yaratıcı bir çevrede içinde çocuğun yaratıcılığı desteklenmeli ödüllendirilmez. Çocuklar yaratıcılığın teşvik edildiği ortamlarda, yaratıcı etkinliklere katılmaya daha fazla istekli hale gelirler. Bu nedenle yaratıcı etkiliklere katılım ve yaratıcı becerilerin sınıf ortamında desteklenmesi çok önemli görülmektedir (Kozbelt, Beghetto ve Runco, 2010, s.26).

Ayrıca, yetişkinlerin çocuklara “model” olduklarını belirtilmektedirler. Davranışçı yaklaşımı benimseyen kuramcılar, çocukların yaratıcı sanatla uğraşan etkili bireyleri izledikçe bu davranışları hemen taklit ettiklerini gözlemişlerdir. Bu sebeplerden dolayı, yetişkinlerin yaratıcılıkta olumlu modeller olması, çocukların yaratıcılıkları üzerinde olumlu etkiler oluşturmaktadır (Isbell ve Raines, 2003, s.13).

2.1.1.6. Çağrışımıcı Yaratıcı Düşünce Kuramı (Associative Theory)

Çağrışımıcı yaklaşımı benimseyen Sarnoff Mednick'e göre her birey yaratıcılıkta farklı kategoridedir ve bu kategori bireyin çağrışımsal hiyerarşisine bağlıdır. Yaratıcılık, belli bir işe yarayan ya da belli koşulları yerine getiren çağrışım öğelerini birbirine yakınlaştırarak yeni birleşimler oluşturmaktır. Yaratıcı çözümler, olumlu rastlantı, benzerlik ve aracılık yoluyla oluşabileceğini savunmuştur (Treffinger, Young, Selby ve Shepardson, 2002, s.7). Çağrışım kuramına göre, belirli bir işe yarayan, belirli koşulları yerine getiren çağrışım öğelerini birbirine yaklaştırarak yeni birleşimler oluşturmak yaratıcılıktır. Genellikle, gerekli çağrışım elemanlarını birbirine en uygun şekilde yakınlaştıran bir olay ya da bireyin bir durumu, yaratıcı çözümü kolaylaştırma olasılığını attırmaktadır (Kozbelt, Beghetto ve Runco, 2010, s.21).

Birey, bir sorunun çözümünü gerektiren öğelere ne kadar çok sayıda çağrışım yaparsa, yaratıcı çözüme ulaşma olasılığı o kadar yükselir. Çağrışım sayısı, çağrışım aşama dizisi değişkeninden ayrılmaz. Çünkü az sayıdaki ve güçlü çağrışımlardan çok ürün beklenmemektedir (Kozbelt, Beghetto ve Runco, 2010, s.21).

2.1.1.7. İma ve Açıklık Kuramı (Implicit and Explicit Theory)

Yaratıcılıkla uğraşan araştırmacılardan Runco ve Johnson ima kuramıyla ve açıklık kuramını tanımlamışlardır. İma kuramı, yaratıcılığın doğasını yorumlamıştır. İma kuramı, bireyin olan özel değerleri hakkındaki düşünce ve fikirlerden oluşmaktadır. Açıklık kuramına göre, yaratıcılık karmaşık bir süreçtir ve belli bir sistematığe bulunmaktadır (Richardson, 1996, s.104).

Açıklık kuramı, ima kuramından belli noktalarda ayrılır. Araştırmacılar genellikle açıklık kuramının üzerinde durmuş ve geliştirmişlerdir. İma kuramı icatları incelemekten daha çok bireysel ihtiyaçları incelemiştir. Yaratıcılık konusundaki inançların temelinde bireysellik vardır. Yaratıcılığın tanımı, yaratıcılığın değerlendirilmesi için bireyin düşünceleri ve hareketlerine bakılır (Saracho, 2012).

2.1.1.8. Yatırım Kuramı (Investment Theory)

Yaratıcılık çalışmalarına yeni bir yaklaşım getiren Sternberg (2006), bireyin problem çözerken bir takım unsuru bir araya getirdiğini savunmaktadır. Bunlar; zeka, düşünme biçimi, bilgi, karakter, motivasyon ve çevredir.

Yatırım kuramcıları yaratıcılığını kullanan insanlara “fikirlerini satışa çıkarabilir”, ancak yaratıcılıklarını kullanmayanlar için “yaratıcılığın yatırım kuramı” demiştir. Kurama göre, insanlar bazen bir problemi çözerken yaratıcılığını kullanır, oysa bazıları hiç umursamaz ya da problemle başa çıkarken yaratıcılığa önem vermez (Sternberg, 2006; Lefton ve Brannon, 2003, s.307).

Yatırım kuramcılarına göre yaratıcı olmak için zekaya, problemleri yeniden tanımlamaya, analiz yapmaya, mantıklı riskler almaya, fikirler arasındaki ince bağlantıları görmeye ve diğer insanları fikirlerin doğruluğuna ikna etmeye ihtiyaç vardır. Yatırım kuramı, yaratıcılıkları yüksek olan bireyleri tanımlayan, geleneksel kuramlara bir zıtlık oluşturmuştur (Lefton ve Brannon, 2003, s.307).

2.1.1.9. Çoklu Zeka Kuramı (Multiple Theory)

Çoklu zeka kuramı’nın kurucusu olan Gardner’a göre yaratıcılık, tüm duygusal ve zihinsel etkinliklerde, her türlü uğraşı ve çalışma içinde vardır. Zeka, değişen dünyada yaşamak ve değişimlere uyum sağlamak amacıyla her insanda kendine özgü bulunan yetenekler ve beceriler bütünüdür (Edwards, 2006, s.32).

Gardner’ın çoklu zeka kuramı, bireyin sözel-dilsel, mantıksal-matematiksel, görsel-uzamsal, bedensel-kinestetik, müziksel-ritmik, kişiler arası-sosyal, kişisel-işsel, doğasal-varoluşçu olmak üzere sekiz zeka alanına sahip olduğunu belirtmektedir (Isenberg ve Jalongo, 2006, s.19).

Çoklu zeka kuramına göre, okul öncesi eğitim programlarında yaratıcılık çalışmalarına çok daha fazla değer verilmesi gerekmektedir. Farklı zeka alanlarına sahip olan çocukların bilgiye farklı yollarla odaklandığını bu nedenle; eğitimcilerin çocukların bireysel potansiyellerini, müzik, hareket veya çizim becerileri gibi farklı etkinliklerle desteklemesi gerektiğini belirtmektedir (Isbell ve Raines, 2007, s.14).

2.1.1.10. Gestalt Yaratıcı Düşünce Kuramı (Gestalt Theory)

Bu kurama göre yaratıcılık, çözülmesi gereken zorlukların fonksiyonlarını, çözülmesi gereken sorunları yeni bir durum içinde yeniden keşfetmektir. Gestaltçı’lara göre yaratıcılık düşünce üretmek ve problem çözme olarak görülmektedir. Sorun tamamlanması gereken, tamamı olmayan bir bütündür (Runco ve Pritzker, 1999, s.137).

Wertheimer'e göre yaratıcı düşünce, sorunun yeniden yapılandırılması ile ilgilidir. Wertheimer, bu düşünce kuramı ile ilgili olarak, üç biçimden söz etmektedir (Kozbelt, Beghetto ve Runco, 2010, s.31).

Yaratıcı üretken düşünce biçimi: Gruplama, yeniden örgütlenme ve temel faktörleri görüp, yeni çözümleri bulabilmeyi içeren düşünce biçimidir.

Kör düşünce biçimi: Amacı belirsiz, rastgele düşünce biçimidir. Burada birey, gerçeği göremez, elemanları fark edemez, tasadüfî davranışlar sergiler.

Yarı üretken yaratıcı düşünce biçimi: Bu düşünce biçimi, diğer iki düşünce biçiminin arasında yer almaktadır. Bu düşünce biçimini kullananlar, olayların gerçeğini aramaktadırlar. Anlamsız bilgilerle uğraşmazlar (Gruber ve Wallace, 1999, s.96).

2.1.1.11. Torrance'nin Yaratıcılık Kuramı (Torrance's Creativity Theory)

Torrance'de yaratıcılık becerileri çalışmalarının öncülerindendir. Yaratıcılık konusunda kendi kuramını üretmiş ve yaratıcılığı ölçen birçok ölçüm aracı geliştirmiştir. Geliştirdiği araçlar sadece çocuklardaki yaratıcılığı değil ergenlerin ve yetişkinlerin yaratıcılığını da ölçmektedir.

Torrance'ye göre (2003) yaratıcılık, zorlukları, problemleri, eksiklikleri, kusurları fark edip, sorunları çözmek için mümkün olabilen yolların denendiği bir hipotez geliştirip, en sonunda da sorunu çözme sürecidir.

Eğitimcilerin yaratıcılığa gereken önemi vermesi amacıyla eğitimcilerin sınıf ortamında yaratıcı olması gerektiğini ve planlanan etkinliklerin çocuklardaki yaratıcılığı destekler nitelikte olması gerektiğini vurgulamıştır. Yaratıcılığın okul öncesi dönemde başladığı ve ilerleyen yıllarda yaratıcılığın giderek azaldığını belirtmiştir. Bu nedenle, yaratıcı sınıf ortamının öneminden bahsetmiştir (Torrance, 1964, s.75-76).

Torrance, bireyin yaratıcılığında akıcılık, esneklik, orijinallik ve zenginleştirme boyutlarının olması gerektiğini belirtmiş ve bu boyutları tanımlamıştır.

2.1.1.11.1. Akıcılık (Fluency)

Torrance'ye göre akıcılık beekte saklanan bilgilerin gerektiği anda hızlı bir şekilde kullanmasıdır. Aynı zamanda, çok fikir üretme ve hemen çözüm üretmedir (Torrance, 1962, s.52)

Belli bir zaman süreci içerisinde ifade edilen düşüncelerin sayısı, bireyin ne kadar akıcı düşündüğünü gösterir. Birçok yaklaşım, bu durumu “ıraksak düşünme” olarak

tanımlanmaktadır. Iraksak düşünme bireylere akıcı ve esnek düşüncelerini gösterme şansı verir (Guilford, 1976, s.173).

Akıcılık, fikir ve düşüncelerle ilgili serbest olarak sözel ya da sözel olmayan gerçekleştirilen hareketlerin tümüdür (Edwards, 2006, s.44). Akıcılığı gözlemek için basit sorular sorulur ve gelen cevap miktarıyla değerlendirme yapılır. Farklı fikirlerin toplam mevcududur, yani fikirlerin, ürünlerin art arda üretimiyle eş değerdedir (Gerrig ve Zimbardo, 2005, s.307).

Kare olarak düşünebileceğiniz şeyler nelerdir?, Aklınıza geldiği kadar beyaz yenilebilir nesnelerin adını söyleyin, Tuğlanın yararları nelerdir? gibi sorulara verilen cevaplar akıcılık boyutu olarak değerlendirilir. (Runco ve Pritzker, 1999, s.729).

2.1.1.11.2. Esneklik (Flexibility)

Torrance' ye göre esneklik, bir sorunun üzerine farklı yaklaşımlar getirebilme, değişik boyutları ortaya koyma, farklı kategorilerde fikir üretmedir. Yaratıcı davranışların değişik yollarla sergilenmesi, bir görev içindeki değişiklik, bir görevi yaparken strateji değişikliği yaparak düşünceyi bir yönden başka bir yöne değiştirmektir (Torrance, 1962, s.52).

Kişinin ortaya çıkan ani değişiklikleri görebilmesi ve geleneksel problem çözme metodunu terk etmesidir. Esneklik, yaratıcı davranışlarda iki yolla gösterilir. İlki bilişsellik esnekliktir. Bilişsel esneklik problem çözümünü kolaylaştırır. İkincisi ise davranışsal esnekliktir (Edwards, 2006, s.44).

Esneklik, bireyin düşünsel bir temadan ya da olaydan başka bir olaya zorlanmadan geçiş yapabilmesidir. Bilişsel süreçlerde çok önemli bir rolü vardır (Isbell ve Raines, 2003, s.10).

Esnekliğin ölçülmesinde farklı düşünce testleri kullanılmaktadır. Farklı düşünce, yaratıcılıkla aynı anlamda kullanılmaz ancak farklı düşünce testleri yaratıcı düşünceyi test için çok kullanışlıdır. Yapılan araştırmalar, farklı düşünce testlerinin esnekliğin değerlendirilmesi için kullanıldığında en etkili yöntem olduğunu ortaya koymuştur (Runco ve Pritzker, 1999, s.729).

Esneklik ölçülürken bellik kriterler göz önüne alınmalıdır. Alınan cevaplar var olan ürünle ilişkili olmalıdır. Cevaplardaki ifadeler açık ve anlaşılır olmalıdır. Cevapların işlevselliği bulunmalı ve gerçek hayatta var olmalıdır. Cevaplar kendiliğinden ve zorlanmadan ortaya çıkabilmelidir (Guilford, 1976, s.171-172).

2.1.1.11.3. Orijinallik (Originality)

Kaufmann'a göre orijinallik, bir soruna alışılmadık ya da farklı çözümler getirmek demektir. Soruna bulunan çözüm eğer bir başkasınınki ile aynı ise, orada orijinallikten bahsedilemez (Kaufmann, 1993, s.142).

Orijinallik, bir durumla uzaktan ilişkili olan ve aynı zamanda yaygın olmayan bir tepkide bulunma yeteneğini ifade etmektedir. Farklı düşünce testlerinde orijinallik; farklı, birbirinden uzak ve zekice cevapların ürünüdür (Isbell ve Raines, 2003, s.260).

Birçok yazara ve araştırmacıya göre yenilik kriterinin çok net ölçütleri yoktur. Buradaki önemli noktalardan biri de yeniliği öznel ya da nesnel olarak tanımlayıp tanımlamamaktır. Yaratıcılığın orijinallik boyutunun tam bir netliği olmadığı gibi orijinalliğin tanımında da tam bir netlik yoktur (Kaufmann, 1993, s.143).

Orijinallik, yeniliktir ve sıra dışı cevaplarla ortaya çıkar. Orijinallik kavramı, yaratıcılığın birçok standart tanımının temel özelliği olan "yenilik" özelliğiyle yakından ilişkilidir. Yeni bir ürün ve ifade orijinal olarak kabul edilebilir. Ürünlerin ya da ifadelerin yeniliği, yaratıcılığın ayrılmaz bir parçası niteliğindedir (Isbell ve Raines, 2003, s.260).

Elde edilen ürün geçmişte yapılanlardan daha farklıysa, sıradan değilse bu ürünü yeni diye nitelendirebiliriz. Ürünün en azından farklı bir zamanda ya da farklı bir yerde yapılmış olması gerekir. Özgün olarak elde edilen ürüne orijinal denebilir (Guilford, 1976, s.173).

Bu yüzden, üreten kişi tarafından toplum adına yeni olarak adlandırılma kaygısı duyulmayan fikirlerini orijinal olarak tanımlama hakkına sahip olurlar. Bir şeyin gerçekten yaratıcı olarak nitelendirilebilmesi için, ürünün yenilik seviyesi yüksek olmalıdır. En düşük seviyede yenilik sadece "farklı" anlamı kazanabilir (Kaufmann, 1993, s.144).

2.1.1.11.4. Zenginleştirme (Elaboration)

Torrance'ye göre dışarıya yansıyan fikir ve düşüncelerin tüm sonuçlarında bütün detayların yer alması ve detayların da en iyi fikirleri içermesidir (Torrance, 1962, s.52).

Bir düşüncenin çeşitli ayrıntılara girerek tanımlanması, zenginleştirilmesi, geliştirilmesi yaratıcılıkta ayrı bir yetenektir (Feldman, 1999, s.169). Bir ürünü güzelleştirmek, düşünülenin dışında bir detay eklemek veya son bir güzel dokunuş yapmaktır (Edwards, 2006, s.44).

Bireye tamamlanmamış halde bir plan verildikten sonra, planın işlemesi için gerekli olan tüm adımların listelenmesi istendiğinde, alınan cevaplarla zenginleştirme faktörü hakkında bilgi sahibi olunabilir. Tamamlanmamış bir düşünceyi ya da herhangi bir düşünceyi

tamamlayarak geliştirme ve ayrıntılar ekleme yeteneğidir (Almeidaa, Prieto, Fernando, Oliveiraa ve Ferrandiz, 2008).

Çocuklar, genellikle fikirleri zenginleştirme eğilimindedir. Örneğin, bir çocuk kağıttan zincir yaptığında bu zinciri hemen bir hediye paketinin kurdelesine süs yapabilir. Çocuklar bu şekilde fikirler geliştirirler ve değişik bir ürün oluşturmak için geliştirdikleri fikirleri zenginleştirirler (Isbell ve Raines, 2003, s.10).

Torrance'ye göre, yaratıcılık hem sözel hem de sözel olmayan çeşitli fikirlerin ürünüdür. Çocuklara, bu süreçlerin birbirine uyumlu şekilde ilerleyeceği uygun düşünme fırsatlarının verilmesi çocukların yaratıcılığını geliştirecektir. Çocuğun eğitiminde düşünme süreçlerine değer veren, kendini geliştirmeye çalışan, yaratıcılık kuramlarını anlayan ve yaratıcılık alanındaki gelişmeleri takip eden eğitimciler, çocukların yaratıcılıklarına olumlu katkılarda bulunmaktadır (Edwards, 2006, s.45).

Bireyler esneklik, akıcılık, orijinallik ve zenginleştirme boyutlarıyla yaratıcılıklarını ortaya koyarken birtakım süreçlerden geçmektedir.

2.2. Yaratıcı Düşünme Süreçleri

Yaratıcı düşünme süreçlerinin anlaşılması, yaratıcılığın oluşması ve değerlendirilmesi bakımından önemli bulunmaktadır.

Yaratıcı süreçteki basamakların çok iyi bir sistemi vardır. Bireylerde oluşan eksiklik, bir çıkış yolu arama veya bir sorunu çözememe durumu yaratıcılığın ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Torrance, 1964, s.71).

Yeni şeyler keşfetme, bir konuda tartışma yapma, sonuçları tekrar denemeye çalışma, bu sonuçların avantaj ve dezavantajlarını ayrıntılı şekilde analiz etmek yaratıcılığı geliştirmektedir. Birey tüm bu durumlar içerisinde belli aşamaları geçerek yaratıcılığını kullanmakta ve ürününü oluşturmaktadır (Rosnick, 2009, s.26).

Elde edilen ürün bireyi memnun edene kadar birey fikrini değiştirebilmekte, tekrar denemeler yapabilmekte istediği ürünü elde edene kadar bakış açısını değiştirebilmektedir. Denemeler sonunda kendini memnun eden bir çözüm bulmaktadır. Çözülen her problem durumu ve elde edilen her ürün yaratıcı düşünme süreci sonunda elde edilmektedir (Edwards, Gandini ve Formen, 1993, s.70).

Yaratıcı düşünme süreçlerinde; merak, ilgi, soru sorma, esinlenme ve ilham yaratıcılığın ayrılmaz unsurlarıdır. Birey, bir sorunu fark ederken, tanımlarken, uygun soruları sorarken,

sonuca aniden ulaşırken ve elde ettiği sonucun uygun olduğuna karar verirken, merak, ilgi, soru sorma, esinlenme ve ilham öğelerini kullanmaktadır (Rowe, 2004, s.53).

Yaratıcı düşünme sürecinde birey, iki çeşit düşünce şeklini kullanmaktadır. Bunlardan birincisi yakınsak düşünce, diğeri ise ıraksak düşüncedir. Yakınsak düşünce, bir soruya ya da probleme tek bir cevap verilmesi durumudur. ıraksak düşünce ise, bir probleme birçok cevap bulmaktır (Mayesky, 2009, s.5; Bernstein ve Nash, 2005, s.251).

Yaratıcı düşünme sürecinde kişi yaratıcı fikirler ya da ürünler geliştirmektedir. Bunun için de bazı süreçlerden geçmektedir:

Hazırlık sürecinde birey, problemlere karşı bilinçli, mantıklı ve sistematik bir biçimde yaklaşmaktadır. Gereksinim duyduğu ya da gerçekleştirmek istediği şeyi saptamakta ve tanımlamaktadır (Csikszentmihalyi, 1997, s.104). Birey, sorunlarını tanımlamakta ve açıklamakta, bilgi ve veriler toplamakta, bilgilerini ve verilerini gözden geçirmekte ve yeterli olduklarına karar vermektedir. Ardından, sorunun çözümü için neler yapılması gerektiği düşünmekte ve sorunu tüm boyutlarıyla incelemektedir (Torrance ve Myers, 1970, 78-79).

Kuluçka süreci, hazırlık aşamasından sonra bireyin kendini rahatlamaya bıraktığı süreçtir. Kuluçka sürecinde birey sorundan bilinçli bir şekilde uzaklaşmakta ve sorunu görmezden gelerek günlük yaşamına odaklanmaktadır. Bu süreçte sorunun çözümü ve olguların analizi için bireyin bilinçaltı çalışmaktadır (Koster, 2001, s.88). Bu dönemde, problemlerin çözümü bilinçaltında gerçekleşmektedir. Derin düşünme, bilinçaltı süreçleri, görselleştirme, duyumsama gibi yetenekler aktiftir. Böylece yeni ve orijinal görüşler ortaya çıkabilmektedir. Bu süreç çok kısa veya çok uzun zaman alabilir (Aldous, 2007).

Aydınlanma sürecinde, sonuç veya sonuçlarla ilgili öğeler bireyin zihnine aniden doğmaktadır ve anlık bir süreçtir. Yaratıcı bireylerin “işte buldum” dediği aşamadır. Bu süreçte problemlere ilişkin çözümlerin zihinde canlanmakta ve belirginleşmektedir. Birey çözümü ya da yapılacak şeyi birden ortaya çıkarmakta ve geliştirmekte, böylece çözümü bulmaktadır. (Truman, 2011).

Değerlendirme sürecinde birey, aydınlanma aşamasında ortaya çıkardığı oluşumu veya sonucu değerlendirmektedir. Birey çözümlerini denemekte, değerlendirmekte ve Birey çözümlerini sınamakta, aksaklıklarını gidermekte ve eksiklerini tamamlamakta ve gerekli son düzenlemeleri yapmaktadır (Csikszentmihalyi, 1997, s.104). Bu süreçte, bilinçli ve mantıksal düşünme ağırlıklıdır. Ulaşılan sonucun ihtiyaçları karşılayıp karşılamadığı, özgün veya uygun olup olmadığı hakkında kararlar bu süreçte verilmektedir (Torrance ve

Myers, 1970, s.79). Bu süreçte, bireyin elde ettiği sonuç uygulanabilir ve kabul edilebilir olmalıdır (Csikszentmihalyi, 1997, s.104).

Yaratıcılık sürecinin tamamı merak duygusu ve esinleri ile ilişkili biçimde sürdürülmektedir. Bireyin merak etmesi, yani sorular sorup cevaplarını aramasının yaratıcılığın temelini oluşturduğu söylenebilmektedir. Soru sorma, bulma ve yaratıcılık daha ilk yaratıcılık sürecinin başlarından da önce başlamakta ve son ana kadar sürmektedir. Sonuçta, elde edilen ürünün işe yarayıp yaramadığı veya ne kadar işe yaradığı soruları ile son adıma kadar devam edilmektedir (Koster, 2001, s.88). Yaratıcılık süreçleri tamamlandığında ise birey ürünü ortaya çıkarmaktadır. Ortaya çıkan ürünün veya bireyin yaratıcı değerinin olup olmadığı ile ilgili belli kriterler bulunmaktadır.

Bireylerdeki yaratıcılık hazırlık, kuluçka, aydınlanma ve değerlendirme süreçlerinden geçerek ortaya çıkmaktadır. Bu süreçlerin ortaya konması ve çıkan ürünün değerlendirmesi ölçüm araçlarıyla mümkün olmaktadır.

Okul öncesi dönem çocuğunun yaratıcılığın değerlendirilmesi için de belli ölçütlerin yer aldığı ölçüm araçlarına gerek duyulmaktadır.

2.3. Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılığı Ölçmede Kullanılan Araçlar

Okul öncesi dönemdeki çocukların yaratıcılıklarını değerlendirmek için geçerliği ve güvenilirliği yapılmış birçok ölçüm aracı bulunmaktadır.

2.3.1. Torrance Yaratıcı Düşünce Testi (Torrance Tests of Creative Thinking-TCTT)

Guilford'un testlerinden esinlenerek Torrance tarafından 1966 yılında geliştirilmiştir. Sözel yaratıcılık ve sözel olmayan yaratıcılığı ölçmektedir. Sözel ve sözel olmayan kitapçıkların A ve B formu bulunmaktadır. Okul öncesi dönem çocuklarına uygulanabilen sözel olmayan formlar, üç çeşit etkinlikten oluşmaktadır. İlk etkinlik, bir resim ya da nesne çizmek için tek bir şekli içermektedir. İkinci etkinlik; sıra dışı çizgilerin oluşturduğu paralellerden, üçüncü etkinlik; aynı şeklin birçok kez kullanılmasından oluşmaktadır. Bu şekiller kullanılarak çizebildikleri kadar çok sayıda resim oluşturmaları beklenmektedir. Okul öncesi çocukları için geçerliği ve güvenilir olan test, çocukların çizdikleri çizimler üzerinden puanlandırılmaktadır (Torrance, 1968, s.1).

2.3.2. Williams Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeği (Creativity Assessment Packet)

Frank E. Williams tarafından 1980 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde altı-on sekiz yaş grubundaki çocuk ve ergenlerin yaratıcılıklarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Kağıt, kalem kullanılarak tamamlanan test ister bireysel, isterse grup olarak uygulanabilir. Farklı Düşünme Testi, Farklı Hissetme Testi ve çocukların ebeveynleri ile öğretmenlerinin değerlendirme yaptığı üç bölümden oluşan test uygulaması kolay puanlaması zor bir testtir. Farklı Düşünme Testi A ve B formundan oluşur, Akıcılık, Esneklik, Orijinallik, Aydınlatma ve Başlık alt testleri mevcuttur. Farklı Hissetme Testinin ise Merak, Hayal Kurma, Karmaşıklık ve Risk Alma olmak üzere dört alt testi mevcuttur. Okul öncesi çocukları için geçerliği ve güvenilir olan test, çocukların çizdikleri çizimler üzerinden puanlandırılmaktadır (Williams,1980, s.11).

2.3.3. Eylem ve Hareketlerde Yaratıcı Düşünme Testi (Thinking Creatively in Action and Movement's Test TCAM)

Torrance tarafından 1981 yılında okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılık ölçümü için geliştirilmiş bir testtir. Üç-sekiz yaş arası çocuklara uygulanabilecek, okul öncesi çocuklarının kinestetik enerjilerini açığa çıkarıp yansıtmaları sağlayan bir testtir. Çünkü sadece sözel cevaplara bakılan bir test değil, sözel yanıtların dikkate alındığı bir testtir. Dört farklı etkinlikten oluşan Eylem ve Hareketlerde Yaratıcı Düşünme Testi (Thinking Creatively in Action and Movement's Test TCAM) inin birinci, üçüncü ve dördüncü etkinlikte akıcılık- ve orijinallik alt testleri için puanlama yapılırken, ikinci etkinlikte hayal gücü alt boyutu puanlanmaktadır. Çocukların yaratıcı hareketlerini ölçmek için geçerli ve güvenilir bir araç olduğu bulunmuştur. (Zachopoulou, Makri ve Pollatou, 2009).

2.3.4. Okul Öncesi Çocukları İçin Bütünleştirilmiş Yaratıcılık Testi (Integrated Creativity Test for Preschoolers)

Okul Öncesi Çocukları İçin Bütünleştirilmiş Yaratıcılık Testi 2002 yılında Lee ve Lee tarafından çocukların yaratıcı düşünme becerilerini ve yaratıcı kişiliklerini ölçmek için geliştirilmiştir. Test, Guilford ve Torrance'nin yaratıcı ölçümler için kullandığı model temel alınarak geliştirilmiştir. Okul Öncesi Çocukları İçin Bütünleştirilmiş Yaratıcılık Testi (Integrated Creativity Test for Preschoolers) hayal kurma, akıcılık ve orijinallik faktörleri bulunan üç boyutlu ve 0-1 arası puanlanan likert tipi bir ölçektir (Lee, 2005).

2.3.5. Yaratıcı Düşünme-Çizim Testi (The Test for Creative Thinking- Drawing Production TCT-DP)

Urban tarafından 2005 yılında Almanya’da geliştirilen test, geleneksel testlerden farklı olarak yaratıcı becerileri daha bütüncül olarak değerlendirmektedir. Testin karşılaştırılabileceği başka testler bulunmadığından Yaratıcı Düşünme-Çizim Testi (The Test for Creative Thinking-Drawing Production TCT-DP) nin geçerliliği konusunda net bir cevap vermek çok mümkün değildir. Testin belli başlı aşamaları şu şekilde sıralanmıştır: otomatik çizimler, taklit, bağlama/tamamlama, tekil animasyon (tek başına olan şekillerden figürler oluşturma), tematik ilişkiler oluşturma, bütüncül kompozisyon oluşturma. Okul öncesi çocukları için geçerliği ve güvenilir olan test, çocukların çizdikleri çizimler üzerinden puanlandırılmaktadır (Urban, 2005).

2.3.6. Yaratıcılık Potansiyelini Değerlendirme Testi (Evaluation of Potantial Creativity- EPoC)

2009 yılında Fransa’da Lubart, Besancon ve Barbot tarafından geliştirilen bir testtir. Sözel ve grafik olarak ıraksak ve yakınsak düşünce testlerini kapsayan test, A-B formundan oluşmaktadır. Test, beş-on iki yaş aralığındaki anaokulu ve ilköğretim öğrencilerinin yaratıcılıklarını değerlendirmek için geliştirilmiştir. Okul öncesi çocukları için geçerliği ve güvenilir olan test, değerlendirme sonucunda sözel yakınsak, sözel ıraksak, artistik yakınsak ve artistik ıraksak alt boyutlarında puanlar vermektedir. Testin değerlendirilmesi özel bir yazılım kullanılarak internet tabanlı olarak yapılmaktadır (Evaluation of Potential Creativity [EPoC], 2009).

Erken çocuk döneminde yaratıcılığı belirlemek için kullanılmak üzere Torrance Yaratıcı Düşünce Testi, Williams Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeği, Eylem ve Hareketlerde Yaratıcı Düşünme Testi, Okul Öncesi Çocukları İçin Bütünleştirilmiş Yaratıcılık Testi, Yaratıcı Düşünme-Çizim Testi ve Yaratıcılık Potansiyelini Değerlendirme Testi bulunmaktadır.

Okul öncesi eğitim kurumlarında çeşitli şekillerde yaratıcılık çalışmaları yapılmaktadır. Okul öncesi eğitimde çocukların yaratıcılıklarını desteklemek amacıyla birtakım yaklaşımlar ve bu yaklaşımlara uygun eğitim programları uygulanmaktadır.

2.4. Okul Öncesi Eğitim’de Yaratıcılığı Ön Plana Alan Yaklaşımlar

Okul öncesi dönem çocukları için geliştirilmiş birçok eğitim yaklaşım bulunmaktadır. Ancak, çocuklardaki yaratıcılığı geliştirilmesine yönelik yaklaşımlar birkaç tanedir.

2.4.1. Proje Yaklaşımı (Project Approach)

Proje yaklaşımı çocukların tasarlama, hayal etme, planlama ve derinlemesine araştırma yapma becerilerinin geliştirmesini merkez almaktadır (Beneke ve Ostrosky, 2009).

Bu yaklaşımda çocukların soru sorması, problem çözmesi sağlanmaktadır. Ayrıca, çevresindeki konulara ilişkin çocuklarda bilinç oluşturulması hedeflenmektedir. Bir proje tüm sınıfça, küçük bir grupla veya bireysel olarak yürütülebilmektedir. Proje yaklaşımının çocukların bilgilerini, yaratıcılıklarını, yeteneklerini geliştirmek, yeni deneyimler kazanmalarını sağlamak, ekip ruhu oluşturmak gibi temel amaçları bulunmaktadır (Follari, 2007, s.175-176). Bu amaçlarla, çocukların fikirleri, şemaları, ilgileri, bilgileri, yaratıcılıkları geliştirilmeye, motor becerileri, el-göz koordinasyonu desteklenmeye, problem çözme becerileri geliştirilmeye, merakları uyandırmaya, araştırma becerileri geliştirmeye, sosyal-duygusal, zihinsel gelişimleri desteklenmeye çalışılmaktadır (Roopnarine, Johnson, 2005, s.178).

2.4.2. Reggio Emilia Yaklaşımı (Reggio Emilia Approach)

Reggio Emilia yaklaşımı, çocukların merak ve yaratıcılık becerilerini merkez almaktadır. Bu yaklaşımda çocuklar lider, işbirlikçi ve iletişimcidir. Öğretmen ise aynı zamanda, rehber ve araştırmacıdır (Hocevar, Sebart ve Stefanc, 2013).

Reggio Emilia yaklaşımı, çocukların kavram deneyimlerini, hayali, sosyal ve fiziksel çevresinin öğretmeni olmasını, çocukları teşvik etmesini, gelişimlerini destekleyici imkanlar sunmasını, işbirlikçi uzun süreli projeler yapmasını, çocuk-çocuk/ öğretmen-çocuk/ aile-öğretmen işbirliğini oluşturmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda çocuklar, okul öncesi eğitim kurumlarında yaratıcılıklarını ortaya koyabileceği boyama, çizim, kil çalışmaları yapmaktadırlar (Morrison, 2003, s.117-118). Sanat çalışmalarının yanı sıra, çocukların kendini ifade edebileceği drama, müzik, kukla, gölge, ritim gibi yaratıcılığı destekleyen çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar grup etkinliği ve ya bireysel etkinlikler şeklindedir. Bu etkinliklerde çocuklar analiz ve sentez yaparak kendilerini sanatsal yolla ifade etmektedirler. Böylece, somut yaşantılar yoluyla çocukların yeni keşifler yapmaları sağlanmaktadır (Freeman, 2011).

2.4.3. Yaratıcı Oyun Yaklaşımı (Creative-Play Approach)

Yaratıcı Oyun Yaklaşımı Piaget'in yapılandırmacı yaklaşımını temel almaktadır. Bu yaklaşımın merkezinde, çocukların tüm gelişim alanlarının desteklenmesi bulunmaktadır. Bu yaklaşımda öğretmen çocukların oyunlarını gözlemlemekte ve çocuklarla beraber oyunlar üretirler. Öğretmenler çocukların oyunlarına kendi yaratıcılıklarını katarak çocukların yaratıcılıklarını desteklemektedir (Catron ve Allen, 2003, s.13-33).

Yaratıcı Oyun Yaklaşımı'nın amacı, çocukların yeteneklerine, yaratıcılıklarına ve kendilerine güvenmesi, çevrelerini keşfetmeleri, sosyalleşmeleri, etkili iletişim kurmaları, problem çözme becerisi geliştirmeleri, meraklı ve araştırmacı olmalarıdır. Bu yaklaşım, çocukların yaratıcılıklarını etkileşim ve etkinlikler sayesinde desteklemektedir (Smith, Cowie ve Blades, 2005, s.230; Catron ve Allen, 2003, s.13-33).

BÖLÜM 3

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Okul öncesi dönemde yaratıcılık ile ilgili araştırmalar tarih sırasına göre aşağıda verilmiştir:

Deveci (2005) özel ve resmi okul öncesi eğitim kurumuna giden beş-altı yaş çocuklarının yaratıcılıklarını bazı değişkenler açısından incelemiştir. Bu amaçla, 40 kız, 40 erkek çocuğu ve 80 anne, 70 yedi baba ile bir çalışma yapmıştır. Çocukların 40'ı özel, 40'ı devlet okuluna devam etmektedir. Çocukların yaratıcılıklarını ölçmek için Torrance Yaratıcı Düşünce Testi (TTCT- Torrance Test of Creativity Thinking) anne ve babaların problem çözme becerilerini ölçmek için Problem Çözme Envanteri, anne ve baba tutumlarını belirlemek için Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Envanteri (PARI) kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, özel anasınıfına devam eden çocuklar resmi okulun anasınıfına devam eden çocuklardan yaratıcılığın orijinallik, esneklik ve akıcılık boyutlarında daha yaratıcı oldukları belirlenmiştir.

Akçum (2005) beş-altı yaş çocuklarının yaratıcılık ve öğrenime hazır oluş düzeyine okul öncesi eğitiminin etkisini incelemiştir. Bu amaçla, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 50 ve bir okul öncesi eğitim kurumuna devam etmeyen 50, toplam 100 çocukla çalışmıştır. Araştırmada, Torrance Yaratıcı Düşünce Testi A Formu (TTCT- Torrance Test of Creativity Thinking) ve Metropolitan Olgunluk Testi R Formu kullanılmıştır. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların yaratıcılık puanlarının bir okul öncesi eğitim kurumuna devam etmeyen çocukların yaratıcılık puanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Okul öncesi eğitim alan kız çocuklarının orijinallik ve detaylandırma boyutlarında erkek çocuklardan düşük puan aldıkları bulunmuştur.

Kara (2007), okul öncesi dönemde beş-altı yaş grubu çocukların yaratıcılık düzeylerini etkileyen faktörlere ilişkin öğretmen görüşlerini incelemiştir. Araştırmacı, kendi

hazırladığı anketi 121 anaokulu öğretmene uygulamıştır. Araştırma sonuçlara göre; çocukların yaratıcılıklarını etkileyen okul ilgili etkenler; etkinliklerde değişik malzemeler kullanılmaması, öğretmenlerin çocuklara karşı tutumu olarak belirlenirken aileye ait etkenler ise ailenin çocuğa karşı ilgisi olduğu belirlenmiştir. İlgili ailelere sahip olan çocukların yaratıcılıklarının yüksek olduğu bulunmuştur.

Çakmak ve Baran (2007), köyde ve kentte yaşayan altı yaş çocuklarının yaratıcılık becerilerini incelemiştir. Bu amaçla, anasınıfında devam eden 210 çocukla yaptıkları çalışmada Torrance Yaratıcı Düşünce Testi A Formu (TTCT- Torrance Test of Creativity Thinking) kullanmışlardır. Araştırma sonucunda; kent çocuklarının yaratıcılığa ait tüm boyutlarda köy çocuklarına göre daha yüksek puanlar aldıkları, kız çocuklarının zenginleştirme boyutu ve yaratıcılık puanlarının erkek çocuklara oranla daha yüksek olduğu, ailenin ilk çocuğu olan çocukların puanlarının diğerlerine göre yüksek olduğu bulunmuştur.

Bilhan (2007) okul öncesi dönemde yaratıcılığı ve yaratıcılığın değişimini nitel bir çalışma ile incelemiştir. Anaokuluna giden dört-beş yaş grubu 19 çocuğun yaratıcı çalışmalarını beş-altı yaş sürecine kadar izlenmiştir. İki aşamadan oluşan araştırmanın birinci aşamasında, çocuklara Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı tanıtılmış, gördükleri yerlerle ilgili resim yapmaları istenmiştir. Çocukların birinci aşamada gördükleri sanat okuluyla ilgili resim yapmadıkları aksine kendi istedikleri resimleri yaptıkları görülmüştür. Araştırmanın ikinci aşaması için bir yıl sonra aynı çocuklar, Tofaş Bursa Anadolu Arabaları Müzesi' ne götürülmüştür. Bu aşamada, çocukların yaratıcılıklarındaki davranış değişimlerinin neler olduğu, neyin ve nelerin resimlerini yaptıkları araştırılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre; dört-beş yaş çocukları gördüklerini resimlememektedirler. Ancak, altı yaş grubu çocukları ise gördüklerini resimlemektedirler.

Ceylan (2008) beş- altı yaş çocuklarının bilişsel tempoya göre yaratıcılık düzeylerini incelemiştir. Araştırmada, 208 çocuk için Torrance Yaratıcı Düşünce Testi (TTCT- Torrance Test of Creativity Thinking) ve Kansas Reflection-Impulvity Scale for Preschool-KRISP kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaratıcılık puanlarına bakıldığında; akıcılık boyutunda yüksek puanlar aldıkları, esneklik, özgünlük, detaylara girme boyutlarında ise çok yüksek puanlar alamadıkları

görülmüştür. Çocukların yaratıcılık puanları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Altı yaş grubundaki çocukların akıcılık, esneklik, özgünlük, detaylara girme puanlarının beş yaş grubundaki çocuklara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Atay (2009) okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden beş-altı yaş çocuklarının yaratıcılık düzeylerinin yaş, cinsiyet ve anne- babalarının eğitim durumlarına göre incelemiştir. Çalışmada, 76 çocuğun yaratıcılığını değerlendirmek amacıyla Torrance Yaratıcı Düşünce Testi A Formu (TTCT- Torrance Test of Creativity Thinking) kullanmıştır. Çocukların yaşları ile orijinallik ve zenginleştirme alt boyutlarında altı yaş çocuklarının lehine anlamlı farklar bulunmuştur. Cinsiyet ile esneklik, akıcılık ve zenginleştirme alt boyutlarındaki farklara bakıldığında kızların akıcılık, esneklik ve zenginleştirme puanlarının erkeklerden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Chen ve Zhou (2010) çocukların yazma stratejilerini incelemek amacıyla Çin’de beş-altı yaş arasındaki 32 çocukla araştırma yapmıştır. Çocukların resimlerini, kullandıkları semboller-simgeler, yazılar incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre, çocuklar yazamayacakları bir karakter ile karşılaştıklarında iletişim amacıyla yaratıcı yazma becerilerini kullanmaktadırlar. Fonolojik özellikleri ve imla özelliklerini kullanmak isteyen çocuklar nesnelerin resimlerini veya aynı anlama gelen bir kelimenin resmini kullanabilmektedirler. Ayrıca çocuklar, oyunlarına da yaratıcı düşünme becerilerini aktarmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, çocukların yazma becerileriyle yaratıcılıkları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Dulama, Alexandru ve Vanea (2010) okul öncesi dönemdeki çocukların çizimlerindeki seviyelerini değerlendirmek amacıyla Floreşti’de okul öncesi eğitim kurumuna giden 14 çocukla deneysel çalışma yapmışlardır. Verilerin gözlem metodu ile toplandığı çalışmada deneysel durumlar ve davranışların oluşturulduğu bir liste kullanılmıştır. Deneysel durumlarda, çocuklara hediye edilen bir çantanın resimlerinde kaç değişik yere, kaç değişik pozisyonda koyabileceğini söylemeleri ve yerleştirmeleri istenmiştir. Çocukların çizimleri; dekoratif bakımdan, renk bakımından, ulaşılabilirlik bakımından, nasıl yerleştirmeler yaptıkları bakımından listelere işaretlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, çocuklara iyi fırsatlar sunulduğu sürece daha orijinal fikirler bulmaktadırlar.

Chien ve Hui (2010) üç Çin toplumundaki öğretmen algıları ile çocukların yaratıcılıkları değerlendirmiştir. Shanghai'dan 262, Honk Kong'dan 233 ve Taiwan'dan da 382 olmak üzere toplam 877 öğretmenle yürütülen çalışmada veriler anket aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, kıdemli öğretmenler ile kıdemi az olan öğretmenlerin yaratıcılık eğitimini kullanma puanları kıdemi az olan öğretmenlerin lehine çıkmıştır. Kıdemli öğretmenlerin, yaratıcılık eğitimi uygulamalarında çocukların yaratıcılığını engelleyen uygulamalar görülmüştür. Genç öğretmenlerin, yaratıcılığa daha fazla önem verildikleri belirlenmiştir.

Panagiotakou ve Pange (2010) çocukların müzik eğitiminde bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımını değerlendirmek amacıyla Yunanistan'da okul öncesi eğitim kurumuna devam eden dört-altı yaş grubundaki 28 çocukla çalışma yapmıştır. Grup deney grubunda 14, kontrol grubunda 14 çocuk bulunacak şekilde rastgele ikiye bölünmüştür. Deney grubundaki çocukların müziksel yaratıcılıklarını geliştirmek için tasarlanan bilgisayar teknolojisi destekli müzik etkinlikleri eğitimi verilmiştir. Çocuklar sekiz hafta boyunca üçer kişilik gruplarla müzik etkinlikleri eğitimine alınmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, bilgisayar destekli müzik etkinlikleri eğitimi, çocukların müziksel yaratıcılıklarına, müziksel gelişimine ve zeka gelişimine olumlu katkılarda bulunmaktadır.

Dababneh, Ihmeideh ve Al-Omari (2010) Ürdün'deki anaokullarında çocukların yaratıcılıklarını geliştiren ve engelleyen uygulamaları araştırmışlardır. Anaokullarında görev yapan 215 öğretmenin dahil edildiği çalışmanın verileri 50 soruluk anket aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda; öğretmenlerin çocukların cevaplarında sadece bir doğru arama eğiliminde olduğu, çocukların hatalarına toleranslı olmadıkları, sanat merkezlerini geliştiremedikleri, çocuklara sürekli direktif verme eğiliminde oldukları belirlenmiştir. Öğretmenlerin, anasınıflarında yaratıcı ortam oluşturma konularında oldukça eksik oldukları bulunmuştur.

Öncü ve Ünlüer (2010) çocukların oyun materyallerini ne kadar yaratıcı kullanabildiklerini araştırmıştır. Çalışmaya Kocaeli ilindeki dört anaokuluna devam eden dört-beş-altı yaş grubu 40 çocuk dahil edilmiştir. İki gözlemci ile yürütülen çalışmanın birinci kısmında; çocuklara gösterilen oyuncak ve gerçek materyallerden neleri seçtikleri gösteriliyor. Çalışmanın ikinci kısmında; çocuklara sunulan gerçek materyalleri ne derece yaratıcı şekilde kullandıkları gözlenmiştir. Araştırmanın ilk ile son beş dakikası video kameraya

kaydedilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, kız çocuklarının kızlara yönelik oyuncaklarla ve gerçek nesnelerle oynamaya daha çok eğilimli oldukları bulunmuştur. Kız çocuklar gerçek nesnelerle oynama eğiliminde olsalar da erkek çocuklarının yaratıcılıklarını oyun oynarken daha çok ortaya koydukları gözlenmiştir.

Can Yaşar ve Aral (2010) okul öncesi eğitimin yaratıcı düşünme becerilerine etkisini incelemiştir. Bu amaçla, okul öncesi eğitim kurumuna bir yıldır giden 105, okul öncesi eğitim kurumuna yeni kayıt olan 105 olmak üzere toplam 210 çocukla bir araştırma yapmışlardır. Yaratıcı Düşüme- Resim Oluşturma Testi (The Test for Creative Thinking- Drawing Production TCT-DP) ile toplanan verilerden elde edilen bulgularına göre, okul öncesi eğitimi alan çocukların yaratıcı düşünme puanları okul öncesi eğitimi almamış çocuklara göre daha yüksektir. Araştırma sonuçlarına göre, okul öncesi eğitim yaratıcı düşünme becerilerini desteklemektedir.

Garaigordobil ve Berrueco (2011) okul öncesi eğitim kurumuna giden çocuklara uygulanan oyun eğitim programının çocukların yaratıcılıkları üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Araştırmada İspanya’da okul öncesi eğitim kurumuna devam eden beş-altı yaş çocuklarından 53’ü deney, 33’ü kontrol grubu olmak üzere toplam 86 çocukla çalışılmıştır. Dil etkinlikleri, çizim etkinlikleri, dramatik etkinlikler ve sanat etkinliklerinden oluşan oyun eğitim programı bir yıl boyunca haftada 75 dakika uygulanmıştır. Araştırmada ön test ve son test olarak Torrance Yaratıcı Düşünce Testi- TTCT (Torrance Test of Creativity Thinking) kullanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; son testlerde deney grubundaki çocukların, sözel yaratıcılığın akıcılık, esneklik ve orijinallik alanında, çizimsel yaratıcılıklarının zenginleşme, akıcılık ve orijinallik boyutlarındaki puanları artmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, çocukların yaratıcı davranışlarını geliştirmede oyun eğitim programının etkili olduğu belirlenmiştir.

Faizi, Azari ve Maleki (2012) çocukların yaratıcılığını geliştiren tasarım mekanlarını belirlemek için yaratıcılığı tanıma, açıklama ve yaratıcılığın çevresel değişkenlerini fark etme olan üç aşamalı bir anket geliştirmiştir. Anket, dört-yedi yaşlar arasındaki 125 çocuk için uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre; çocukların yaratıcılıklarını arttıran faktörlerin % 80,5’i su, ışık, bitki gibi doğal malzemelerin kullanılması, % 91,6’sı çocukların oyunlara aktif katılımı oranında, % 81,7’si mekanın esnek kullanılması ve % 72’si ise çocukların merakını uyandıran sorular ve etkinliklerin yapılması olarak belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, çocuklara sunulan zengin uyarıcı çevre ve doğal

malzemelerle birlikte çocukların etkinliklere aktif katılımı çocukların yaratıcılıklarını geliştirmektedir.

Craft, McConnon ve Matthews (2012) çocukların oyunlarında yaratıcılıklarını nasıl kullandıklarını ve çocukların yaratıcılığını nasıl desteklenebileceğini araştırmışlardır. İngiltere’de anaokuluna devam eden dört yaşındaki 15 çocuk ve üniversitede çalışan üç araştırmacı ile yürütülen araştırmada veriler gözlem yoluyla elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, çocuklar yeni materyallerle yaratıcı fikirler ve yaratıcı oyunlar üretmeye, materyalleri kullanırken başka gruplar ile iletişim kurmaya ve kendi fikirlerini başka gruplarla paylaşmaya çok açıktır, özellikle açık hava oyunlarına katılmaya daha isteklidir.

Smogorzewska (2012) hikaye oluşturma ve işbirliği piramidinin yaratıcılığa etkilerini araştırmıştır. Bu amaçla, Varşova’da anaokuluna devam eden beş yaş grubundan, 27 çocukla hikaye oluşturma grubu, 26 çocukla ilişki piramidi grubu olmak üzere iki deney grubu, 58 çocukla da bir kontrol grubu oluşturmuştur. Toplam 113 çocuğun olduğu çalışmada veriler gözlem yoluyla elde edilmiştir. Çalışmada kontrol grubundaki 58 çocuk kendi hikayelerini kendileri anlatmış çocukların hikayeleri herhangi bir şekilde tekrar edilmemiştir. Deney gruplarındaki çocuklara dört sınıf aktivitesi verilmiş, hikaye anlatma işbirliği piramidi yöntemlerini kullanarak hikaye anlatmaları istenmiştir. Araştırmacının sonucunda, hikaye oluşturma çalışmaları ile çocukların sadece yaratıcı ürünleri değil, aynı zamanda problem çözme becerileri de önemli ölçüde artmıştır.

Ergen ve Köksal Akyol (2012) proje yaklaşımının çocukların yaratıcılıklarına etkisi incelemiştir. Araştırmaya 18’i deney, 16’sı kontrol grubu olmak üzere toplam 34 çocuk dahil edilmiştir. Ön test, son test ve kalıcılık testi kontrol gruplu deneysel desen kullandığı çalışmada verileri toplamak amacıyla Torrance Yaratıcı Düşünce Testi A Formu (TTCT-Torrance Test of Creativity Thinking) kullanılmıştır. Deney grubuna proje yaklaşımının uygulanmasının ardından alınan yaratıcılık puanlarına bakıldığında deney grubu ile kontrol grubu arasında akılcık, orijinallik, başlıkların soyutluğu, erken kapamaya direnç, ön test ve son test toplam yaratıcılık puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir.

Koçer (2012) okul öncesi eğitim programlarında uygulanan sanat etkinliklerini değerlendirdiği çalışmada beş ile on iki yıl arası çalışma tecrübesi olan 10 okul öncesi

öğretmeniyle çalışmıştır. Çalışma için bir anket formu geliştirilmiş ve yüz yüze uygulanmıştır. Uygulamalarda okul öncesi eğitim programlarındaki uygulamalar ile ilgili ne düşündükleri sorulmuştur. Araştırmada, öğretmenlerin çoğu etkinliklerin sonunda ortaya çıkan ürün hakkında konuşarak çocuklara kendini ifade etme olanağı verdiğini söylemişlerdir. Ayrıca, öğretmenler çocukların kendilerinin ürettikleri oyunlar, şarkılar, şiirler ve tekerlemelerle ifade ettiklerini söylemiştir. Araştırma sonuçlara göre, öğretmenlerin yaratıcılık konusunda uygulamaları yetersiz bulunmuştur.

Can Yaşar ve Aral (2012) okul öncesi çocuklarının yaratıcı düşünme becerilerini değerlendirmeyi ve drama eğitimi almış çocukların yaratıcı düşünme becerileri ile drama eğitimi almamış çocukların yaratıcı düşünme becerileri arasındaki farkı belirlemeye çalışmıştır. Ankara’da okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 61-72 aylık çocuklardan 40’ı deney ve 40’ı kontrol olmak üzere toplam 80 çocuk çalışmaya dahil edilmiştir. Çocukların düşünme düzeylerini belirlemek amacıyla Yaratıcı Düşünme- Resim Oluşturma Testi (The Test for Creative Thinking-Drawing Production TCT-DP) kullanılmıştır. Drama eğitimi alan çocukların yaratıcı düşünme puanları kontrol grubu ile karşılaştırıldığında, anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır.

Bogoyavlenskaya (2013) anasınıfına ve ilkokula giden çocukların yaratıcılık skorlarındaki değişimleri incelemek amacıyla Moskova’daki altı yaşında anasınıfına başlayan 152 çocuk ile çalışmıştır. Çocuklar 16 yaşında okulunu bitirene kadar on yıl boyunca izlenmiştir. Araştırmaya dahil edilen çocuklara her yıl Torrance Yaratıcı Düşünce Testi (TTCT- Torrance Test of Creativity Thinking) uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, altı-yedi yaş çocuklarında yaratıcılığın akıcılık, esneklik, orijinallik ve zenginleştirme boyutlarındaki puanlarının anlamlı derecede yüksek olduğu ve bu farkın da anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Yedi-sekiz yaş aralığındaki çocukların artışları çok az, detaylandırma puanlarındaki artışları ise önemsiz bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, altı yaşındaki çocukların ilkokula başladığından itibaren yaratıcılıkları azalmaktadır.

Peker (2013) anaokulu çocuklarında benlik düzenleme ve otonominin yaratıcılık üzerine etkilerini belirlenmiştir. Bunun için, farklı anaokuluna giden 120 çocukla yürüttüğü çalışmada yaratıcılığı belirlemek amacıyla Wallach ve Kogan’ın Kullanımlar Testi ve Örnekler Testi’ni çocukların ketleyici kontrol yeteneklerini belirlemek içinse Tahta Çubuk Tıklatma, Kafa-Omuzlar-Dizler-Ayaklar ve Uzamsal Çatışma görevleri kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda, bilişsel düzenleme becerisi ve otonomi değişkenlerinin yaratıcılık puanları üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Bilişsel düzenleme puanı yüksek olan çocuklar ıraksak düşünme testinde daha başarılı olduğu, yani bu çocukların daha yaratıcı olduğu bulunmuştur.

BÖLÜM 4

YÖNTEM

Bu çalışmada, beş-altı yaş çocukları için geliştirilmiş olan Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun geçerliğini, güvenilirliğini yapmak ve anasınıfına devam eden çocuklar için hazırlanan Yaratıcılık Eğitim Programı'nın beş-altı yaş çocuklarının yaratıcı davranışlarına etkisini incelemek amaçlanmıştır.

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evreni ve örneklemi, veri toplama teknikleri ve verilerin analizine ilişkin bilgiler verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada iki model kullanılmıştır.

4.1.1. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmasına İlişkin Model

Beş-altı yaş çocukları için geliştirilmiş olan Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılması amacıyla metodolojik araştırma yöntemi kullanılmıştır. Metodolojik araştırma; teorik araştırmalar, teori geliştirme, bir teoremi ispatlama, bir araç geliştirme ve model geliştirme türünde yapılan araştırmalardır (Özdamar, 2003, s.70).

4.1.2. Yaratıcılık Eğitim Programı'na İlişkin Model

Çocukların yaratıcılıklarının geliştirilmesine yönelik hazırlanan Yaratıcılık Eğitim Programı'nın etkisini incelemek amacıyla ise deneysel model kullanılmıştır. Ön test-son test kontrol gruplu deneysel modellerden yarı deneysel desen oluşturulmuştur. Ön test-son test kontrol gruplu desen, birisi tekrarlı ölçümleri (ön test-son test), diğerleri de farklı kategorilerde bulunan denekleri (deney kontrol gruplarını) gösteren iki faktörlü bir deneysel desen olarak belirtilmektedir. Bu desende bir denek, deney veya kontrol gruplarının sadece birisinde yer almaktadır (Büyüköztürk, 2007, s.21; Karasar, 2008, s.97).

Kullanılan modelin simgesel görünümü Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Kullanılan Modelin Simgesel Gösterimi

	Ön test		Son test	Kalıcılık testi
DG	O1	X	O3	O5
KG	O2		O4	

Tablo 1'de görülen desende, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların “yaratıcılıkları” bağımlı değişken, çocukların yaratıcılık becerileri üzerine etkisinin olduğu varsayılan “yaratıcılık eğitimi” ise bağımsız değişkendir.

DG: Yaratıcılık Eğitim Programı verilen grup (Deney Grubu)

KG: Kontrol grubu

O1 ve O3: Deney grubunun ön testi-son testi

O2 ve O4: Kontrol grubunun ön testi-son testi

O5: Deney grubunun kalıcılık testi

X: Deney grubuna uygulanan bağımsız değişkenleri

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Beş-altı yaş çocukları için geliştirilmiş olan Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun geçerlik ve güvenilirliğini yapmak amacıyla evren ve örneklem belirlenmiştir. Ardından anasınıfına devam eden beş-altı yaş çocukların yaratıcılıklarını desteklemek amacıyla geliştirilen Yaratıcılık Eğitim Programı uygulamalarını yapmak için ise çalışma grubu oluşturulmuştur.

4.2. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Geçerlik Güvenirlik Çalışmasına Yönelik Evren ve Örneklem

Ankara'da 2012-2013 yılında ilköğretim bünyesindeki anasınıflarına devam eden çocuk sayısı 32897'dir. Bu çocukların tamamı evreni oluşturmaktadır. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun geçerlik ve güvenirlik çalışması örneklemine belirlemek amacıyla tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bunun için %5 duyarlılık ve %95 güven aralığında, tabakalı örnekleme ile yedi farklı merkez ilçeden örneklem seçilmiştir.

Yenimahalle ilçesinden 40 çocuk, Mamak ilçesinden 40 çocuk, Keçiören ilçesinden 39 çocuk, Etimesgut ilçesinden 35 çocuk, Sincan ilçesinden 38 çocuk, Çankaya ilçesinden 37 çocuk, Altındağ ilçesinden 28 çocuk olmak üzere toplamda 257 çocuk örneklemini oluşturmuştur.

Formun geçerlik güvenirlik çalışmasındaki; 58-66 aylık çocukların 55'i erkek, 53'ü kız iken 67-72 aylık çocukların 76'sı erkek ve 73'ü kızdır. 58-72 Aylık toplam 257 çocuğun, 131'i erkek ve 126'sı kızdır.

4.3. Yaratıcılık Eğitim Programı Uygulanan Çalışma Grubu

Anasınıfına devam eden çocukların yaratıcılıklarını geliştirmek amacıyla hazırlanan Yaratıcılık Eğitim Programı'nın uygulanacağı çalışma grubunu oluşturmak için öncelikle 2013-2014 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında Ankara ili merkez ilçelerdeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bünyesinde iki veya daha fazla anasınıfı olan ilköğretim okulları tespit edilmiştir.

İlköğretim okulları arasından amaçlı örnekleme yöntemi ile Mamak ilçesinde, bünyesinde iki veya daha fazla anasınıfı bulunan iki farklı ilköğretim okulu belirlenmiştir. Bu okullardan biri deney grubunu diğeri ise kontrol grubunu oluşturmuştur. Okullardaki anasınıfları ise tesadüfi yöntemle seçilmiştir.

Deney ve kontrol gurubunun iki farklı okuldan belirlenmesinin amacı gruplar arası etkileşimi önlemektir. Ayrıca bu iki okulun birbirine yakın olmasına, sınıflardaki çocuk sayılarının fazla olmasına, okul yönetiminin çalışma için istekli olmasına, ailelerin çalışmaya gönüllü olmasına özen gösterilmiştir. Ayrıca, deney ve kontrol grubuna dahil

edilen çocukların daha önce özel olarak yaratıcılık eğitimi almamış olmasına ve normal gelişim göstermesine dikkat edilmiştir.

Deney grubundaki 16 çocuk sabah grubuna devam ederken, kontrol grubundaki 14 çocuk öğlenden sonra grubuna devam etmektedir. Deney ve kontrol grubunda toplam 30 çocuk bulunmaktadır.

4.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmaya ilişkin verilerin toplanması amacıyla; anne, baba ve çocuk ile ilgili genel bilgileri içeren, araştırmacı tarafından hazırlanan “Genel Bilgi Formu” ve “Yaratıcı Davranış Gözlem Formu” kullanılmıştır.

4.4.1. Genel Bilgi Formu

Genel bilgi formunun birinci bölümü, çocukların cinsiyeti, kardeş sayısı, daha önce anaokuluna gitme durumlarıyla ilgili bilgileri; ikinci bölümde ise çocukların anne babalarının öğrenim düzeylerini içeren bilgileri kapsamaktadır (Ek 2).

4.4.2. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu, araştırmacı tarafından beş-altı yaş çocuklarının yaratıcılıklarını Esneklik, Akıcılık, Orijinallik ve Zenginleştirme boyutlarında değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu, 26 madde ve dört alt boyuttan oluşmuştur.

Gözlem Formu’nun Akıcılık alt boyutunda sekiz madde, Esneklik alt boyutunda yedi madde, Orijinallik alt boyutunda altı madde ve Zenginleştirme alt boyutunda ise beş madde bulunmaktadır. Formda gözlenmek üzere, davranışları içeren toplam 26 madde mevcuttur.

Bu davranışlar, Hemen Hemen Hiç Yapmaz (0), Nadiren Yapar (1), Bazen Yapar (2), Çoğu Zaman Yapar (3), Hemen Hemen Her Zaman Yapar (4) şeklinde değerlendirilmektedir.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu; kullanma kılavuzu, etkinlikleri ve 20 tane problem çözüme, 20 tane hayvan ve 10 tane de hikaye kartını içeren bir setten oluşmaktadır.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nda bulunan 26 davranışın hangi durumlarda gözleneceğini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından kullanma kılavuzu oluşturulmuştur. Kullanma Kılavuzu'nda, hani amaçla, hangi ortamda, hangi koşullarda gözlem yapılacağı belirtilmiştir. Ayrıca gözlenecek davranışlara ait davranış örnekleri bulunmaktadır. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu doldurulurken, çocuğun maddeyi geçip geçmediğine karar vermek için kılavuza bakılmaktadır.

Kullanma Kılavuzu'ndaki maddeler; Esneklik (E), Akıcılık (A), Orijinallik (O), Zenginleştirme (Z) boyutu olarak ayrı ayrı oluşturulmuştur.

Arkadaşları ile etkinlik (oyun) kurar (E) maddesindeki davranış, çocuğun etkinliğinde farklı düşünceler üretmesini gözlemek amacıyla geliştirilmiştir ve esneklik boyutunda yer almaktadır. Diğer çocuklarla etkileşimi başlatarak etkinlik kurar maddesi için “bir arkadaşına giderek bir cümle kurarak oyuna başlar, sıradan olmayan sorular sorar, kurduğu etkinliğin bir amacı ve mantıksal yapısı vardır, kurduğu etkinlikte keşifler yapar, kurduğu etkinliğin başlangıcı ve sonucu vardır, etkinliğinin sonucu başka etkinliklere transfer edilebilir ve kurduğu etkinlik başka çocukların ilgisini çeker” davranışlarından birini ya da birkaç tanesi bir arada yaparsa bu maddeden geçebilir.

Gözlem formunda yer alan 26 maddenin gözlemlenmesi için yapılandırılmış etkinlikler oluşturulmuştur. Çocuklar etkinliklerde yer alırken gözlem formundaki 26 madde en az üç kez gözlenebilmektedir. Bu gözlemler bir etkinlikte üç kez olacağı gibi, dört etkinliğin her birinde birer kez de olabilir. Etkinlikler, her güne bir etkinlik olacak şekilde grup etkinliği olarak planlanmıştır. Çocuk etkinliğini uygularken, gözlenen davranışlar video kameraya kaydedilerek daha sonra Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'na işaretlenmektedir. Örneğin; çocuk köpek kartına bakıp nasıl yürüdüğünü taklit ettikten sonra başka nasıl yürüyebileceğini düşünmesi ve göstermesi istenir. Burada değerlendirme yapılırken, bu etkinlik içinde çocuğun yaptığı davranışlar gözlem formundaki uygun olan maddenin karşısına işaretlenmektedir.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu, bir çocuk için dört etkinliğin sıra ile grup etkinliği şeklinde uygulanırken izlenmesi ile değerlendirilmektedir.

Dört etkinlikte gözlenen davranışların ortalaması alınır. Tüm boyutlardaki ortalamalarına bakılarak çocuğun diğer çocuklara göre ne kadar yaratıcı olduğu hakkında yorum yapılabilmektedir.

Bir çocuğun her bir etkinliği için bir adet gözlem formu doldurulmaktadır. Dört etkinlik için, toplam dört adet gözlem formu doldurulmaktadır.

Çocuk etkinlikte Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndaki maddeyi Hiç Yapmadıysa:0, Bir Kez Yaptıysa:1, İki-üç kez yaptıysa:2, Dört-beş kez yaptıysa: 3, Altı kez ve daha fazla yaptıysa:4 değeri verilmektedir.

4. 5. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi Süreci

Bu süreç; Yaratıcı Davranış Gözlem Formu, Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Kullanma Kılavuzu, Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Etkinlikleri ve Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Kartları'nın geliştirilmesini içermektedir.

4. 5. 1. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Oluşturulması

Beş-altı yaş çocuklarının yaratıcılıklarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş olan Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun geliştirme sürecinde ilk olarak konu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Torrance'nin, Guilford'un ve Kaufmann'ın yaratıcılık kuramları incelenerek her üçünün ortak olarak belirlediği yaratıcı kişinin özellikleri belirlenmiştir. Tablo 2'de kuramcılara göre ortak olarak belirlenen yaratıcılığın Esneklik, Akıcılık, Orijinallik ve Zenginleştirme boyutlarındaki ortak olan özellikler görülmektedir.

Tablo 2. Kuramcılara Göre Ortak Olarak Belirlenen Yaratıcılığın Esneklik, Akıcılık, Orijinallik ve Zenginleştirme Boyutlarındaki Ortak Özelliklerin Dağılımı

Yaratıcılığın boyutları	Kuramcılar		
	E. P. Torrance	J. P. Guilford	G. Kaufmann
Esneklik	X	X	
Akıcılık	X	X	
Orijinallik	X		X
Zenginleştirme	X		

Daha sonra, yaratıcılıkla ilgili ölçekler incelenmiştir. Ölçeklerdeki ve yaratıcı çocuklarda gözlenen davranışlardan birbiriyle örtüşenler aynı başlık altında toplanmıştır. Böylece yaratıcılık süreçleri temel alınarak yaratıcılığın Esneklik, Akıcılık, Orijinallik ve Zenginleştirme boyutlarında 25 maddelik bir gözlem formu oluşturulmuştur.

Buna göre, 25 maddelik Yaratıcı Davranış Gözlem Formu; Esneklik boyutunda yedi madde, Akıcılık boyutunda sekiz madde, Orijinallik boyutunda altı madde ve Zenginleştirme boyutunda ise dört maddeden oluşmaktadır.

Hazırlanan 25 maddelik gözlem formu iki ölçme ve değerlendirme uzmanı, iki alan uzmanı olmak üzere dört uzmanının görüşlerine sunulmuş ve incelemeleri istenmiştir (Ek3, Ek4). Uzmanlar tarafından sunulan öneriler doğrultusunda yapılan düzeltmeler ve eklemeler aşağıda belirtilmiştir.

- **1. Maddede yer alan “Arkadaşları ile etkinlik kurar” maddesi “Arkadaşları ile etkinlik (oyun) kurar” ifadesi olarak düzeltilmiştir.**
- **6. Maddede yer alan “Bir uyarıcıya bağlı olarak hareket eder” ifadesi “Bir uyarıcıya (müziğe, sözel uyarıcıya, resimli uyarıcıya) bağlı olarak hareket eder” ifadesi olarak değiştirilmiştir.**
- **7. Maddede yer alan “Kendisine verilen materyalleri düzenler” ifadesi “Kendisine verilen materyalleri düzenler (sınıflar, sıralar, ayırt eder, gruplar)” ifadesi olarak düzeltilmiştir.**
- **10. Maddede yer alan “Bir problem durumunu çözene kadar uğraşır” ifadesi “Bir problem durumunu çözmek için sabır gösterir” ifadesi olarak düzeltilmiştir.**
- **14. Maddede yer alan “İlişkiler kurar” maddesi “Bilişsel ilişkiler (parça- bütün, sebep- sonuç, örüntü ilişkileri) kurar” maddesi olarak değiştirilmiştir.**
- **16. Maddede yer alan “Kendiliğinden bir etkinliğe başlar” ifadesi “Kendiliğinden bir etkinliğe başlamak için isteklidir” ifadesi olarak düzeltilmiştir.**
- **24. Maddede yer alan “Bir işi yaparken birçok malzemeyi bir arada kullanır” maddesi “Bir işi yaparken sınıftaki materyalleri bir arada kullanır” olarak değiştirilmiştir.**
- **25. Maddede yer alan “Dili detaylı olarak kullanır” ifadesi “Etkinlikleri ve eylemleri anlatırken dili ayrıntılı kullanır” ifadesine dönüştürülerek 26. Maddeye yerleştirilmiştir.**

- ***Zenginleştirme alt boyutuna “Nesnelerin nasıl çalıştığını detaylandırarak araştırır” maddesi formun 25. Maddesi olarak eklenmiştir.***

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu uzman görüşlerinden sonra, Esneklik boyutunda gözlenecek altı madde, Akıcılık boyutunda gözlenecek sekiz madde, Orijinallik boyutunda gözlenecek altı madde ve Zenginleştirme boyutunda ise beş madde olmak üzere toplam 26 madde ile son halini almıştır.

4.5.2. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Kullanma Kılavuzunun Oluşturulması

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu’nda bulunan 26 davranışın hangi durumlarda gözleneceğini ve gözlenen davranışın nasıl değerlendirileceğini belirlemek amacıyla Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Kullanma Kılavuzu oluşturulmuştur.

Kılavuzda gözlem formundaki maddeler tek tek ele alınmış, ayrı ayrı tanımlanmış, maddeleri oluşturan davranışların hangi amaçla gözleneceği açıklanmıştır. Her bir maddenin değerlendirilmesine yönelik örnekler verilmiş ve çocukların hangi durumlarda maddeyi geçebileceği anlatılmıştır. Böylece, uygulamacı gözlemek istediği davranış için kılavuzda açıklanan ilgili maddenin içeriğine bakarak çocuğu değerlendirebilmektedir.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Kullanma Kılavuzu’na son şeklini verebilmek için iki ölçme değerlendirme ve iki alan uzmanı olmak üzere toplam dört alan uzmanına sunulmuş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

4.5.3. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Etkinlikleri’nin Oluşturulması

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Etkinlikleri, çocukların yaratıcı davranışlarını gözlemek amacıyla geliştirilmiştir. Dört farklı etkinlikten oluşan Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Etkinlikleri, her güne bir etkinlik uygulanacak şekilde planlanmıştır.

Etkinlikler geliştirilirken, gözlem formundaki maddeleri oluşturan davranışların etkinlikler içerisinde yer almasına ve gözlenebilir olmasına dikkat edilmiştir. Geliştirilen dört etkinlik;

müzik, hareket, sanat, bilim, Türkçe dil, dramatizasyon: kukla ve dramatik etkinlik: pandomimden oluşmaktadır.

Etkinlikler oluşturulurken, etkinliklerin bütünleştirilmiş ya da kaynaştırılmış olmasına, materyallerin ilgi çekici olmasına, çocuk sayısına yetecek uygunlukta olmasına, beyin fırtınası, analogi kurma, soru-cevap, problem çözme gibi yöntem ve tekniklerin kullanılmasına, eğitim ortamında çocukların yaratıcılıklarını ortaya koyacak şekilde düzenlenmesine dikkat edilmiştir.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Etkinlikleri'ni; hazırlık, uygulama ve değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır.

Örneğin hazırlık aşamasında araştırmacı, çocukların rahat hareket edebilmeleri için ortadaki masa, sandalye, halıyı kaldırmış, kenarlara çekmiştir. Çocukların rahatça hareket edebilecekleri boş bir ortam hazırlanmıştır. Minderleri “U” biçiminde düzenlemiştir. Çocuk sayısı kadar hayvan kartı, hikaye oluşturma ve problem çözme kartı hazırlamıştır. Her çocuğa yetecek kadar kağıt, boya ve artık materyalin olduğu bir masa hazırlamıştır.

Uygulama aşamasında, her gün bir etkinlik uygulanırken ikinci gözlemci ile video kameraya kaydedilmiştir. Çocuklar yaratıcılık süreçlerinden geçerek etkinlikleri tamamlamışlardır. Araştırmacı ön değerlendirme-son değerlendirme uygulamalarında deney ve kontrol grubuna etkinlikleri ard arda uygulamıştır. Çocuklara kamera ile çekim yapıldığı belli edilmemeye çalışılmıştır. Uygulamalar sırasında çocukların kendilerini rahatça ifade edebilecekleri bir ortam oluşturulmuştur. Etkinliklerde çocukların orijinal fikirler üretmesi istenmiştir. Örneğin: Araştırmacı içinde çocuk sayısı kadar olan hayvan kartlarının olduğu kutuyu getirmiş ve her çocuğun bir kart seçmesini istemiştir. Her çocuğun kart çekme işlemi bittiğinde “Köpek kartını kimin çektiğini sormuş, köpek kartını çeken çocuk halkanın ortasına gelmiştir. Araştırmacı “köpekler neler yapar? Nasıl yürür?” diyerek çocuğun istediği hareketi yapmasına rehberlik etmiştir. Köpek taklidi bittikten sonra “bu köpek eğer köpek gibi yürümeseydi nasıl yürürdü?” diyerek çocukların orijinal fikirler üretmesi desteklenmiştir. Çocuk aklına ilginç hareketleri göstermiştir. Tüm çocukların sırayla seçtikleri hayvanların ilginç hareketlerini yapmasını ve diğer çocukların da tekrar etmesine fırsat vermiştir. Bu şekilde, tüm çocukların fikirleri tek tek değerlendirilmiştir, hepsinin aklına gelen cevaplar dinlenmiştir. Etkinliklere katılmak

istemeyen çocuk zorlanmamıştır. Grup etkinliklerine tüm çocukların isteyerek katıldığı gözlenmiştir.

Değerlendirme aşamasında ise, her etkinliğin sonunda yapılan etkinliklerin değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada araştırmacı, çocukların yaratıcılık süreçlerindeki yaşantıları değerlendirilmiştir. Çocukların etkinlikleri değerlendirmelerine fırsat verilmiştir. Çocuklara açık uçlu sorular sorularak, önceki yaşantılarıyla bağlantılı olarak elde ettikleri tecrübelerini de kullanarak cevap vermeleri, yaratıcılık becerilerini ortaya koymaları sağlanmıştır. Araştırmacı, süreci değerlendirerek daha sonra hazırlayacağı yaratıcılık eğitim programı için sorular yöneltmiştir. Örneğin: bugün nelerle oynadınız? Oyun oynarken eşyaları diğer günlerden farklı olarak nasıl kullandınız? Resimli kartlarda neler gördünüz? Resimlerdeki problemleri çözmek için hangi çözümleri buldunuz? gibi sorular yöneltmiştir.

Etkinliklerin tümü tamamlandıktan sonra değerlendirilmesi amacıyla iki alan uzmanı, iki ölçme ve değerlendirme uzmanı toplam dört uzmanın görüşleri alınmıştır. Gelen öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

4.5.4. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Etkinlik Kartları

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Etkinlikleri'nin dört etkinliğinde, çocukların yaratıcılıklarını açığa çıkarmak amacıyla 50 adet resimli kart vardır.

Etkinlik kartları iki alan uzmanının görüşlerine sunulmuş ve düzeltmeleri yapılarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır (Ek 7, Ek 8, Ek 9).

4.5.5. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Pilot Uygulaması

Yirmi altı maddelik Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun uygulanabilirliğini denemek amacıyla çocuklarla bir pilot uygulama yapılmıştır. Bunun için 20 çocukla çalışılmıştır. Gözlem formu etkinlikleri dört gün üst üste uygulanarak etkin kullanılıp kullanılmadığı ortaya konmuştur. Pilot uygulama sonucunda, Yaratıcı Davranış Gözlem Formu maddelerinin ve etkinliklerinin uygulanabileceği sonucuna varılmıştır.

4.6. Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci beş-altı yaş çocukları için; Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun geçerlik ve güvenirlik çalışması ayrıca geliştirilen Yaratıcılık Eğitim Programı'nın uygulamasını içermektedir.

4.6.1. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Güvenirlik Çalışması

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun güvenirlik çalışmasını belirlenen okullarda yapmak için Milli Eğitim Bakanlığı Ankara İl Müdürlüğüne izin yazısı yazılmıştır. İzin yazısı alındıktan sonra okul müdürlerine gidilmiş ve müdürlerden uygulama yapmak için izin alınmıştır.

Anasınıfına gidilip sınıftaki öğretmenlerle görüşülmüş ve çalışma ile ilgili bilgi verilmiş kamera kaydı alınacağı belirtilmiştir. Daha sonra, öğretmenlerden çalışmaya katılacak olan çocukların bilgileri alınarak genel bilgi formuna işlenmiştir.

Sınıf öğretmeninden çocukların uygun olduğu günler belirlenmiş ve etkinlikleri uygulanmak için program yapılmıştır. Araştırmacı çocuklarla tanışmıştır ardından oyunlar oynamıştır. Oyunlar bittiğinde birinci etkinlik uygulanmıştır. Böylece her gün bir okula gidilmiş ve birinci etkinlik uygulanmıştır. Bir günde; sabah ve öğlenden sonra olmak üzere en az iki okul ziyaret edilerek birinci etkinlik uygulanmıştır.

Bu arada çocukların etkinleri uygularken davranışlarının videoya kaydedilebilmesi için video kamera tüm çocukların görülebileceği bir yere yerleştirilmiştir. Araştırmanın bu aşamasında ikinci gözlemcinin bulunmamasının öncelikli nedeni geçerlik-güvenirlik çalışması için belirlenen örneklem grubunun kalabalık olmasıdır. Diğer bir neden ise, bu aşamada elde edilen verilerle psikometrik ölçme teknikleri kullanarak gözlem formunun özelliklerinin belirlenmiş olmasıdır.

Tüm okul ve sınıflarda etkinliklerin uygulama aşaması bittiğinde videokasetler CD ye aktarılmıştır. DVD formatındaki veriler harici belleğe yedeklenmiştir.

Uygulamalar bittiğinde, videoya kaydedilen uygulamalar araştırmacı tarafından izlenmiştir. Bir çocuk için bir etkinlikteki yaratıcı davranışları bir gözlem formuna işaretlenmiştir. Bir çocuğun dört farklı etkinliği için toplam dört adet gözlem formu doldurulmuştur.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun kararlılık özelliğini incelemek üzere test-tekrar test güvenilirliği için dört hafta sonra çalışma grubunu oluşturan 257 çocuktan tesadüfi olarak seçilmiş 60 çocuğa etkinlikler uygulanmış ve gözlem formu doldurulmuştur.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun geçerlik ve güvenilirlik çalışmasına ilişkin analizler "Bulgular ve Yorum" kısmında sunulmuştur.

4.6.2 Yaratıcılık Eğitim Programı'nın Hazırlanması

Anasınıfına devam eden çocukların yaratıcılıklarını geliştirmek ve desteklemek amacıyla hazırlanan Yaratıcılık Eğitim Programı'nı oluşturmak için öncelikle; yaratıcılıkla ilgili literatür taranarak yaratıcı çocuklarda görülen özellikler, yaratıcı bireylerde gözlenen davranışlar listelenmiştir. Yaratıcılık süreçlerinde ve yaratıcı bireylerde gözlenen davranışlar Torrance, Guilford ve Kaufmann'ın kuramları incelenerek ortak noktalarda bulunduğu hususlar maddelenmiştir. Maddeler arasında örtüşenler tek madde halinde bir araya getirilmiştir. Böylece kuramcıların ortak noktalarda birleştiği ve yaratıcı çocuklarda bulunması beklenen davranışların yer aldığı maddeler oluşturulmuştur.

Yaratıcı çocuklarda bulunması gereken özelliklerin bulunduğu maddeler, yaratıcılığın Akıcılık, Esneklik, Orijinallik ve Zenginleştirme boyutlarına yerleştirilmiştir. Daha sonra bu dört alt boyutun altına yazılan maddeler amaçlara dönüştürülmüştür ve bu amaçların basitten zora doğru kazanımları oluşturulmuştur.

Diğer bir yandan, dört alt boyutun altında yer alan amaç ve kazanımlar 2006 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan 36-72 Aylık Çocuklar İçin Hazırlanan Okul Öncesi Eğitim Programı'nın amaçları ve kazanımları ile karşılaştırılmıştır. Okul Öncesi Eğitim Programı'nın amaç ve kazanımları ile çalışma için oluşturulmuş amaç ve kazanımların örtüşenleri belirlenmiştir. Daha sonra, kapsayan maddeleri karşılayan amaç ve kazanımlar yaratıcılık eğitim programı oluşturulmak üzere

alınmıştır. Yaratıcılık eğitim programını oluşturmak için hazırlanan amaç ve kazanımlarda bulunan ancak Okul Öncesi Eğitim Programı'nda bulunmayan maddeler için yeni amaç ve kazanımlar oluşturulmuştur. Böylece Yaratıcılık Eğitim Programı'nın amaç ve kazanımları ortaya konmuştur.

Yaratıcılık Eğitim Programı'nın amaç ve kazanımları, haftada üç gün uygulanacak şekilde planlanmıştır. Ardından da, amaç ve kazanımlara uygun olarak 36 etkinlik oluşturulmuştur (Ek5).

Yaratıcılık eğitim programı planlanırken; bütünleştirilmiş etkinlikler olmasına, tüm etkinliklerin yer almasına, her oturumda bir önceki oturumdan farklı etkinlikler olmasına, etkinliklerde pasif-aktif dengesinin olmasına, etkinliklerin basitten karmaşığa, kolaydan zora doğru olmasına, etkinliklerde kullanılacak olan materyallerin ilgi çekici olmasına, çocukların yaratıcılığını geliştirici ve destekleyici etkinlikler olmasına, çocukların yaşantılarından hareket edilmesine dikkat edilmiştir. Planlanan etkinliklerin, çocukların yaratıcı davranışlarını esneklik, akıcılık, orijinallik ve zenginleştirme boyutlarında destekleyecek etkinlikler olmasına özen gösterilmiştir. Okul öncesi eğitim programının 2013 yılında değişmiş olması nedeni ile 2006 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan 36-72 Aylık Çocuklar İçin Hazırlanan Okul Öncesi Eğitim Programı'na göre hazırlanan amaçlar, kazanımlar ve etkinlikler ile 2013-2014 Milli Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitim programındaki amaçlar, kazanımlar ve etkinlikleri karşılaştırılmıştır. Yaratıcılık eğitim programında yer alan amaçlar kazanımlara, kazanımlar ise göstergelere dönüştürülmüştür. Yaratıcılık eğitim programında yer alan etkinlikler ise yeni eğitim programına uyumlu hale getirilmiştir. Örneğin: 30. etkinlik: drama-dramatizasyon (şirin köyü), oyun etkinliği (sessiz şirin) ile bütünleştirilmiş bir etkinliktir.

Kazanım, gösterge ve etkinliklerin uygunluğunun belirlenmesi amacıyla iki alan uzmanın görüşleri alınmıştır. Gelen öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır (Ek 6).

4.6.3. Yaratıcılık Eğitim Programı'nın Uygulanması

Anasınıfına devam eden çocukların yaratıcılıklarını geliştirmek amacıyla yönelik oluşturulan Yaratıcılık Eğitim Programı uygulanmadan önce, okul müdürüyle görüşülerek

Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan uygulama izni yazısı gösterilmiş ve çalışma yapmak için izin alınmıştır. Böylece, Mamak ilçesinde bulunan okullardan sabahçı grupla çalışmaya başlanmıştır.

Sınıf öğretmenine programın amacı, içeriği ve eğitim süreci hakkında bilgi verilmiştir. Sonra araştırmacı kendisine alışmaları için çocuklarla bir gün boyunca bir arada bulunarak, günlük eğitim programındaki etkinliklere katılmış ve çocuklarla iletişime geçmiştir. Ayrıca, çocuklara haftanın üç günü birlikte etkinlikler yapılacağı ve oyunlar oynanacağı şeklinde bilgi vermiştir.

Sınıf öğretmeni ve deney grubundaki çocukların annelerinin katıldığı bir katılım toplantısı gerçekleştirilmiştir. Toplantıda araştırmacı ilk önce kendini tanıtmış, sonra annelere eğitim programının amacı, içeriği ve hangi günler uygulanacağına ilişkin bilgiler vermiştir. Ailelere eğitim programının doldurması için bir izin kağıdı imzalatılmıştır. Tüm anneler, çocuklarının yaratıcılık eğitim programına katılımına gönüllü olmuşlardır.

Genel bilgi formu, hem deney hem de kontrol grubunda yer alan çocukların anne babalarına doldurabilmesi için sınıf öğretmenlerine verilmiştir. Anne babalar doldurduktan sonra formlar sınıfın öğretmenlerinden teslim alınmıştır.

İkinci gözlemciye etkinliklerin nasıl değerlendirileceği ve gözlem formunu nasıl dolduracağı ile ilgili eğitim verilmiştir.

Daha sonra Yaratıcı Davranış Gözlem Formu ön değerlendirme olarak deney grubu olarak belirlenen 16 çocuğa ve kontrol grubu olarak belirlenen 14 çocuğa olmak üzere, toplam 30 çocuğa uygulanmıştır.

Önce Yaratıcı Davranış Gözlem Formu ön değerlendirme için, çocuklara sınıf ortamı düzenlemesi yapılmış ve Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun maddelerinin gözlenmesi için geliştirilmiş dört etkinlik, her güne bir etkinlik uygulanacak şekilde arka arkaya dört gün boyunca çocuklara grup etkinliği şeklinde uygulanmıştır. Sabah deney grubu, öğleden sonra kontrol grubunun ön değerlendirmeleri yapılmıştır. Dört gün boyunca etkinlikler sıra ile deney ve kontrol grubundaki çocuklara ikinci gözlemci ile 60 dakikalık etkinliklerle uygulanmıştır.

Ön değerlendirme için, etkinliklerin uygulaması bittikten sonra araştırmacı ve ikinci gözlemci tarafından deney ve kontrol grubundaki çocukların davranışları gözlem formuna işaretlenmiştir.

Araştırmanın bu aşamasında ikinci gözlemcinin yer almasının nedeni deney ve kontrol grubundaki çocukların sayısının az olmasıdır.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun dört alt boyuttan elde edilen ortalamaların araştırmacı ve ikinci gözlemci arasındaki gözlem tutarlılığı Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Dört Alt Boyutundan Elde Edilen Ortalamaların Araştırmacı ve İkinci Gözlemci Arasındaki Tutarlılık Analizi Sonuçları

Grup	Değişkenler	Esneklik	Akıcılık	Orijinallik	Zenginleştirme
Kontrol	Ön değerlendirme	0,914	0,826	0,945	0,966
Grubu	Son değerlendirme	0,922	0,927	0,962	0,972
Deney	Ön değerlendirme	0,986	0,926	0,896	0,963
Grubu	Son değerlendirme	0,963	0,901	0,987	0,972
	Kalıcılık	0,896	0,869	0,859	0,815

p>0,001

Tablo 3 incelendiğinde, birinci ve ikinci gözlemciler arasındaki korelasyon katsayılarının tümünün yüksek olduğu belirlenmiştir. Tüm katsayılar 0,80 değerinden daha büyük ve 0,001 düzeyinde anlamlıdır. Bu durum, birinci ve ikinci gözlemciler arasındaki tutarlılığın oldukça yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Birden beşe kadar değişkenleri olan ölçme aracında, iki gözlemci de kendi gözlemlerini değerlendirdiğinde, her iki gözlemcinin gözlemleri arasında fark olup olmadığını anlamak için pearson korelasyonuna bakmak uygun bir yöntemdir (Hallgren, 2012).

Çocuklarla etkinliklere başlamadan önce araştırmacının çocuklara isimleriyle hitap edebilmesi için isim kartları hazırlanmıştır. Yaratıcılık Eğitim Programı'na katılan çocukların etkinliklere katılımını belirlemek için yoklama listesi tutulmuştur.

Uygulamalar, çocukların sürekli eğitim gördükleri sınıf ortamında yapılmıştır. Uygulama sırasında, sınıftaki toplam 16 çocuk aynı anda yaratıcılık eğitimine alınmıştır. Araştırmacı, deney grubuna uygulayacağı eğitimden önce eğitim ortamını her etkinlik için uygun bir şekilde düzenlemiştir. Uygulama için gerekli masa ve sandalyeler ya da minderler uygun oturma pozisyonunda düzenlenmiş veya etkinliğe göre kenara çekilerek boş bir alan oluşturulmuştur.

Anasınıfına devam eden çocuklar için hazırlanan Yaratıcılık Eğitim Programı; hazırlık, uygulama ve değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır.

Öncelikle, etkinlikler için gerekli materyallerin hazırlandığı ve eğitim ortamının düzenlendiği hazırlık aşaması yapılmıştır. Uygulanacak eğitim durumuna göre araştırmacı; öğrenme merkezlerine, sanat etkinliklerine, oyun alanlarına, sınıfa gelen konuğa göre ve bilgisayar ile ilgili gösterimlere uygun olarak ortamı düzenlemiştir.

Uygulama sırasında, araştırmacı çocukların dikkatini çekecek ve meraklarını uyandıracak bir materyal, olay, durum, soru ya da problem durumu ile başlamıştır. Sonra problemi keşfetmek için beyin fırtınası ve soru sorma aşamasında çocukların yaratıcılıkları harekete geçirilmiştir. Çocukların yaratıcı sorular sorma, yaratıcı çözümler üretme ve çözümlerini özgürce uygulamalarına fırsat verilmiştir.

Uygulamalar sırasında, çocukların yaratıcılık süreçlerini kullanarak, yaratıcılıklarını bireysel ya da grup halinde kaynaştırılmış etkinliklerle ortaya çıkarmaları ve sergilemeleri sağlanmıştır. Çocukların yaratıcılık süreçleri içinde elde ettikleri özgün ürünler üzerinde ayrıntılı konuşmalar ve incelemeler yapılmıştır. Ayrıca uygulanan etkinliklerin, eğlenceli etkinlikler olmasına dikkat edilmiştir.

Etkinlikler sonrası, gün içinde yapılan çalışmaların değerlendirilmesi amacıyla çocuklar ve araştırmacı bir araya gelmiştir. Bu aşamada araştırmacı, çocukların yaratıcılık süreçlerindeki yaşantıları değerlendirilmiştir. Yaratıcılık ve problem çözme düzeyindeki meydana gelen değişimleri izlenmiştir. Çocukların kendilerini değerlendirmelerine fırsat verilmiştir. Çocuklara duyuşsal düzedealık uçlu sorular sorularak, önceki yaşantılarıyla bağlantılı olarak elde ettikleri tecrübelerini de kullanarak cevap vermeleri, yaratıcılık becerilerini ortaya koymaları sağlanmıştır. Araştırmacı, kendi bilgisini ve öğrenme sürecini

değerlendirerek gelecekteki araştırmaları için sorular yöneltmiştir. Çocuklara günlük deneyimlerinin neler olduğu, diğer günlerden farklı olarak neler yaptıkları hakkında sorular sorulmuştur.

Anasınıfına devam eden çocuklar için hazırlanan yaratıcılık eğitim programı, deney grubu çocuklarına haftada üç gün en az bir saat toplam 12 hafta süresince araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Kontrol grubu çocuklarına ise Milli Eğitim Bakanlığı (2013) Okul Öncesi Eğitim Programı'na uygun olarak hazırlanmış günlük eğitim programları sınıf öğretmenleri tarafından uygulanmıştır. Yaratıcılık Eğitim Programı uygulamaları bittikten sonra deney ve kontrol grubundaki çocuklara Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Etkinlikleri tekrar uygulanmış ve ikinci gözlemci ile kamera kaydı alınmıştır. Son değerlendirme ve kalıcılığı yapmak amacıyla araştırmacı ve ikinci gözlemci tarafından Yaratıcı Davranış Gözlem Formu doldurulmuştur.

4.7. Verilerin Analizi

Bu araştırmada, anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan yaratıcılık eğitim programının beş-altı yaş çocuklarının yaratıcı davranışlarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

- Bu amaçla öncelikle araştırmanın birinci alt amacında belirlenen 'Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun geçerli ve güvenilir olup olmadığına yönelik gözlem formundan elde edilen veriler çözümlenmiştir. Veriler ile Yaratıcı Davranış Gözlem Formu için doğrulayıcı faktör analizi ve tekrar test yapılarak geçerlik ve güvenilirliği testi yapılmıştır. Gözlem formunun dört faktör ve 26 maddelik yapısının doğrulanıp doğrulanmadığı birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenmiştir.

- Çalışmada tüm analizler için anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir.

- Deneysel model için verilen Yaratıcılık Eğitim Programı'nın etkililiğini belirlemek amacıyla yapılan işlemde öncelikle, verilerin normal dağılımı sağlayıp sağlamadığı incelenmiştir. Normallik için veri setinin çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiş ve elde edilen değerlerin -2 ile +2 aralığında olup olmadığı kontrol edilmiştir. Ölçekte yer

alan her bir boyut için hesaplanan çarpıklık ve basıklık katsayıları belirlenen aralıkta olduğu için verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Bu nedenle veriler, parametrik istatistiksel analiz yöntemleriyle incelenmiştir. Dağılımın normal olduğu ortaya konduktan sonra, anasınıfına devam eden çocuklar için geliştirilen Yaratıcılık Eğitim Programı'nın çocukların yaratıcı davranışlarına (Esneklik, Akıcılık, Orijinallik ve Zenginleştirme boyutlarında) etkilerini belirlemek için parametrik istatistiki teknikler kullanılmıştır. “Anasınıfına devam eden çocuklar için geliştirilen Yaratıcılık Eğitim Programı, çocukların yaratıcı davranışlarını; orijinallik, esneklik, akıcılık, zenginleştirme boyutlarında etkileyip etkilemediğini, anasınıfına devam eden çocuklar için geliştirilen Yaratıcılık Eğitim Programı'na katılan çocukların yaratıcı davranışlarında Esneklik, Akıcılık, Orijinallik, Zenginleştirme boyutlarında kalıcı olup olmadığına bakılmıştır. Kontrol grubu ve deney grubunun gözlem formundan aldıkları ön değerlendirme ve son değerlendirme ortalamaları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için ilişkili örneklem t testi, kontrol grubunun ve deney grubunun ön değerlendirme ortalamaları arasında fark olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t testi, kontrol ve deney grubunun ön değerlendirme sonuçları arasında anlamlı fark bulunan boyutlardan elde edilen son değerlendirme ortalamalarını karşılaştırmak için ANCOVA kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Deney grubundaki çocukların Yaratıcı Davranış Gözlem Formu son değerlendirme ve kalıcılık değerlendirmesinden aldıkları ortalamaları karşılaştırmak amacıyla ilişkili örneklem t testi kullanılmıştır.

- Verilerin çözümlenmesinden elde edilen bulgular, tablolar şeklinde gösterilmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır.

BÖLÜM 5

BULGULAR VE YORUM

Bu araştırma, beş-altı yaş çocukları için geliştirilen Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun geçerli olup olmadığını ve anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan Yaratıcılık Eğitim Programı'nın çocukların yaratıcı davranışlarına etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla, önce Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ardından, anasınıfına devam eden 16 çocuğa “Yaratıcılık Eğitim Programı” uygulanmıştır. Kontrol grubu olarak belirlenen 14 çocuğa sınıf öğretmenleri tarafından Milli Eğitim Bakanlığı (2013) Okul Öncesi Eğitim Programı'nın uygulanmasına devam edilmiştir. Buna göre araştırmada;

- Beş-altı yaş çocukları için geliştirilen Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun geçerlik ve güvenirlik analiz sonuçları Tablo 4 ile 6 arasında ve Şekil 1'de,
- Deney ve kontrol grubundaki çocukların demografik bilgilerine ilişkin sonuçlar Tablo 7 ile 11 arasında,
- Deney ve kontrol grubuna uygulanan Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan elde edilen ön değerlendirme ve son değerlendirme sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 12 ile 15 arasında, Şekil 2 ve 4'de,
- Deney grubunda yer alan çocukların Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan elde ettikleri son değerlendirme ve kalıcılık değerlendirmesi sonuçları Tablo 16 ve Şekil 5'te sunulmuştur.

5.1. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmasına İlişkin Bulgular

5.1.1.Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Geçerlik Çalışmasına İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın birinci alt amacında yer alan, beş-altı yaş çocukları için geliştirilen Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun geçerli ve güvenilir olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır.

5.1.1.1. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Kapsam Geçerlik İndeksi

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'na ait kapsam geçerliğinin belirlenmesi amacıyla uzman görüşleri alınmıştır. Uzman görüşlerinin değerlendirilmesinde, her bir maddeye ait kapsam geçerliği oranı (KGO) hesaplanmıştır. Ardından, hesaplanan KGO'ların ortalaması alınarak kapsam geçerliği indeksi (KGİ) belirlenmiştir. Bu indeks her bir madde için uzmanların o maddeyi gerekli görüp görmediklerinin belirlenmesinde kullanılmaktadır (Yurdugül, 2005, s.3).

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun uzman görüşü için iki ölçme ve değerlendirme, iki alan uzmanı olmak üzere toplam dört uzman belirlenmiştir. Uzmanlardan maddeleri araştırmanın amacına uygunluk, maddelerin açıklığı ve anlaşılabilirliği bakımından değerlendirmeleri istenmiştir. Gerekli gördükleri yerleri çıkarmaları, değiştirmeleri veya eklemeler yapmaları söylenmiştir.

Kapsam geçerliğini yapmanın yollarından biri de uzman görüşüdür. Uzmanlara sunulan formla yapılan değerlendirmede, uzmanlar arasında % 68'in üzerinde uyuşulan maddeler olması durumunda maddeler araçta kalmaktadır. Eleştirilerin % 80 ortak olduğu noktalar düzeltilerek araçta kalabilmektedir (Büyüköztürk, 2012, s.168).

Uzman sayısının dört olması sebebiyle, 0,99'dan büyük olan KGİ değerine sahip ölçeğin kapsam geçerliğinin sağlandığı sonucuna varılmaktadır (Yurdugül, 2005, s.3). Gözlem formuna ait tüm maddeler için KGO değeri 1,00 olduğundan dolayı gözlem formuna ait KGİ değeri de 1,00 olarak bulunmuştur. Bu değerler, gözlem formundaki tüm maddelerin gerekli olduğunu ve kapsam geçerliğinin sağlandığı anlamına gelmektedir.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun kapsam geçerliğinin hemen ardından yapı geçerliğine bakılmıştır.

5.1.1.2. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Yapı Geçerliği: Doğrulayıcı Faktör Analizi

Güvenirlilik çalışmasının verileri, araştırmacı tarafından “Yaratıcı Davranış Gözlem Formu” aracılığı ile toplanmıştır. Formda dört faktör ve 26 madde bulunmaktadır. Formdaki yedi madde “Esneklik”; sekiz madde “Akıcılık”; altı madde “Orijinallik”; beş madde ise “Zenginleştirme” faktörünü oluşturmaktadır. Ölçeğin dört faktör ve 26 maddelik yapısının doğrulanıp doğrulanmadığı birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenmiştir.

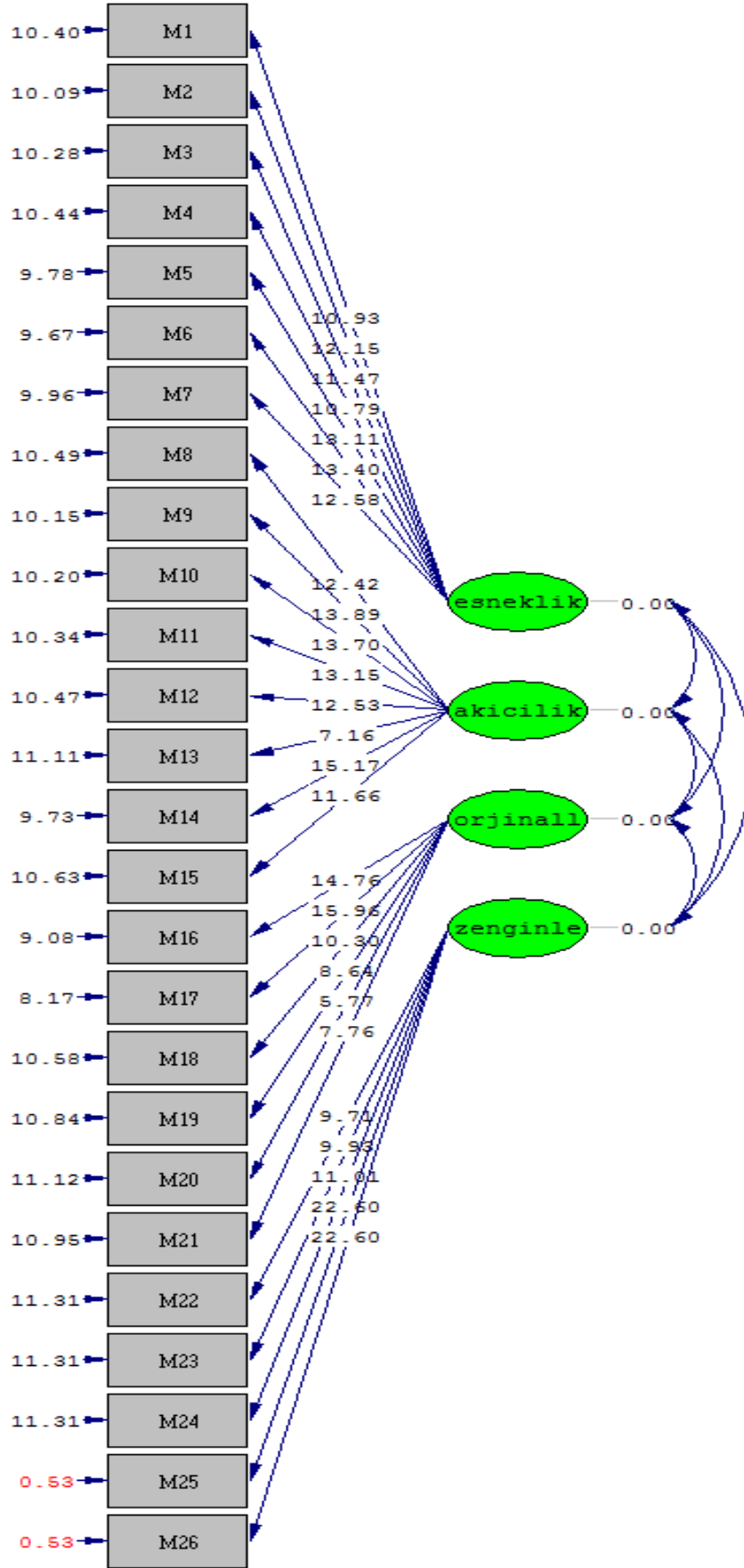
Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA), pek çok gözlenebilir değişkenin oluşturduğu faktörlerden (gizil değişkenlerden) oluşan faktöryel bir modelin gerçek verilerle ne derece uyum gösterdiğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. İncelenecek model, ampirik bir çalışmanın verileri kullanılarak belirlenmiş ya da belirli bir kurama dayandırılarak kurgulanmış bir yapıyı tanımlayabilir (Sümer, 2000).

Doğrulayıcı Faktör Analizi'nde modelin geçerliliğini değerlendirmek için çok sayıda uyum indeksi kullanılmaktadır. Bunların içinde geçerliği değerlendirmek amacıyla en sık kullanılanları; Ki-Kare Uyum Testi, Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü, Karşılaştırmalı Uyum İndeksi, Normlaştırılmış Uyum İndeksi ve İyilik Uyum İndeksi'dir (Cole, 1987; Sümer, 2000). Yaratıcı Davranış Gözlem Formu' nun Doğrulayıcı Faktör Analizinde; Ki-Kare Uyum Testi (Chi-Square Goodness, χ^2), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index, CFI), Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (Non-Normed Fit Index, NNFI), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (Normed Fit Index, NFI), İyilik Uyum İndeksi (Goodness of Fit Index, GFI) kullanılmıştır.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formunun Faktör Yapısı

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun dört faktör ve 26 maddelik yapısının doğrulanıp doğrulanmadığını değerlendirmek amacıyla DFA uygulanmıştır. Uygulanan ilk DFA'da

istatistiksel olarak anlamlı olmayan t değerine sahip maddeler incelenmiştir. Bu incelemeye göre anlamlı olmayan t değerine sahip hiçbir maddeye rastlanmamıştır. Elde edilen path diyagramı şekil 1’de belirtilmiştir.

Şekil 1. Yaratıcı davranış gözlem formu'na ait path diagramı

Şekil 1. incelendiğinde, son hali verilen Yaratıcı Davranış Gözlem Formu’nun 26 madde ve dört faktörden oluştuğu görülmektedir.

Birinci faktör olan Esneklik faktörünün yedi madde, Akıcılık faktörünün sekiz madde, Orijinallik faktörünün altı madde ve Zenginleştirme faktörünün ise beş maddeden oluştuğu belirlenmiştir.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu’nun uyum indeksleri Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu’nun Uyum İndeksleri

İstatistik	Değerler
χ^2	1162.16
X^2/sd	3.97
CFI	0.94
NNFI	0.94
NFI	0.92

Tablo 4’e bakıldığında Yaratıcı Davranış Gözlem Formu’nun uyumunu değerlendirmek amacıyla uyum iyiliği indekslerine ilişkin kritik değerler bulunduğu görülmektedir. Bu değerlerden “ X^2/sd ” oranının 5’ten küçük olması, CFI ve NNFI değerinin ise 0.90’dan yüksek çıkması gözlem formunda uyumun olduğunu göstermektedir.

Ölçek modelinde gözlenen değerlerin $X^2/d < 3$; $0 < RMSEA < 0.05$; $0.97 \leq NNFI \leq 1$; $0.97 \leq CFI \leq 1$; $0.95 \leq GFI \leq 1$ ve $0.95 \leq NFI \leq 1$ aralıklarında olması mükemmel uyumu; $4 < X^2/d < 5$; $0.05 < RMSEA < 0.08$; $0.95 \leq NNFI \leq 0.97$; $0.95 \leq CFI \leq 0.97$; $0.90 \leq GFI \leq 0.95$ ve $0.90 \leq NFI \leq 0.95$ ise kabul edilebilir uyumu göstermektedir (Sümer, 2000).

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu’nun dört faktörlü yapısını gösteren modelin gözlenen değişkenleriyle faktörleri arasındaki ilişkiyi gösteren katsayılar incelendiğinde, özellikle X^2/sd , CFI ve NNFI uyum indeksinin yeterli düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

Doğrulayıcı Faktör Analizi ile hesaplanan uyum istatistikleri dikkate alındığında, Yaratıcı Davranış Gözlem Formu’nun daha önce belirlenen Esneklik, Akıcılık, Orijinallik ve Zenginleştirme olarak dört faktörlü yapısının toplanan verilerle genel olarak yüksek uyum sağladığına karar verilmiştir.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun maddelerine ait regresyon değerleri ve t değerlerine Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Doğrulayıcı Faktör Analizi'ne Ait Regresyon ve t Değerleri Sonuçları

Maddeler	Regresyon değerleri	t değerleri	Maddeler	Regresyon değerleri	t değerleri
M1	0,18	10,93	M14	0,32	15,17
M2	0,22	12,15	M15	0,25	11,66
M3	0,18	11,47	M16	0,33	14,76
M4	0,17	10,79	M17	0,33	15,96
M5	0,24	13,11	M18	0,27	10,30
M6	0,38	13,40	M19	0,30	8,64
M7	0,28	12,58	M20	0,12	5,77
M8	0,34	12,42	M21	0,15	7,76
M9	0,33	13,89	M22	0,24	9,71
M10	0,35	13,70	M23	0,27	9,93
M11	0,41	13,70	M24	0,27	11,01
M12	0,29	12,53	M25	0,41	22,60
M13	0,07	7,16	M26	0,41	22,60

Tablo 5 incelendiğinde, modeldeki her bir değer istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını anlamak için t değerlerine bakıldığında, tüm değerlerin kritik değer olan 1.96'nın üzerinde olduğu görülmüştür. Bu duruma bağlı olarak tüm t değerlerinin anlamlı olduğu ve dört faktörlü modelin doğrulandığı belirlenmiştir.

Tablo 4 ve 5'teki veriler kapsamında Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun faktöriyel yapısını gösteren modelin gözlenen değişkenlerle, faktörleri arasındaki ilişkiyi gösteren katsayıları incelendiğinde, tüm katsayıların yeterli düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. DFA ile hesaplanan uyum iyiliği değerlerinin gözlem formunun daha önceden belirlenen dört faktörlü yapısını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde desteklediğine ve yapıya uyum sağladığına karar verilmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre, standart uyum değerleri kapsamında, çalışma modeline ilişkin elde edilen değerler modellenen faktör yapısının doğrulandığını göstermektedir. Gözlem Formu'nun geçerlik çalışması sonucunda Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Esneklik, Akıcılık, Orijinallik ve Zenginleştirme olmak üzere toplam dört alt boyutu bulunduğu

belirlenmiştir. Esneklik alt boyutunda yedi madde, Akıcılık alt boyutunda sekiz madde, Orijinallik alt boyutunda altı madde, Zenginleştirme alt boyutunda beş maddeden oluşmaktadır.

26 maddeli ve dört alt boyutlu olduğu doğrulanan Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun güvenilirlik yapısına ilişkin analizler yapılmıştır.

5.1.2.Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Güvenirlik Çalışmasına İlişkin Bulgular

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun güvenilirliğinin belirlenmesinde Cronbach alfa iç tutarlılık anlamında güvenilirlik katsayısı ve test-tekrar test kararlılık anlamında güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır.

Güvenirlik, bireylerin test maddesine her durumda aynı tepkiyi vermesi anlamına gelmektedir. Bunun için iki kriter bulunmaktadır; “değişik zamanlarda elde edilen ortalamalar arasındaki tutarlılık”, “aynı zamanda elde edilen ortalamalar arasında tutarlılık”. Ölçme araçlarının güvenilirliği için, test-tekrar test güvenilirliği ve Cronbach alfa güvenilirliği kullanılabilmektedir (Büyüköztürk, 2012, s.169-171).

5.1.2.1.Cronbach Alfa İç Tutarlılık Anlamında Güvenirlik Katsayısı

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun güvenilirliğini tespit etmek amacıyla Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Forma ait ilk faktör olan esnekliğe ait katsayı 0,85; akıcılık faktörüne ait katsayı 0,88; orijinallik faktörüne ait katsayı 0,77; zenginleştirme faktörüne ait katsayı 0,87 olarak bulunmuştur. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun tümü için katsayı, 0,94 olarak bulunmuştur. Likert tipi bir ölçme aracıda yeterli sayılabilecek bir güvenilirlik katsayısının olabildiğince 1'e yakın olması gerektiğini ifade etmektedir (Tezbaşaran, 1997, s.47).

Bu sonuçlara göre, Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun tamamının güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilmektedir.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun güvenilirlik katsayıları incelendikten ve güvenilirliği ortaya konduktan sonra test-tekrar test analizleri yapılmıştır.

5.1.2.2. Test –Tekrar Test Kararlılık Anlamında Güvenirlik Katsayısı

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun zaman içerisinde kararlı ölçmeler yapıp yapmadığını belirlemek amacıyla test-tekrar test yönteminden yararlanılmıştır. Bu amaçla, araştırmaya dahil edilen 257 çocuktan 60'ı rastgele seçilmiştir. Bu 60 çocuğa Gözlem Formu Etkinlikleri dört hafta sonra tekrar uygulanmıştır.

Test-tekrar test güvenilirlik katsayılarının belirlenmesi için gerekli örneklem büyüklüğü için en az 50 kişilik örneklem büyüklüğü önerilmektedir (Carvajal, Centeno, Watson ve Bruera, 2011). Önerilen bu örneklem büyüklüğü, test-tekrar test güvenilirlik katsayısını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testi ve ya Pearson korelasyon katsayısı için yeterli düzeydedir.

Ayrıca, test-tekrar test güvenirliliği, bir testin aynı gruba belli aralıklarla iki kez uygulanması sonucu elde edilen ortalamalar arasındaki korelasyon ile açıklanmaktadır. Genellikle iki uygulama arasında ortalama dört haftalık sürenin olması uygun görülmektedir (Büyüköztürk, 2012, s.170).

Her iki uygulamadan elde edilen ortalamalara ait Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ve ilişkili örneklem için t testi uygulanmıştır. Korelasyon katsayısının anlamlı ve 1'e yakın olması; ilişkili örneklem için t testi sonuçlarının ise ,05 düzeyinde anlamsız olması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun her iki uygulamasından elde edilen ortalamaların anlamlı farklılığa sahip olmaması, ortalamaların birbirine yakın olması beklenmektedir.

İstatistiksel işlemler sonucunda elde edilen korelasyon katsayısı 0,51 olarak bulunmuştur. Bu katsayı ,05 düzeyinde anlamlı ve orta düzeydedir. İlişkili örneklem için t testi sonucu ise Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6. Yaratıcı Davranış Gözlem Formundan Elde Edilen Ortalamaların Test-Tekrar Test Ortalamalarına Göre t Testi Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
İlk uygulama	60	54,15	7,07	59	1,05	,297
İkinci Uygulama	60	55,38	7,83			

p > .05

Tablo 6 incelendiğinde, Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan elde edilen tekrar test ortalamalarında istatistiksel anlamda farklılık görülmemektedir $t(59) = 1,05$, $p > .05$.

Elde edilen bulgular, beş-altı yaş çocuklarının yaratıcılıklarını değerlendirmek için geliştirilmiş olan Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun hem iç tutarlılık anlamında güvenilir olduğunu, hem de zaman açısından kararlı ölçmeler yaptığını göstermektedir.

Elde edilen verilere göre Yaratıcı Davranış Gözlem Formu beş-altı yaş çocuklarının çocukların yaratıcılıklarını değerlendirmek için geçerli ve güvenilir bir araçtır.

5.2.Beş-Altı Yaş Çocuklarının Yaratıcılıklarını Geliştirmeye Yönelik Hazırlanan Yaratıcılık Eğitim Programının Etkisine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmanın ikinci alt problemi olan; anasınıfına devam eden çocuklar için geliştirilmiş olan yaratıcılık eğitim programı beş-altı yaş çocuklarının yaratıcı davranışlarını; orijinallik, esneklik, akıcılık, zenginleştirme boyutlarında etkili midir? sorusuna yanıt aranmıştır.

Bu amaçla, beş-altı yaş çocukları için geliştirilmiş olan “Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun” geçerlik ve güvenirlik çalışması tamamlandıktan sonra, beş-altı yaş çocuklarının yaratıcılıklarını geliştirmeye ve desteklemeye yönelik hazırlanmış olan “Yaratıcılık Eğitim Programı”nın uygulanmasına geçilmiştir.

Demografik Bulgular

Bu bölümde, Yaratıcılık Eğitim Programı'nın deney ve kontrol grubunda yer alan beş-altı yaş çocuklarının cinsiyetlerine, daha önce okul öncesi eğitim kurumuna gitme durumlarına, kardeş sayılarına, anne-babanın öğrenim durumlarına göre dağılımlarına yer verilmiştir.

Tablo 7. Çalışma Grubundaki Çocukların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	Deney		Kontrol	
	N=16	%	N=14	%
Erkek	9	56,0	7	50,0
Kız	7	44,0	7	50,0
Toplam	16	100,0	14	100,0

Tablo 7 incelendiğinde, deney grubundaki çocukların % 44,0'ünün kız, %56,0' ının erkektir, kontrol grubundaki çocukların ise % 50'sinin kız, % 50'sinin erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Çalışma Grubundaki Çocukların Daha Önce Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Gitme Durumunun Dağılımları

Çocuğun Önceden Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Gitme Durumu	Deney		Kontrol	
	N=16	%	N=14	%
Evet	6	37,5	2	14,3
Hayır	10	62,5	12	85,7
Toplam	16	100,0	14	100,0

Tablo 8'e göre deney grubundaki çocukların % 62,5'i, kontrol grubundaki çocukların % 85,7'si daha önceden bir okul öncesi eğitim kurumuna devam etmemiştir.

Tablo 9. Çalışma Grubundaki Çocukların Kardeş Sayılarının Dağılımları

Çocuğun Kardeş Sayısı	Deney		Kontrol	
	N=16	%	N=14	%
Tek Çocuk	6	37,5	2	14,3
1 Kardeş	6	37,5	10	71,4
2 Kardeş ve Üzeri	4	25,0	2	14,3
Toplam	16	100,0	14	100,0

Tablo 9'a bakıldığında Yaratıcılık Eğitim Programı'nın deney grubundaki çocukların % 37,5'inin kardeşi yoktur, % 37,5'nin bir kardeşi, % 25,0'inin iki ve daha fazla kardeşi varken kontrol grubundaki çocuklara bakıldığında %71,4'ünü bir kardeşi vardır. % 14,3'ü ise tek çocuktur veya iki daha fazla kardeşli vardır.

Tablo 10. Çalışma Grubundaki Çocukların Annelerinin Öğrenim Durumlarının Dağılımları

Anne Öğrenim Durumu	Deney		Kontrol	
	N=16	%	N=14	%
İlkokul veya Ortaokul	6	37,5	7	50,0
Lise	6	37,5	4	28,6
Lisans	4	25,0	3	21,4
Toplam	16	100,0	14	100,0

Tablo 10'a göre deney grubundaki çocukların %37,5'inin annesi ilkokul, ortaokul veya lise mezunu, % 25,0'i lisans mezunuyken, kontrol grubundaki çocukların annelerinin % 50,0'si ilkokul veya ortaokul, % 28,6'sı lise, % 21,4'ü de lisans mezunudur.

Tablo 11. Çalışma Grubundaki Çocukların Babalarının Öğrenim Durumlarının Dağılımları

Baba Öğrenim Durumu	Deney		Kontrol	
	N=16	%	N=14	%
İlkokul veya Ortaokul	2	12,6	5	35,7
Lise	9	56,1	7	50,0
Lisans	5	31,3	2	14,3
Toplam	16	100,0	14	100,0

Tablo 11 incelendiğinde deney grubundaki çocukların babalarının % 56,1'i lise, % 31,3'i lisans, % 12,6'sı da ilkokul veya ortaokul mezunuyken kontrol grubundaki çocukların babalarının % 50,0'si lise, %35,7'si ilkokul veya ortaokul, % 14,3'ü ise lisans mezunudur.

5.2.1.Beş-Altı Yaş Çocukları İçin Geliştirilen Yaratıcı Davranış Gözlem Formu’ndan Elde Edilen Ön Değerlendirmeye İlişkin Bulgular

Anasınıfına devam eden beş-altı yaş çocuklarının yaratıcılık becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanan Yaratıcılık Eğitim Programı uygulanmadan önce, deney ve kontrol gruplarına “Yaratıcı Davranış Gözlem Formu” ön değerlendirme olarak uygulanmıştır.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu’nun dört alt boyuttan elde edilen ön değerlendirme sonuçlarının kontrol ve deney grubu için farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem için t testi ile incelenmiştir.

Bağımsız örneklem için t testi, iki bağımsız örneklem grubundan elde edilen ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını karşılaştırmak için kullanılan parametrik bir tekniktir (Büyüköztürk, 2012, s.39).

Tablo 12’de Yaratıcı Davranış Gözlem Formu’ndan elde edilen ön değerlendirme ortalamalarının bağımsız örneklem için t testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 12. Yaratıcı Davranış Gözlem Formundan Elde Edilen Ön Değerlendirme Ortalamalarının Deney ve Kontrol Grubundaki Farklarına İlişkin t Testi Sonuçları

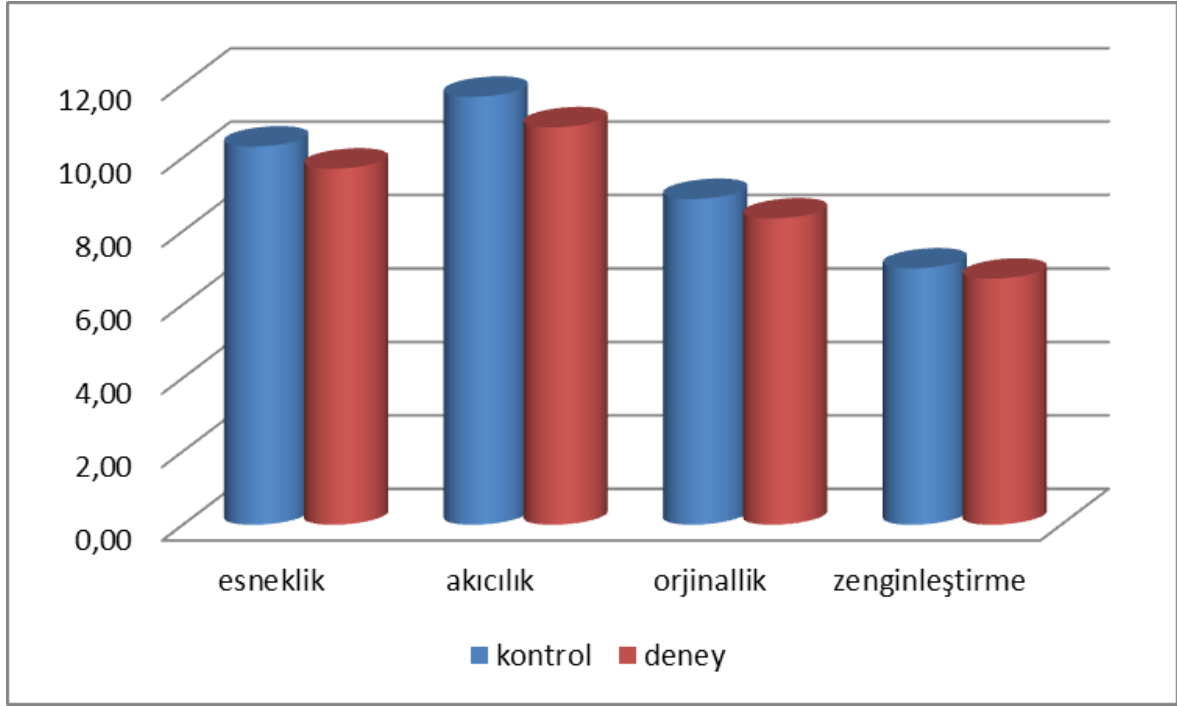
Yaratıcılığın Alt Boyutları	Grup	N	$\bar{X}$	SS	t	sd	p
Esneklik	Deney	16	9,70	0,50	3,213	28	,003*
	Kontrol	14	10,30	0,52			
Akıcılık	Deney	16	10,83	0,52	4,213	28	,000*
	Kontrol	14	11,66	0,56			
Orijinallik	Deney	16	8,34	0,51	2,862	28	,008*
	Kontrol	14	8,88	0,51			
Zenginleştirme	Deney	16	6,70	0,45	1,587	28	,124
	Kontrol	14	6,98	0,51			

* p<.05

Tablo 12 incelendiğinde Zenginleştirme t=1.58 alt boyutu hariç p>.05, Esneklik t=3.21, Akıcılık t=4.21, Orijinallik t=2.86 boyutlarında deney ve kontrol grubunun ön değerlendirme sonuçları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (p<.05).

Kontrol grubundaki çocukların Esneklik, Akıcılık, Orijinallik alt boyutlarındaki ortalamalarına bakıldığında daha yüksek performans gösterdikleri görülmektedir.

Deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan elde ettikleri ön değerlendirme ortalamaları Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2. Deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların yaratıcı davranış gözlem formu'ndan elde ettikleri ön değerlendirme ortalamaları

Tablo 12 ve Şekil 2'de deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun ön değerlendirme ortalamaları incelendiğinde; Esneklik, Akıcılık ve Orijinallik alt boyutlarında kontrol grubundaki çocukların ortalamaları deney grubundaki çocukların ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir.

5.2.2. Deney ve Kontrol Grubunun Ön Değerlendirme ve Son Değerlendirme Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Anasınıfına devam eden çocukların yaratıcılık becerilerini geliştirmek için deney grubundaki çocuklara 12 hafta boyunca Yaratıcılık Eğitim Programı uygulanmıştır. Deney grubundaki çocuklara Yaratıcılık Eğitim Programı 36 etkinlik olarak uygulandıktan sonra, deney grubunda yer alan çocukların Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan elde ettikleri

ön değerlendirmedeki yaratıcılık ortalamaları ile son değerlendirmedeki yaratıcılık ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır.

Deney ve kontrol grubuna ait ön değerlendirme ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın bulunması nedeniyle, deney ve kontrol grubundaki çocukların son değerlendirme ortalamalarının analizinde, ön değerlendirme ortalamalarından kaynaklanan etkilerini azaltılabilmek için ANCOVA testi kullanılmıştır. ANCOVA testi ile, dış etken olarak tanımlanan değişkenlerin bağımlı değişken üzerinde yol açtığı varyans kontrol edilebilmektedir (Büyüköztürk, 2007). Dolayısıyla, ön değerlendirme-son değerlendirme kontrol gruplu deneysel desende, eğitim programının etkililiğini test etmek amacıyla sıklıkla ANCOVA testine başvurulmaktadır. Bu analizin kullanılmasının amacı, gruplara ait ön değerlendirme ortalamalarının etkisini gidererek son değerlendirme ortalamalarına ait gerçek farklılıkların ortaya çıkarılmasını sağlamaktır.

Tablo 13’de deney ve kontrol grubunun Yaratıcı Davranış Gözlem Formu’ndan elde edilen son değerlendirme ortalamaları karşılaştırılmıştır.

Tablo 13. Deney ve Kontrol Grubunun Yaratıcı Davranış Gözlem Formu’ndan Elde Ettikleri Son Değerlendirme Ortalamalarına İlişkin ANCOVA Sonuçları

Yaratıcılığın Alt Boyutları	Grup	N	$\bar{X}$	Düzeltilmiş Ortalama	SS	F	p
Esneklik	Deney	16	16,64	16,89	0,75	234,952	,000*
	Kontrol	14	11,59	17,84	0,95		
Akıcılık	Deney	16	17,70	12,99	0,63	176,350	,000*
	Kontrol	14	13,41	11,72	1,00		
Orijinallik	Deney	16	12,83	11,29	0,64	104,958	,000*
	Kontrol	14	9,96	13,13	0,83		
Zenginleştirme	Deney	16	11,06	9,78	0,46	357,986	,000*
	Kontrol	14	7,61	7,48	0,63		

* p<.05

Tablo 13’deki son değerlendirme sonuçlarına göre, Deney Grubu’nun Esneklik alt boyutu ortalaması $\bar{X}$ =16,64 iken, Kontrol Grubu’nun Esneklik alt boyutu ortalaması ise $\bar{X}$ =11,59’dur. Deney grubu ile kontrol grubuna ait Esneklik alt boyutuna ait ortalamalar arasında F=234,95 deney grubundaki çocuklar lehine anlamlı bulunmuştur (p<.05).

Deney Grubu’nun Akıcılık alt boyutu son değerlendirme ortalaması $\bar{X}$ =17,70 iken, Kontrol Grubu’nun Akıcılık alt boyutu ortalaması ise $\bar{X}$ =13,41’dir. Deney grubu ile kontrol

grubuna ait Akıcılık alt boyutuna ait ortalamalar arasında $F=176,3$ ve bu farkın deney grubundaki çocukların lehine anlamlı olduğu görülmektedir ($p<.05$).

Deney Grubu'nun son değerlendirmedeki Orijinallik alt boyutu ortalaması $\bar{X}=12,83$ iken, Kontrol Grubu'nun Orijinallik alt boyutu ortalaması ise $\bar{X}=9,96$ 'dır. Deney grubu ile kontrol grubuna ait Orijinallik alt boyutuna ait ortalamalar arasında $F=104,9$ olduğu ve deney grubundaki çocukların lehine anlamlı farkın olduğu bulunmuştur ($p<.05$).

Deney Grubu'nun Orijinallik alt boyutu ortalaması son değerlendirmede $\bar{X}=12,83$ iken, Kontrol Grubu'nun Orijinallik alt boyutu ortalaması ise $\bar{X}=9,96$ 'dır. Deney grubu ile kontrol grubuna ait Zenginleştirme alt boyutuna ait ortalamalar arasında $F=357,9$ deney grubundaki çocukların lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($p<.05$).

Ön değerlendirme etkisinin giderilmesinin ardından deney ve kontrol grupları arasındaki ortalamalar arasındaki farklılıkların incelendiği ANCOVA'nın düzeltilmiş ortalamalarına göre, Esneklik, Akıcılık, Orijinallik ve Zenginleştirme boyutlarının tümünde, grup etkisinin ,05 düzeyinde deney grubu lehine anlamlı farklar olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, tüm alt boyutlarda deney grubundan elde edilen ortalamaların, kontrol grubundan daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 13 incelendiğinde, yaratıcılığın Esneklik, Akıcılık, Orijinalleştirme ve Zenginleştirme alt boyutlarının son değerlendirme sonuçlarında deney grubundaki çocuklar lehine anlamlı bir farklılıklar olduğu görülmektedir.

Deney grubundaki çocukların Esneklik boyutundaki yaratıcı davranışlarını geliştirmek amacıyla hazırlanmış olan eğitim programında yaratıcılığın esneklik boyutunu destekleyici kazanımlar yer almaktadır. Anasınıfına devam eden beş-altı yaş çocukları için geliştirilmiş yaratıcılık eğitim programı'nda bu kazanımlar, çocuklara esnek düşünebilme, oyunlarında esnek hareket edebilme becerilerini destekleyici etkinlikler olarak 36 etkinlik içinde uygulanmıştır.

Deney grubundaki çocukların Akıcılık boyutundaki yaratıcı davranışlarını geliştirmek amacıyla hazırlanmış olan eğitim programında yaratıcılığın akıcılık boyutunu destekleyen kazanımlar bulunmaktadır. Deney grubundaki çocukların bu kazanımlara ulaşabilmesi için, oluşturulan yaratıcılık eğitim programının etkinliklerinde akıcı düşünebilme,

etkinliklerinde akıcı hareket edebilme, dili akıcı kullanabilme becerilerini geliştiren çeşitli etkinliklere yer verilmiştir.

Deney grubundaki çocukların Orijinallik boyutundaki yaratıcı davranışlarını geliştirilmesine yönelik hazırlanmış olan eğitim programında orijinalliği geliştirici kazanımlarına yer verilmiştir. Bu kazanımların elde edilebilmesi için deney grubunda yer alan çocuklara, problemlere farklı çözüm yolları bulma, problem durumuna bulunan en yaratıcı çözümü uygulama, orijinal ürünler oluşturabilme, sıra dışı fikirler geliştirme, sıra dışı sorular sorma becerilerini desteklemeye yönelik yaratıcı etkinlikler 12 hafta boyuca değişik etkinliklerle uygulanmıştır.

Deney grubundaki çocukların Zenginleştirme boyutundaki yaratıcı davranışlarını geliştirilmesine yönelik hazırlanmış olan eğitim programında, zenginleştirme boyutunun geliştirilmesine yönelik kazanımlar bulunmaktadır. Yaratıcılık eğitim programında, yaratıcılığın zenginleştirme boyutunu desteklemek için geliştirilmiş bir ürüne yaratıcılığını devam ettirme becerisini destekleyici 36 etkinlik uygulanmıştır.

Anasınıfına devam eden çocukları için geliştirilen yaratıcılık eğitim programında çocukların esnek, akıcı, orijinal düşünebilme ve hareket edebilme becerilerini geliştirmek ve yaratıcılığın zenginleştirme boyutunu desteklemek için kazanım ve göstergeler belirlenmiştir. Bu kazanım ve göstergelere ulaşabilmek için etkinliklerde analogi kurma, soru-cevap, problem çözme, demonstrasyon, beyin fırtınası, öyküleştirme gibi yöntemler kullanılmıştır.

Beş-altı yaşındaki çocukların, yaratıcılığın alt boyutlarında yer alan Esneklik, Akıcılık, Orijinallik ve Zenginleştirme davranışlarını destekleyebilmek amacıyla kapsamlı bir eğitim programı geliştirilmiş ve 12 hafta boyunca çocuklara uygulanmıştır. Kazanımlar çocuklara soru-cevap, analogi kurma, beyin fırtınası, problem çözme gibi yöntemlerle kazandırılmaya çalışılmıştır. Tablo13'e göre, anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan yaratıcılık eğitim programı çocukların yaratıcı davranışlarını olumlu yönde geliştirmiştir. Bu artış, beş-altı yaş çocuklarının yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik hazırlanan yaratıcılık eğitim programına bağlanmıştır.

Alfonso-Benlliure vd. (2013) anaokuluna giden 44 çocukla yaptığı araştırmada çocukları deney ve kontrol grubu olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Her iki gruba da ön değerlendirme uygulayarak grupların yaratıcılık ortalamalarını elde ettikten sonra deney grubundaki çocuklara altı hafta yaratıcılık eğitim programı uygulamıştır. Araştırma sonucunda, çocuklara uygulanan yaratıcılık eğitim programının çocukların yaratıcılığını geliştirmede etkili olduğu bulunmuştur.

Cheung (2013) öğretmenlere uygulanan yaratıcılık eğitim programının çocukların yaratıcı davranışlarına etkisini incelemek amacıyla altı anaokulu ve 18 öğretmenle çalışmıştır. Çalışmada, anaokulu öğretmenleri çocuklara yaratıcı etkinlikler uygulamıştır. Araştırma sonucunda, yaratıcı etkinliklerin çocukların yaratıcı davranışlarını olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Oral (1997) etkinlik temelli spiral öğretim programının beş yaş çocuklarının yaratıcı davranışlarına etkisi araştırılmıştır. Bu amaçla, anaokuluna devam eden 51 çocuk ile çalışmıştır. Bir deney, iki kontrol grubunun bulunduğu çalışmada deney grubuna 18 hafta süre ile etkinlik için spiral temelli öğretim program uygulanmıştır. Sonuç olarak, deney grubunun yaratıcılığında anlamlı bir gelişme gözlenmiştir.

Alfonso-Benlliure vd., Cheung ve Oral'ın çalışmalarının bulguları araştırma bulgularıyla ortaya çıkan, yaratıcılık eğitim programının çocukların yaratıcılıklarını destekleyip geliştirdiği bulgusuyla benzetilmektedir.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun dört alt boyuttan elde edilen ortalamaların ön değerlendirme ve son değerlendirme uygulamasına göre farklılaşıp farklılaşmadığı ilişkili örneklemeler için t testi ile incelenmiştir.

Tablo 14'te deney grubu için Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan elde edilen ön değerlendirme-son değerlendirme ortalamalarına ilişkin ilişkili örneklemeler t testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 14. Deney Grubu için Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan Elde Edilen Ön Değerlendirme-Son Değerlendirme Ortalamalarına İlişkin İlişkili Örneklem t Testi Sonuçları

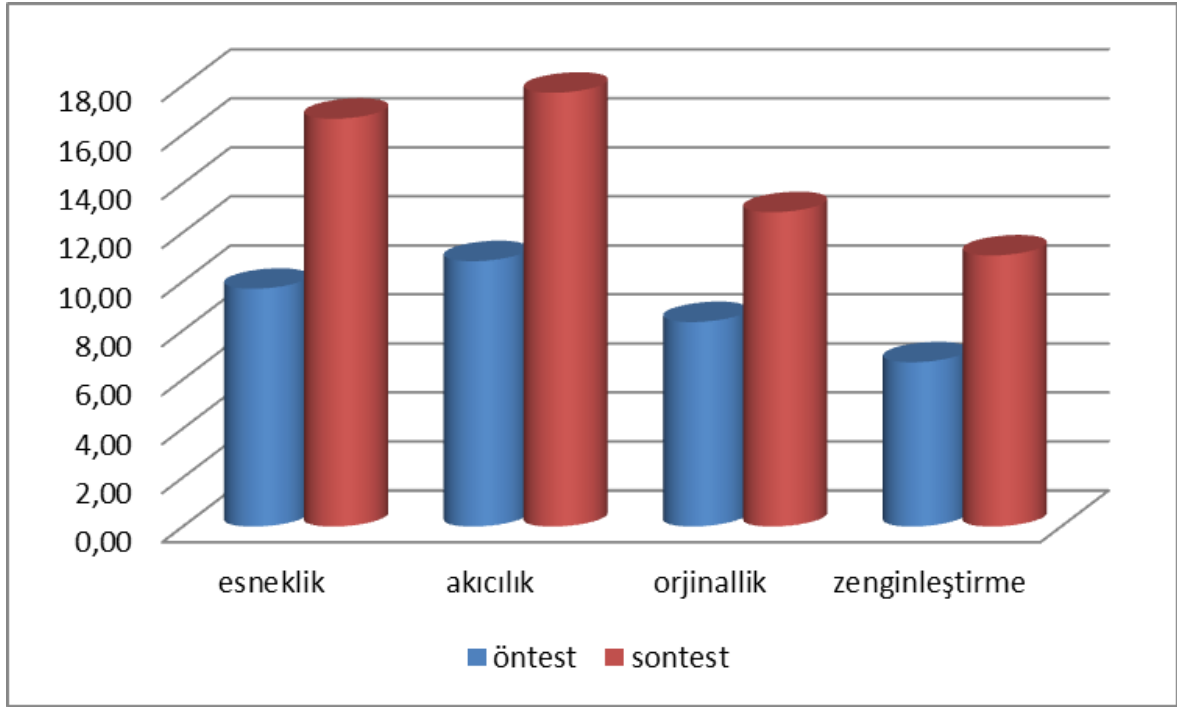
Yaratıcılığın Alt Boyutları	Ölçüm	N	$\bar{X}$	SS	t	sd	p
Esneklik	Ön Değerlendirme	16	9,70	0,50	32,132	15	,000*
	Son Değerlendirme	16	16,64	0,75			
Akıcılık	Ön Değerlendirme	16	10,83	0,52	35,502	15	,000*
	Son Değerlendirme	16	17,70	0,63			
Orijinallik	Ön Değerlendirme	16	8,34	0,51	21,508	15	,000*
	Son Değerlendirme	16	12,83	0,64			
Zenginleştirme	Ön Değerlendirme	16	6,70	0,45	27,297	15	,000*
	Son Değerlendirme	16	11,06	0,46			

* p<.05

Tablo 14 incelendiğinde Deney grubunda yer alan çocukların Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Esneklik t=32.13, Akıcılık t=35.50, Orijinallik t=21.50, Zenginleştirme t=27.29 olmak üzere tüm alt boyutların ön değerlendirme ve son değerlendirmelerine bakıldığında son değerlendirme lehine anlamlı farklılıklar olduğu bulunmuştur (p<.05).

Deney grubunun Esneklik boyutundaki ön değerlendirme ortalaması $\bar{X}$ =9,70 iken son değerlendirmede $\bar{X}$ =6,64'e, Akıcılık boyutundaki ortalaması $\bar{X}$ = 10,83'den $\bar{X}$ =17,70'e, Orijinallik boyutundaki ortalaması $\bar{X}$ =8,34'den $\bar{X}$ =12,83'e ve Zenginleştirme alt boyutundaki ortalaması ise $\bar{X}$ = 6,70'den $\bar{X}$ =11,06'ya çıkmıştır. Tüm alt boyutlarda son değerlendirme lehine anlamlı sonuçlar elde edilmiştir (p<.05).

Deney grubunda yer alan çocukların yaratıcı davranış gözlem formu'ndan elde ettiği ön değerlendirme-son değerlendirme ortalamaları Şekil 3'de verilmiştir.

Şekil 3. Deney grubunda yer alan çocukların yaratıcı davranış gözlem formu'ndan elde ettiği ön değerlendirme-son değerlendirme ortalamaları

Beş-altı yaş çocukları için geliştirilmiş olan Yaratıcılık Eğitim Programı oluşturulurken, çocukların yaratıcı davranışlarını desteklemesi amaçlanmıştır. Bu amaçla etkinlikler planlanırken, çocukların esnek ve akıcı olmalarını destekleyen, orijinal ürünler-oyunlar üretmeleri ve ürünleri zenginleştirmelerini sağlayan bütünleştirilmiş etkinlikler olmasına dikkat edilmiştir.

Tablo 14 ve Şekil 3'de deney grubunun Esneklik, Akıcılık, Orijinallik ve Zenginleştirme alt boyutlarındaki son değerlendirmedeki ortalamalarının ön değerlendirme ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Beş-altı yaş çocukları için geliştirilmiş olan Yaratıcılık Eğitim Programı yaratıcılığın Esneklik, Akıcılık, Orijinallik ve Zenginleştirme boyutlarında, çocukların yaratıcılıklarını destekleyen etkili bir program olduğu söylenebilir.

Yaratıcılık eğitim programında çocukların Esnek düşünebilme ve hareket edebilme becerilerini geliştirmek için, çocukların keşifler yaptığı, etkinliklerinin bir başlangıcının ve sonucunun olduğu, etkinliği amacına ulaşmadığında amaçlarına ulaşmak için yeni teknik ve stratejiler geliştirip kullandığı, bir etkinlikte birden fazla görev alabildiği, bedenini

kullanarak ritim çalışması yaptığı yaratıcı etkinlikler bütünleştirilmiş etkinliklerle uygulanmıştır.

Yaratıcılık eğitim programında çocukların Akıcı düşünebilme, hareket edebilme ve konuşabilme becerilerini geliştirmek amacıyla, problem durumu zorlaşsa da çözüme kadar başka yollar denemeye devam ettiği, verilen uyarıcıya uygun olarak bir taklitten diğerine zorlanmadan geçiş yaptığı, konuşurken dili akıcı bir şekilde kullandığı yaratıcı etkinlikler bütünleştirilmiş şekilde uygulanmıştır.

Yaratıcılık eğitim programında çocukların Orijinal fikirler üretebilme, hareketler yapabilme, ürünler oluşturabilme becerilerini geliştirmek amacıyla, yaratıcı çözüm yolları ürettiği, sıradan olmayan fikirler ürettiği, özgün bir ürün tasarladığı, bir uyarıcıdan etkilenip bunu gösteriye dönüştürmek amacıyla gösterisini yapmak için gerekli hazırlıkları yaptığı, yaptığı gösterilerin orijinal ve estetik olduğu yaratıcı etkinlikler tüm etkinliklere bütünleştirilmiş şekilde uygulanmıştır.

Yaratıcılık eğitim programında çocukların Zenginleştirme becerilerini geliştirmek amacıyla; çocuğun yaptığı etkinliğin her aşamasının planlandığı, var olan ürüne yeni ve ilginç bir isim ya da başlık koyduğu, var olan ürüne ilginç bir şarkı, resim yaptığı, ürünün formunu değiştirdiği halde ürünün yine aynı kaldığı, etkinliği genişletmek ve keşfetmek için ayrıntılı konuşmalar yaptığı çeşitli etkinlikler tüm etkinliklere kaynaştırılmış şekilde uygulanmıştır.

Araştırmacı tarafından anasınıfına devam eden çocuklarına yönelik geliştirilen yaratıcılık eğitim programı çocukların keşfetme, icat etme, sıra dışı sorular sorma, sıra dışı fikirler üretme, esnek-akıcı-orijinal düşünme, elde ettiği ürünü zenginleştirme ve problem çözme becerileri okuma yazmaya hazırlık çalışmalarına, müzik, Türkçe dil, hareket, drama, dramatizasyon, matematik, sanat, bilim ve oyun etkinliklerine bütünleştirilerek hazırlanmıştır ve 12 hafta boyunca grup etkinlikleri olarak uygulanmıştır. Çocukların aktif katılımlarının sağlandığı etkinliklerde her güne değişik bir etkinlik deneyimi sunulmuştur. Yaratıcı etkinlikler gün içerisinde aktif-pasif dengesi, çocukların ilgileri dikkate alınarak hazırlanmış ve uygulanmıştır.

Anasınıfına devam eden çocukların yaratıcılıklarının geliştirilmesine yönelik planlanan eğitim programında yer alan kazanımların çocuklara kazandırılması için uygulanan

Yaratıcılık Eğitim Programı'nın çocukların yaratıcılık becerilerinin olumlu yönde etkilendiği görülmektedir.

Yıldız (2000) dört-beş yaş grubunda anaokuluna giden 12 çocuğa yaratıcılık programı uygulamıştır. Eğitim programının sonunda yaratıcılık eğitim programının, çocukların bilişsel gelişimlerinin olumlu yönde etkilendiği gözlemiştir.

Cheung (2013) Hong Kong'da altı anaokulunda üç-dört, dört-beş, beş-altı yaş grubundaki 350 çocuk ve 18 anaokulu öğretmeniyle yaratıcılık süreçleri, yaratıcı davranışlar ve yaratıcı etkinlikler üzerine çalışmıştır. Çocukların yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik yaratıcı etkinlikler planlayıp, uygulayan öğretmenlerin sınıflarındaki çocukların yaratıcı davranışlarında pozitif yönde bir ilerleme olduğu görülmüştür.

Alfonso-Benlliure vd. (2013) İspanya'da anaokuluna giden 44 çocukla yaptığı araştırmada 22 çocuğa yaratıcılık eğitim programı uygulamıştır. Araştırma bulgularına göre, yaratıcılık eğitim programına katılan çocukların, ıraksak düşünme becerileri artmıştır, çocukların ürünlerinin niteliği artmıştır, hayal kurma becerileri gelişmiştir, problem çözme becerilerinde artış görülmüştür, kendi yaratıcılıklarına karşı olumlu tutum sergiledikleri ve yeni deneyimlere daha açık oldukları görülmüştür.

Yıldız, Cheung ve Alfonso-Benlliure vd.'lerinin araştırma bulguları ile Tablo 14 ve Şekil 3'deki araştırma bulguları birbirine benzemektedir. Bu bulgular, anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan yaratıcılık eğitim programlarının çocukların yaratıcılıklarını olumlu yönde etkilendiği bulgusunu destekler niteliktedir.

Tablo 15'te kontrol grubunda yer alan çocukların için Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan elde edilen ön değerlendirme- son değerlendirme ortalamalarına ilişkin ilişkili örneklem t testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 15. Kontrol Grubu İçin Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan Elde Edilen Ortalamalarına İlişkin İlişkili Örneklem t Testi Sonuçları

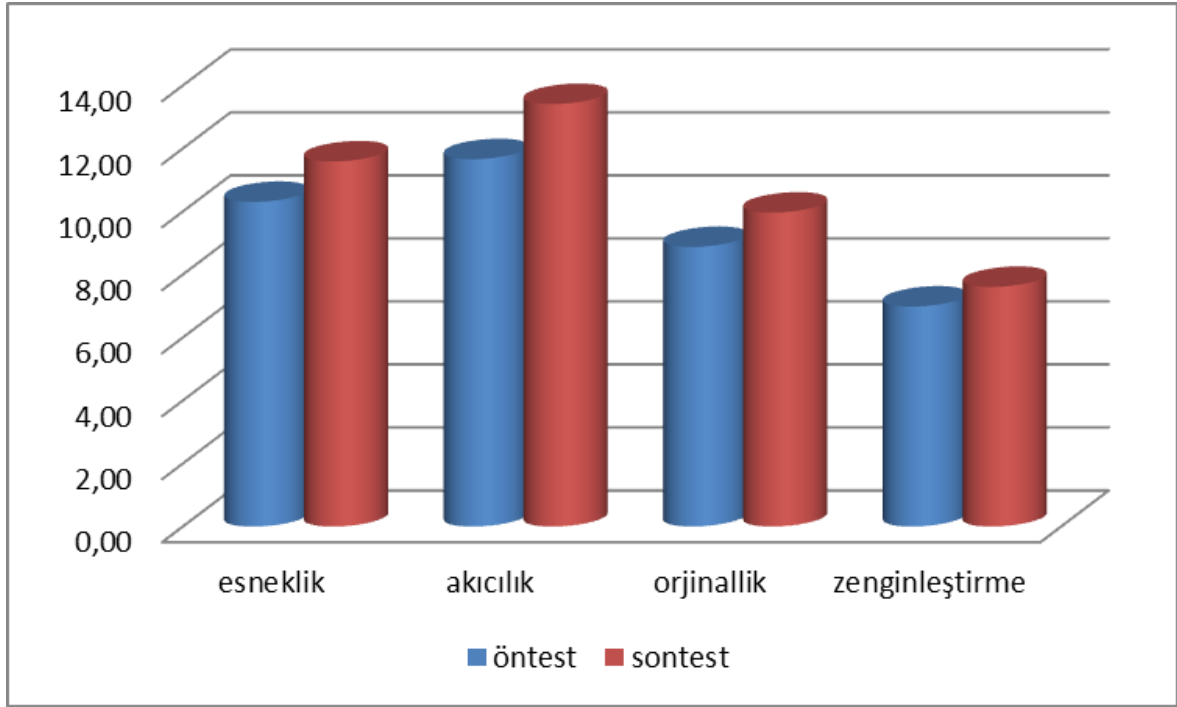
Yaratıcılığın Alt Boyutları	Ölçüm	N	$\bar{X}$	SS	t	sd	p
Esneklik	Ön Değerlendirme	14	10,30	0,52	5,956	13	,000*
	Son Değerlendirme	14	11,59	0,95			
Akıcılık	Ön Değerlendirme	14	11,66	0,56	8,158	13	,000*
	Son Değerlendirme	14	13,41	1,00			
Orijinallik	Ön Değerlendirme	14	8,88	0,51	5,843	13	,000*
	Son Değerlendirme	14	9,96	0,83			
Zenginleştirme	Ön Değerlendirme	14	6,98	0,51	5,827	13	,000*
	Son Değerlendirme	14	7,61	0,63			

* p<.05

Tablo 15 incelendiğinde Kontrol grubunda yer alan çocukların Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Esneklik t=5.95, Akıcılık t=8.15, Orijinallik t=5.84, Zenginleştirme t=5.82 boyutlarında son değerlendirme ortalamalarının lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur (p<.05).

Kontrol grubunun ön değerlendirme ve son değerlendirme ortalamalarına bakıldığında, Esneklik boyutunda $\bar{X}$ =10,30'dan $\bar{X}$ =11,59'a, Akıcılık alt boyutunda $\bar{X}$ =11,66'dan $\bar{X}$ =13,41'e, Orijinallik alt boyutunda $\bar{X}$ =8,88'den $\bar{X}$ =9,96'ya ve Zenginleştirme boyutunda ise $\bar{X}$ =6,98'den $\bar{X}$ =7,61'e yükseldiği ve son değerlendirmelerin lehine anlamlı farkların çıktığı görülmektedir (p<.05).

Kontrol grubunda yer alan çocukların Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan elde ettikleri ön değerlendirme-son değerlendirme ortalamaları Şekil 4'te sunulmuştur.

Şekil 4. Kontrol grubunda yer alan çocukların yaratıcı davranış gözlem formu'ndan elde ettikleri ön değerlendirme-son değerlendirme ortalamaları

Tablo 15 ve Şekil 4'te görüldüğü gibi kontrol grubunun esneklik, akıcılık, orijinallik ve zenginleştirme alt boyutlarında son değerlendirme ortalamalarının ön değerlendirmeye göre artış gösterdiği belirlenmiştir.

Gruplar belirlenirken, deney grubundaki çocukların bulunduğu okul ile kontrol grubundaki çocukların bulunduğu okulun birbirinden uzak olmasına dikkat edilmiştir. Bunun nedeni, her iki grup arasındaki etkileşimi ve sonuçlarda oluşabilecek hatayı önlemeye çalışmaktır. İki grup birbirinden bağımsız olduğundan, bu etkinin araştırmacı tarafından hazırlanan programla bir ilgisinin olmadığı söylenebilir.

Araştırmacı, haftada üç gün olmak üzere 12 hafta boyunca deney grubuna Yaratıcılık Eğitim Programı uygulamıştır. Kontrol grubuna ise, sınıf öğretmeni tarafından Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Programı (2013) uygulanmasına devam edilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Programı (2013)'nın genel özelliklerinden biri de yaratıcılığın geliştirilmesini ön planda tutmasıdır. Programda yaratıcılığa ilişkin kazanım ve göstergeler bulunmaktadır. Programın amacına uygun bir şekilde uygulanabilmesi için sınıf öğretmenlerinin yaratıcı olması gerektiği ve çocukların yaratıcılıklarını geliştirmek için çaba sarf etmeleri, çocukların öğrenme gereksinimleri ve

öğrenme stillerine uygun ortamlarda kendilerini farklı yollarla ve özgün bir biçimde ifade etmeleri için gerekli olan fırsatlar yaratılması, öğrenme sürecinde farklı materyaller, farklı yöntem ve tekniklerle çocukların yaratıcılıklarının desteklemeleri gerektiği belirtilmiştir.

Tablo 15 ve Şekil 4'e bakıldığında kontrol grubundaki çocukların öğretmeninin Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Programı (2013)'nın özünü kavradığı ve çocuklara sunduğu eğitim programında yaratıcılığı geliştirme ile ilgili çalışmalara yer verdiği tahmin edilmektedir. Süreç içinde, çocukların yaptıkları yaratıcı etkinlikler çocukların yaratıcı davranışlarını olumlu yönde etkilemiştir. Kontrol grubundaki çocukların yaratıcı davranışları Esneklik, Akıcılık, Orijinallik ve Zenginleştirme boyutlarında olumlu yönde değişmiştir.

Akçum (2005) beş-altı yaş çocuklarının yaratıcılık düzeylerine okul öncesi eğitiminin etkisini incelemek amacıyla okul öncesi eğitim alan 50 ve okul öncesi eğitim almayan 50, toplam 100 çocukla çalışmıştır. Okul öncesi eğitimi alan çocukların yaratıcılık ortalamalarının okul öncesi eğitimi almayan çocukların yaratıcılık ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek çıktığı bulunmuştur. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların yaratıcılıklarının olumlu yönde etkilendiği görülmektedir.

Çalışmaya göre, okul öncesi eğitim kuruma giden çocukların yaratıcılık ortalamaları yüksektir. Bir okul öncesi eğitim kurumuna gidiyor olma durumu çocukların yaratıcılıklarını esneklik, akıcılık, orijinallik ve zenginleştirme boyutlarında olumlu yönde etkilemektedir. Yaratıcılıkla ilgili Akçum'un yaptığı araştırmanın sonuçları ile Tablo 15 ve Şekil 4'ün verilerini destekler niteliktedir.

5.2.3. Deney Grubunda Yer Alan Çocuklara Ait Son Değerlendirme ve Kalıcılık Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi olan; anasınıfına devam eden çocuklar için geliştirilmiş olan yaratıcılık eğitim programı beş-altı yaş çocuklarının yaratıcı davranışlarında; Orijinallik, Esneklik, Akıcılık, Zenginleştirme boyutlarında kalıcı mıdır? sorusuna yanıt aranmıştır.

Anasınıfına devam eden çocuklar için geliştirilmiş olan Yaratıcılık Eğitim Programı'nın etkililiğini tespit etmek için program uygulandıktan ve Yaratıcı Davranış Gözlem Formu

ile son değerlendirme verilerinin alınmasından dört hafta sonra kalıcılık değerlendirmesi için tekrar Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Etkinlikleri uygulanmıştır. Çocukların video kameraya kaydedilen davranışları izlenerek Yaratıcı Davranış Gözlem Formu ile hem araştırmacı hem de ikinci gözlemci tarafından tekrar değerlendirilmiştir.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun dört alt boyuttan elde edilen ortalamaların son değerlendirme ve kalıcılık uygulamasına göre farklılaşıp farklılaşmadığı ilişkili örneklemeler için t testi ile incelenmiştir. Yaratıcılık Eğitim Programı'nın kalıcı olup olmadığına karar vermek amacıyla için Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'yla deney grubundan elde edilen ortalamalara ilişkin ilişkili örneklemeler t testi sonuçları Tablo 16'da yer almaktadır.

Tablo 16. Deney Grubu İçin Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan Elde Edilen Ortalamalara İlişkin İlişkili Örneklemeler t Testi Sonuçları

Yaratıcılığın Alt Boyutları	Ölçüm	N	$\bar{X}$	SS	t	sd	p
Esneklik	Son Değerlendirme	16	16,64	0,75	2,360	15	,132
	Kalıcılık	16	16,53	0,58			
Akıcılık	Son Değerlendirme	16	17,70	0,63	3,033	15	,210
	Kalıcılık	16	17,60	0,72			
Orijinallik	Son Değerlendirme	16	12,83	0,64	1,246	15	,021*
	Kalıcılık	16	12,92	0,44			
Zenginleştirme	Son Değerlendirme	16	11,16	0,46	2,416	15	,192
	Kalıcılık	16	11,23	0,27			

* p<.05

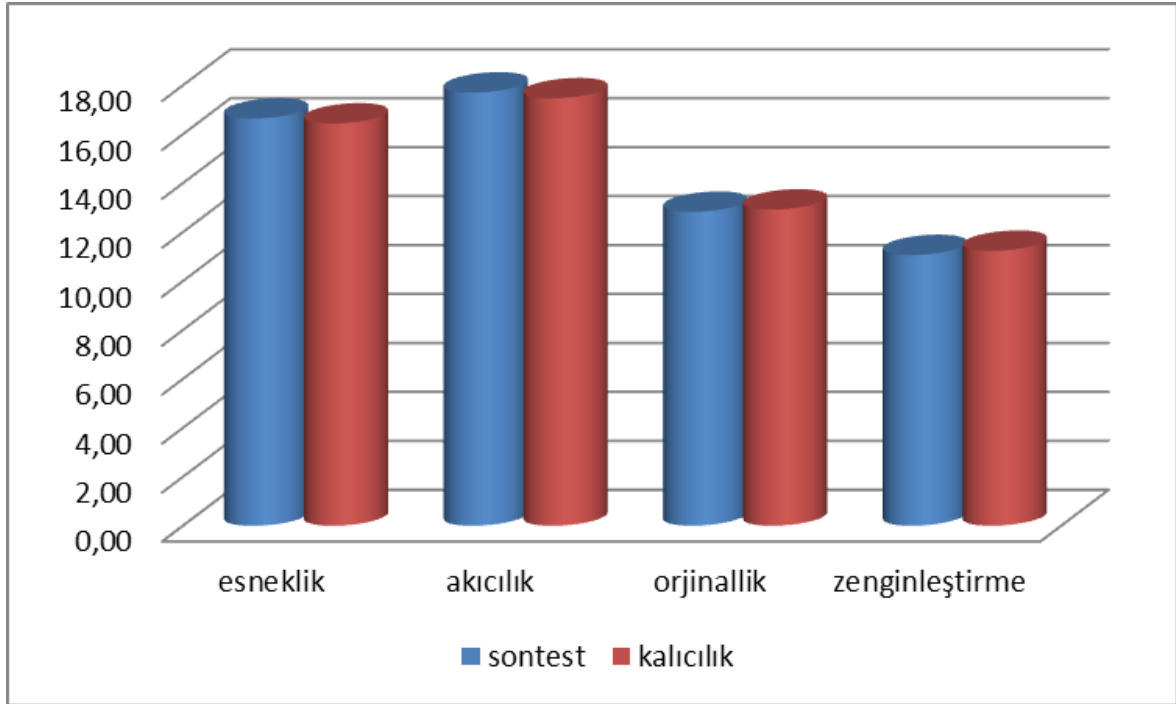
Tablo 16 incelendiğinde Deney grubu Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Esneklik t=2.36, Akıcılık t=3.03, Zenginleştirme t=2.41 boyutlarında son değerlendirme ve kalıcılık değerlendirme ortalamalarında anlamlı farklılıklar bulunmamıştır. Orijinallik t=1.24 boyutunda ise anlamlı bir fark görülmüştür (p<.05).

Tablo 16'ya bakıldığında deney grubunun kalıcılık ortalamalarına bakıldığında, Esneklik alt boyut ortalaması $\bar{X}$ =16,64'den $\bar{X}$ =16,53'e, Akıcılık ortalaması $\bar{X}$ =17,70'ten $\bar{X}$ =17,60'a düşmüştür. Ancak bu fark anlamlı değildir (p<.05).

Deney grubunun kalıcılık değerlendirmesinde Zenginleştirme alt boyutunun ortalaması $\bar{X}=11,16$ 'dan $\bar{X}=11,23$ 'e yükselmiştir. Zenginleştirme alt boyutundaki bu fark anlamlı çıkmamıştır ($p<.05$).

Ancak deney grubunun Orijinallik alt boyutundaki kalıcılık ortalamaları $\bar{X}=12,83$ iken, son değerlendirmede $\bar{X}=12,92$ 'ye çıkmıştır. Deney grubunun Orijinallik alt boyutundaki bu fark anlamlı bulunmuştur ($p<.05$).

Deney grubunda yer alan çocukların Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'unun Esneklik, Akıcılık, Orijinalleştirme ve Zenginleştirme alt boyutunda son değerlendirme-kalıcılık değerlendirmesinden elde ettiği ortalamalar Şekil 5'te sunulmuştur.

Şekil 5. Deney grubunda yer alan çocukların yaratıcı davranış gözlem formu'unun esneklik, akıcılık, orijinalleştirme ve zenginleştirme alt boyutunda son değerlendirme-kalıcılık değerlendirmesinden elde ettiği ortalamalar

Tablo 16 ve Şekil 5'te de görüldüğü gibi tüm alt boyutlarda ortalamalar birbirine oldukça yakındır. Bu durum, anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan yaratıcılık eğitim programının çocukların yaratıcı davranışları üzerinde kalıcı olduğunu göstermektedir.

Yaratıcılık eğitim programında çocukların Orijinallik becerilerini geliştirmek amacıyla çocukların yaratıcı çözüm yolları ürettiği, problemin çözümüne en uygun çözüm yolunu seçebildiği, en yaratıcı çözüm yolunu uygulayabildiği, sıradan olmayan fikirler ürettiği, sıradan olmayan sorular sorduğu, özgün ürünler tasarladığı yaratıcı etkinlikler çocuklara 12 hafta boyunca farklı etkinliklerle sunulmuştur.

Yaratıcılık eğitim programından sonraki dört hafta içinde de deney grubundaki çocukların bu alt boyuttaki yaratıcı davranış ortalamaları artarak devam etmiştir. Bu durum deney grubundaki çocukları sınıf öğretmenin yaratıcılık eğitim programının olumlu etkileri devam ederken orijinallik boyutunu destekleyici etkinliklere yer verdiği, çocukların ailelerinin de evde bu boyutu destekleyici doğal çalışmaları desteklediğini düşündürmektedir. Böylece çocuklar yaratıcılık eğitim programının, öğretmenlerinin ve ailelerinin olumlu yaklaşımlarıyla daha fazla yaratıcı davranışlar sergilemiş olabilirler.

Tablo 16 ve Şekil 5'e göre, anasınıfına giden çocukların yaratıcılıklarını geliştirmek için uygulanan etkinlikler ve eğitim programı çocukların yaratıcı davranışlarında kalıcıdır.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇLAR

Araştırmada anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan yaratıcılık eğitim programının çocukların yaratıcı davranışlarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu doğrultuda araştırma kapsamında çocukların yaratıcılıklarını değerlendirmek amacıyla Yaratıcı Davranış Gözlem Formu geliştirilmiş, 2012-2013 eğitim öğretim yılında geçerlik-güvenirlik çalışması yapılmıştır. Araştırmanın deneysel kısmında ise, anasınıfına devam eden çocukların yaratıcılıklarını geliştirmek için 2013-2014 eğitim öğretim yılında Yaratıcılık Eğitim Programı uygulanmıştır.

Araştırmada Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun geçerliğini ve güvenilirliğini yapmak için bir grupla çalışılmıştır. Deneysel kısmını yapmak için de ayrı bir çalışma grubu oluşturulmuştur.

Araştırmada Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun geçerlik güvenirlik çalışma grubu belirlenirken tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ankara'da anasınıfına devam eden 32897 çocuk evreni oluşturmaktadır. Yedi farklı merkez ilçeden %5 duyarlılık ve %95 güven aralığında örneklem seçilmiştir. Buna göre Altındağ'dan 28, Çankaya'dan 37, Etimesgut'tan 35, Keçiören'den 39, Mamak'tan 40, Sincan'dan 38, Yenimahalle'den 40 çocuk olmak üzere toplam 257 çocuk örnekleme alınmıştır. Tüm çocuklara araştırmacı tarafından Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Etkinlikleri'nin yaklaşık 60 dakika süren etkinlikleri dört gün boyunca sıra ile uygulanmıştır. Uygulamaların tümü video kameraya kaydedilmiştir. Kaydedilen veriler, her çocuk için tek tek izlenmiş ve yaratıcı Davranış Gözlem Formu'na işaretlenmiştir.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun geçerliğinin belirlenmesinde kapsam geçerlik indeksi (KGİ) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. Gözlem Formu'nun dört faktör ve 26 maddelik yapısının doğrulanıp doğrulanmadığı birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenmiştir.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun güvenilirliğini belirlemek amacıyla test-tekrar test yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla, araştırmaya dahil edilen 257 çocuktan 60'ı rastgele seçilmiştir. Bu 60 çocuğa Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Etkinlikleri dört hafta sonra tekrar uygulanmıştır. Her iki uygulamadan elde edilen ortalamalara ait Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ve ilişkili örneklem için t testi uygulanmıştır.

Araştırmanın deneysel kısmı olan Yaratıcılık Eğitim Programı'nın çalışma grubunu, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen iki farklı okulda öğrenim gören 30 çocuk oluşturmaktadır. Deney grubuna dahil edilen 16 çocuğun daha önce yaratıcılık eğitimi almamış olmasına ve normal gelişim göstermesine dikkat edilmiştir. Araştırmanın kontrol grubunda da 14 çocuk bulunmaktadır. Araştırmanın çekimlerinin videokasete eksiksiz ve tam olarak kaydedilmesi ve değerlendirmesi amacıyla ikinci gözlemci belirlenmiştir. Belirlenen ikinci gözlemciye, araştırmacı tarafından Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nu nasıl değerlendireceği ile ilgili eğitim verilmiştir. Her iki gruptaki çocuklara ön değerlendirme ve son değerlendirme olarak araştırmacı tarafından Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Etkinlikleri'nin yaklaşık 60 dakika süren etkinlikleri dört gün boyunca sıra ile uygulanmıştır. Ardından deney ve kontrol grubundaki çocukların davranışları Yaratıcı Davranış Gözlem Formu ile iki gözlemci tarafından ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Deney grubundaki çocukların yaratıcılıklarını desteklemeye yönelik Yaratıcılık Eğitim Programı araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Kontrol grubundaki çocuklara ise anasınıfı öğretmeni tarafından Milli Eğitim Bakanlığı (2013) Okul Öncesi Eğitim Programı'nın uygulanmasına devam edilmiştir. Son değerlendirmelerin yapılmasının ardından, Yaratıcılık Eğitim Programı'nın kalıcılığını belirlemek için sadece deney grubuna Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Etkinlikleri tekrar uygulanmıştır ve çocukların davranışları Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'na ikinci gözlemci ile ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Elde edilen verilerin istatistiki analizleri yapılmış ve yapılan analizler araştırmadaki alt problemler göz önüne alınarak sunulmuştur;

6.1.1. Beş-Altı Yaş Çocukları İçin Geliştirilen Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmasına İlişkin Sonuçlar

6.1.1.1. Beş-Altı Yaş Çocukları İçin Geliştirilen Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Kapsam Yönünden Geçerli Olup Olmadığı

Yirmi altı maddelik Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'na kapsam geçerliği çalışması yapılmıştır. Forma ait tüm maddeler için KGO değeri 1,00; dolayısıyla gözlem formuna ait KGİ değeri de 1,00 olarak bulunmuştur. Bu değerler Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun tüm maddelerinin gerekli olduğu ve kapsam geçerliğinin sağlandığı anlamına gelmektedir.

6.1.1.2. Beş-Altı Yaş Çocukları İçin Geliştirilen Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Güvenilir Olup Olmadığı

Beş-altı yaş çocuklarının yaratıcılıklarını değerlendirmek amacı ile geliştirilen Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Uygulanan ilk DFA'da istatistiksel olarak anlamlı olmayan t değerine sahip maddeler incelenmiş ve anlamlı olmayan t değerine sahip hiçbir maddeye rastlanmamıştır. Uyum indeksleri $\chi^2=1162.16$, $X^2/sd= 3.97$, CFI=0.94, NNFI=0.94 ve NFI=0.92 olarak bulunmuştur. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun uyumunu değerlendirmek amacıyla uyum iyiliği indekslerine ilişkin kritik değerler bulunduğu görülmektedir. Bu değerlerden “ X^2/sd ” oranının beşten küçük olması, CFI ve NNFI değerinin ise 0.90'dan yüksek çıkması gözlem formunda uyumun olduğunu gösterir. DFA ile hesaplanan uyum istatistikleri dikkate alındığında, Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun dört faktörlü yapısının toplanan verilerle genel olarak yüksek uyum sağladığına karar verilmiştir.

Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun güvenilirliğinin belirlenmesinde Cronbach Alfa iç tutarlılık anlamında güvenilirlik katsayısı ve test-tekrar test kararlılık anlamında güvenilirlik katsayıları incelenmiştir. Gözlem formunun güvenilirliğini tespit etmek amacıyla Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Forma ait ilk faktör olan Esnekliğe ait katsayı 0,85; Akıcılık faktörüne ait katsayı 0,88; Orijinallik faktörüne ait katsayı 0,77; Zenginleştirme faktörüne ait katsayı 0,87 olarak bulunmuştur. Gözlem formunun tümü için katsayı, 0,94 olarak bulunmuştur. Gözlem formunun zaman içerisinde kararlı ölçmeler yapıp yapmadığını belirlemek amacıyla test-tekrar test yönteminden yararlanılmıştır. Her

iki uygulamadan elde edilen ortalamalara ait Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ve ilişkili örneklemeler için t testi uygulanmıştır. İstatistiksel işlemler sonucunda elde edilen korelasyon katsayısı 0,51 olarak bulunmuştur. Bu katsayı .05 düzeyinde anlamlı ve orta düzeydedir. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'ndan elde edilen ilk uygulama ve son uygulama ortalamalarının istatistiksel anlamda farklılaşmadığı görülmektedir $t(59)=1,05$, $p>.05$. Elde edilen bulgulara göre, Yaratıcı Davranış Gözlem Formu hem iç tutarlılık anlamında güvenilirliği yüksek ölçektir, hem de zaman açısından kararlı ölçmeler yapmaktadır.

6.1.2. Beş-Altı Yaş Çocukları İçin Geliştirilmiş Olan Yaratıcılık Eğitim Programı'nın Çocukların Yaratıcı Davranışlarını; Esneklik, Akıcılık, Orijinallik ve Zenginleştirme Boyutlarında Etkileyip Etkilemediğine İlişkin Sonuçlar

Son değerlendirmeye göre, Deney Grubu'nun Esneklik alt boyutu ortalaması $\bar{X}=16,64$ iken, Kontrol Grubu'nun Esneklik alt boyutu ortalaması ise $\bar{X}=11,59$ 'dur. Deney grubu ile kontrol grubuna ait Esneklik alt boyutuna ait ortalamalar arasında $F=234,95$ deney grubundaki çocuklar lehine anlamlı olarak bulunmuştur ($p<.05$).

Deney Grubu'nun Akıcılık alt boyutu son değerlendirme ortalaması $\bar{X}=17,70$ iken, Kontrol Grubu'nun Akıcılık alt boyutu ortalaması ise $\bar{X}=13,41$ 'dir. Deney grubu ile kontrol grubuna ait Akıcılık alt boyutuna ait ortalamalar arasında $F=176,3$ ve bu farkın deney grubundaki çocukların lehine anlamlı olduğu görülmektedir ($p<.05$).

Deney Grubu'nun son değerlendirmedeki Orijinallik alt boyutu ortalaması $\bar{X}=12,83$ iken, Kontrol Grubu'nun Orijinallik alt boyutu ortalaması ise $\bar{X}=9,96$ 'dır. Deney grubu ile kontrol grubuna ait Orijinallik alt boyutuna ait ortalamalar arasında $F=104,9$ olduğu ve deney grubundaki çocukların lehine anlamlı farkın olduğu bulunmuştur ($p<.05$).

Deney Grubu'nun Orijinallik alt boyutu ortalaması son değerlendirmede $\bar{X}=12,83$ iken, Kontrol Grubu'nun Orijinallik alt boyutu ortalaması ise $\bar{X}=9,96$ 'dır. Deney grubu ile kontrol grubuna ait Zenginleştirme alt boyutuna ait ortalamalar arasında $F=357,9$ deney grubundaki çocukların lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($p<.05$).

Deney grubunda yer alan çocukların Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Esneklik $t=32.13$, Akıcılık $t=35.50$, Orijinallik $t=21.50$, Zenginleştirme $t=27.29$ olmak üzere tüm alt boyutların ön değerlendirme ve son değerlendirmelerine bakıldığında son değerlendirme lehine anlamlı farklılıklar olduğu bulunmuştur ($p<.05$).

Deney grubunun Esneklik boyutundaki ön değerlendirme ortalaması $\bar{X}=9,70$ iken son değerlendirmede $\bar{X}=6,64$ 'e, Akıcılık boyutundaki ortalaması $\bar{X}=10,83$ 'den $\bar{X}=17,70$ 'e, Orijinallik boyutundaki ortalaması $\bar{X}=8,34$ 'den $\bar{X}=12,83$ 'e ve Zenginleştirme alt boyutundaki ortalaması ise $\bar{X}=6,70$ 'den $\bar{X}=11,06$ 'ya çıkmıştır. Tüm alt boyutlarda son değerlendirme lehine anlamlı sonuçlar elde edilmiştir ($p<.05$).

Kontrol grubunda yer alan çocukların Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Esneklik $t=5.95$, Akıcılık $t=8.15$, Orijinallik $t=5.84$, Zenginleştirme $t=5.82$ boyutlarında son değerlendirme ortalamalarının lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<.05$).

Kontrol grubunun ön değerlendirme ve son değerlendirme ortalamalarına bakıldığında, Esneklik boyutunda $\bar{X}=10,30$ 'dan $\bar{X}=11,59$ 'a, Akıcılık alt boyutunda $\bar{X}=11,66$ 'dan $\bar{X}=13,41$ 'e, Orijinallik alt boyutunda $\bar{X}=8,88$ 'den $\bar{X}=9,96$ 'ya ve Zenginleştirme boyutunda ise $\bar{X}=6,98$ 'den $\bar{X}=7,61$ 'e yükseldiği ve son değerlendirmelerin lehine anlamlı farkların çıktığı görülmektedir ($p<.05$).

6.1.3. Beş-Altı Yaş Çocukları İçin Geliştirilmiş Olan Yaratıcılık Eğitim Programı'nın Çocukların Yaratıcı Davranışlarında Esneklik, Akıcılık, Orijinallik ve Zenginleştirme Boyutlarında Kalıcı Olup Olmadığına İlişkin Sonuçlar

Deney grubunun kalıcılık değerlendirme sonuçlarına göre, Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nun Esneklik $t=2.36$, Akıcılık $t=3.03$, Zenginleştirme $t=2.41$ boyutlarında son değerlendirme ve kalıcılık değerlendirme ortalamalarında anlamlı farklılıklar bulunmamıştır. Orijinallik $t=1.24$ boyutunda ise anlamlı bir fark görülmüştür ($p<.05$).

Deney grubunun kalıcılık ortalamalarına bakıldığında, Esneklik alt boyut ortalaması $\bar{X}=16,64$ 'den $\bar{X}=16,53$ 'e, Akıcılık ortalaması $\bar{X}=17,70$ 'ten $\bar{X}=17,60$ 'a düşmüştür. Ancak bu fark anlamlı değildir ($p<.05$).

Deney grubunun kalıcılık değerlendirmesinde Zenginleştirme alt boyutunun ortalaması $\bar{X}=11,16$ 'dan $\bar{X}=11,23$ 'e yükselmiştir. Zenginleştirme alt boyutundaki bu fark anlamlı çıkmamıştır ($p<.05$).

Ancak deney grubunun Orijinallik alt boyutundaki kalıcılık ortalamaları $\bar{X}=12,83$ iken, son değerlendirmede $\bar{X}=12,92$ 'ye çıkmıştır. Deney grubunun Orijinallik alt boyutundaki bu fark anlamlı bulunmuştur ($p<.05$).

6.2. ÖNERİLER

Bu araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- Yaratıcı Davranış Gözlem Formu, grup çalışması olarak planlanmış dört etkinliğin video kameraya kaydedilmesi ile değerlendirilmektir. Verilerin değerlendirilmesi aşamasında, video kamera verilenin çözümlenmesi amacıyla her bir çocuk için etkinliklerin sıra ile izlenmesi gerekmektedir. Bu sebepten dolayı verilerin değerlendirilmesi çok zaman almıştır. Bundan sonraki araştırmalarda çocuk sayıları daha az olabilir ve yaratıcılıkla ilgili bu yönde nitel araştırmalar geliştirilebilir.

- Daha önceki bazı araştırmacılar okul öncesi eğitim kurumlarında yaptıkları araştırmalarda elde ettikleri kayıtları yanlış amaçlar için kullanmışlardır. Bu gibi uygulamalar sonucunda, bazı okul yöneticilerinin ve eğitimcilerin görüntülerin farklı amaçlarla kullanılacağına olan yanlış inanışları halen devam etmektedir. Video kamerayı sınıflara yerleştirerek görüntü almak için okul yönetimini, aileleri ve öğretmenleri ikna etmekte zorluk çekilmiştir. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu için alınan görüntülerin, başka bir amaçla kullanılmayacağı konusunda eğitimciler ve aileler ikna edilerek güven verilmesi önerilmektedir.

- Yaratıcılık Eğitim Programı Ankara'da anasınıfına devam eden çocuklara uygulanmıştır. Bu nedenle, bundan sonraki araştırmalarda farklı bölgelerde yaşayan çocuklara Yaratıcılık Eğitim Programı uygulanabilir.

- Araştırmada tüm çocuklara tam bir fırsat eşitliği sağlanmıştır. Bundan sonraki uygulamalarda da malzemelerin eksiksiz ve etkinlik kartlarının tam olması gerekmektedir. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu'nu kullanmak isteyen araştırmacı ve eğitimcilerin de fırsat eşitliği sunularak uygulamalar yapması uygun görülmektedir.

- Yaratıcı Davranış Gözlem Formu anasınıfına giden çocuklar için hazırlanmış bir gözlem aracıdır. Yaratıcı Davranış Gözlem Formu Etkinlikleri ve Yaratıcılık Eğitim Programı da anasınıfına devam eden çocuklar için geliştirilmiştir. Bundan sonraki araştırmaların anaokuluna giden çocuklara, ilköğretim dönemindeki çocuklara yönelik farklı etkinlikler planlanarak veya adapte ederek farklı yaş gruplarında çalışılması uygun önerilmektedir.

- Araştırmaya aile boyutu eklenmemiştir. Ailenin çocukların yaratıcılıkları üzerinde etkisi düşünülerek, bundan sonraki araştırmalara aile boyutunun da eklenmesi uygun görülmektedir.

- Ailelerin çocuklarının yaratıcılıklarını değerlendirdiği bir ölçüm aracı bulunamamıştır. Yaratıcılıkla ilgili yapılacak araştırmalarda ailelerin çocuklarının yaratıcılıklarını değerlendirdiği bir ölçek geliştirilmesi uygun görülmektedir.

- Öğretmenlerin yaratıcılıkla ilgili tutum ve davranışlarını belirleyen çalışmaların olmadığı görülmektedir. Bu nedenle, yapılan araştırmalarda, öğretmenlerin yaratıcılıkla ilgili tutum ve davranışlarının neler olduğunu belirleyen bir ölçüm aracı geliştirilebilir.

- Araştırma yapılırken öğretmenlerin video çekimlerini tekrar izlemek istediği görülmüş ve yaratıcılıkla ilgili etkinliklere çok ilgili olduklarına dikkat edilmiştir. Bundan sonraki araştırmalarda öğretmenlere yaratıcılıkla ilgili eğitimler sunulup öğretmenlerden farklı etkinlikler planlamaları istenebilir.

- Eğitimcilerin okulda çocuklarla birlikte yaptıkları yaratıcı etkinlikler konusunda ailelere bilgi vermesi, ayrıca evde de uygulanabilecek yaratıcı etkinlikler hakkında ailelere rehberlik edilmeleri önerilmektedir.

Yaratıcılık eğitim programlarından daha yüksek oranda yarar sağlamak için bundan sonraki araştırmalar planlanırken bu öneriler doğrultusunda planlamalar yapılarak uygulanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Akçum, E. (2005). *5- 6 Yaş Çocuklarının Yaratıcılık ve Öğrenime Hazır Oluş Düzeylerine Okulöncesi Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Aldous, C. R. (2007). Creativity, Problem Solving and Innovative Science: Insights From History, Cognitive Psychology and Neuroscience. *International Education Journal*, 2 (8)176-186.
- Alfonso-Benlliure, V., Melendez, J. C. & Garcia-Ballesteros, M. (2013). Evulation of a Creativity Intervention Program for Preschoolers. *Thinking Skills and Creativity*, 10 (2013) 112- 120.
- Almeidaa, L. S., Prieto L. P., Ferrando, M., Oliveiraa, E. & Ferrandiz, C.(2008). Torrance Test of Creative Thinking: The Question of Its Construct Validity. *Thinking Skills and Creativity*, 2 (2008), 53- 58.
- Antonietti, A. (2000). Enhancing Creative Analogies in Primary School Children. *North American Journal of Psychology*, 2, (2000),75- 84.
- Aslan, E. (2001). Kavram Boyutunda Yaratıcılık. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. Ankara. 16, (2), 15-22.
- Atay, Z. (2009). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Öğrencilerinin Yaş, Cinsiyet ve Ebeveyn Eğitim Durumlarına Göre İncelenmesi: Ereğli Örneği*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı.
- Beneke, S. & Ostrosky, M. M. (2009). *Teachers' Views of the Efficacy of Incorporating the Project Approach into Classroom Practice with Diverse Learners*. *Early Childhood Research*, (11),1. 1-9.
- Bernstein, D. A. & Nash, P. W. (2005). *Essentials of Psychology*. Thirth Edition. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Bilhan, D. Ş. (2007). Creativity and Change in Early Childhood. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* XX, (2), 267- 282.

- Bogoyavlenskaya, D. B. (2013). Nature of Changes in Creativity Scores İn Preschool and Junior Schoolchildren. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 86, (2013), 358-362.
- Brown, R. (1989). Creativity What Are We to Measure?. John A. Glover, Royce R. Ronning& Cecil R. Reynold. (Ed). *Handbook of Creativity* içinde (p.3-32). New York: Plenum Press.
- Büyüköztürk, Ő. (2007). *Deneysel Desenler  n test- Son test Kontrol Grubu Desen ve Veri Analizi*. (2. Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ő. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Can Yaşar, M. & Aral, N. (2010). Yaratıcı Düşünce Becerilerinde Okul  ncesi Eēitimin Etkisi. *Kuramsal Eēitim*. 3, (2), 201- 209.
- Can Yaşar, M. & Aral, N. (2012). Drama Education on the Creative Thinking Skills of 61-72 Months Old Pre-school Children. *US-China Education Review* 6, (2012), 568-577.
- Carvajal, A., Centeno, C., Watson, R. & Bruera, E. (2011). *A Comprehensive Study of Psychometric Properties of the Edmonton Symptom Assessment System (Esas) in Spanish Advanced Cancer Patients*. Eur J Cancer. 47 (12), 1863 – 1872.
- Catron, C.E. & Allen, J. (2003). *Early Childhood Curriculum A Creative Play Model*. Third Edition. USA: Merrill Prentice Hall.
- Ceylan, E. (2008). *Okul ncesi Eēitime Devam Eden 5- 6 Yaş  ocuklarının Bilişsel Tempoya Göre Yaratıcılık D zeylerinin İncelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü  ocuk gelişimi ve Ev Y netimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Cheung, R.,H. P. (2010). Designing Movement Activities to Develop Children' s Creativity in Early Childhood Education. *Early Child Development and Care*. 180 (3), April, 377- 385.
- Cheung, R. H. P. (2013). Exploring the Use of the Pedagogical Framework for Creative Practice in Preschool Settings: A Phenomenological Approach. *Thinking Skills and Creativity*. 10,(2013), 133- 142.
- Chen, S. & Zhou, J. (2010). Creative Writing Strategies of Young Children: Evidence from a Study of Chinese Emergent Writing. *Thinking Skills and Creativity*. 5, (2010), 138-149.

- Chien, C. & Hui, A. N. N. (2010). Creativity in Early Childhood Education: Teachers' Perceptions in Three Chinese Societies. *Thinking Skills and Creativity*. 5, (2010), 49-60.
- Citizen, M.(1999). Implications of a Systems Perspective for the Study of Creativity. Robert J. Sternberg (Ed.), *Handbook of Creativity* içinde (s. 313-335). UK: Chambridge University Press.
- Cole, D. A. (1987). Utility of Confirmatory Factor Analysis in test Validation Research. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55, 584-594.
- Craft, A., McConnon, L. & Matthews, A. (2012). Child-Initiated Play and Professional Creativity: Enabling Four- Year- Olds' Possibility Thinking. *Thinking Skills and Creativity*. 7, (1),48-61.
- Csikszentmihalyi, M. (1997). *Creativity. Flow and the Psychology of Discovery and Invention*. New York: Harper Perrential.
- Çakmak, A. & Baran, G. (2007). Köyde ve Kentte Yaşayan Altı Yaş Çocuklarının Karşılaştırılması. Avrupa Birliği Sürecinde Okul Öncesi Eğitimin Bugünü ve Geleceği Sempozyumu'nda (Uluslararası Katılımlı) sunulmuş bildiri, Kıbrıs: 154-169.
- Dababneh, K., Ihmeideh, F. M. & Al-Omari, A. A. (2010). Promoting Kindergarten Children' s Creativity in the Classroom Environment in Jordan. *Early Child Development and Care*. 108, (9) ,1165- 1184.
- Deveci, N. D. (2005). *Özel ve Resmi Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Yaratıcılıklarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı.
- Dulama, M. E., Alexandru, D. & Vanea, C. (2010). Studying the Degree of Creativity of Preschool Children Drawings. *Acta Didactica Napocensia*. 3, (4), 85-96.
- Dziedziewicz, D., Oledzka, D. & Karwowski, M. (2013). Developing 4- to 6- Year- Old Children's Figural Creativity Using a Doodle- Book Program. *Thinking Skills and Creativity*. 9, (2013), 85- 95.
- Edwards, L. C. (2006). *The Creative Arts A Process Approach for Teachers and Children*. New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Edwards, C., Gandini, L. & Forman, G. (1993). *The Reggio Emilia Approach Advanced Reflections*. Second Edition. USA: Ablex.

- Evaluation of Potential Creativity- EPoC. (2009). 12 Ağustos 2014 tarihinde <http://www.epoctest.net/en/index.php/item/34-epoc-english> sayfasından erişilmiştir.
- Ergen, Z. G. & Köksal Akyol, A. (2012). An Investigation of Creativity Among Children Attending Preschools. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*. 5, (2), 156- 170.
- Faizi, M., Azari, A. K. & Maleki, S. N.(2012). Design Principles of Residential Spaces to Promote Children's Creativity. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 35, (2012), 468- 474.
- Feldman, D., H. (1999). The Development of Creativity. Robert J. Sternberg (Ed.), *Handbook of Creativity* içinde (s. 169- 186). UK: Chambridge University Press.
- Follari, L. M. (2007). *Foundations and Best Practices in Early Childhood Education History, Theories, and Approaches to Learning*. New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Freeman, R. (2011). *Reggio Emilia, Vygotsky, and Family Childcare: Four American Providers Describe their Pedagogical Practice*. *Child Care in Practice*. 17, (3), 227-246.
- Garaigordobil, M. & Berrueco, L. (2011). Effects of a Play Program on Creative Thinking of Preschool Children. *The Spain Journal of Psychology*. 14 (2), 608-618.
- Gerrig, R. J. & Zimbardo, P. G. (2005). *Psychology and Life*. USA: Pearson.
- Gruber, H., E. & Wallace, D., B. (1999). The Case Study Method and Evolving Systems Approach for Understanding Unique Creative People at Work. Robert J. Sternberg (Ed.), *Handbook of Creativity* içinde (s. 93-115). UK: Chambridge University Press.
- Guilford, J. P. (1968). *Intelligence; Creativity and Their Educational İmplications*. San Diego: Knapp.
- Guilford, J. P. (1976). Traits of Creativity. P.E. Vernon (Ed). *Creativity* içinde (s.167-188). Harmondsworth: Penguin.
- Hallgren, K. A. (2012). Computing Inter- Rater Reliability for Observational Data: An Overview and Tutorial. *Tutor Quant Methods Psychol*. 8, (1), 23- 34.
- Hocevar, A., Sebart, M. K. & Stefanc, D. (2013). *Curriculum Planning and the Concept of Participation in the Reggio Emilia Pedagogical Approach*. European Early Childhood Education Research Journal. 21, (4), 476-488.
- Isbell, R. T. & Raines, S. C. (2003). *Creativity and the Arts with Young Children*. Usa: Thomson Delmar Learning.
- Isbell, R. T. & Raines, S. C. (2007). *Creativity and the Arts with Young Children*. Second Edition. Canada: Thomson Delmar Learning.

- Isenberg, J. P. & Jalongo, M. R. (2006). *Creative Thinking and Arts-Based Learning Preschool Throug Fourth Grade*. Fourth Edition. New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Kara, A. (2007). *Okul Öncesi Dönemde 5- 6 Yaş Grubu Çocukların Yaratıcılık Düzeylerini Etkileyen Faktörlere İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karkockiene, D. (2005). *Creativity: Can it be Trained?A Scientific Educology of Creativity*. cd-International Journal of Educology. Lithuanian Special Issue, (2005), 51-58.
- Kaufmann, G. (1993). The Content and Logical Structure of Creativity Concepts: An Inquiry into the Conceptual Foundations of Creativity Research.scott g. Isaken, Mary C. Murdock, Roger L. Firestien, Donald J. Treffinger (Ed.) *Understanding and Recognizing Creativity: The Emerge of a Discipline* içinde (s.141-157). Norword, New Jersey: Ablex Publishing Corporation.
- Kaufman, J. C. & Beguetto, R. A. (2009). Beyond Big and Little: The Four C Model of Creativity. *Review of General Psychology*. 13, 1- 12.
- Koçer, H. (2012). The Evaluation of the Art Activities Applied in Preschool Education Programmes in Terms of Self-Expression Opportunity Given to Child. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 51, (2012), 289-295.
- Koster, J. B. (2001). *Growing Artists Teaching Art to Young Children*. Second Edition. Albany: Delmar. Thomson Learning.
- Kozbelt, A., Beghetto, R. A. & Runco, M. A. (2010). Theories of Creativity. James C. Kaufman & Robert J. Sternberg (Ed.) *The Chambridge Handbook of Creativity* içinde (s. 20-47). Chambridge: Chambridge University Press.
- Kozbelt, A. (2011). *Theories of Creativity*. Brooklyn: Elsvier.
- Lee, K. (2005). The Relationship Between Creative Thinking Ability and Creative Personality Of Preschoolers. *International Education Journal*. 6, (2), 194- 199.
- Lefton, L. A. & Brannon, L. (2003). *Psychology*. Boston: Allyn and Bacon.
- Myers, D. G. (2004). *Psychology*. Seventh Edition. New York: Worth Publishers
- Mayesky, M. (2002). *Creative Activities for Young Children*. Seventh Edition. Usa: Thomson Delmar Learning.
- Mayesky, M. (2009). *Creative Activities for Young Children*. Ninth Edition. Usa: Delmar Cengage Learning.

- Morrison, G. S. (2003). *Fundamentals of Early Childhood Education*. Third Edition. New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Oral, G. (1997). *Etkinlik Temelli Spiral Öğretim Programının Beş Yaş Çocuklarının Yaratıcılıkları İle Aile ve Öğretmen Gözüyle Davranışlara Etkisi*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi
- Öncü, E. Ç. & Ünlüer, E. (2010). Preschool Children' s Using of Play Materials Creatively. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2, (2010), 4457- 4461.
- Özdamar, K. (2003). Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Panagiotakou, C. & Pange, J.(2010). The Use of ICT in Preschool Music Education. *Procedia Social and Behavioral Sciences*.2, (2010), 3055- 3059.
- Peker, H. (2013). *Anaokulu Çocuklarında Benlik Düzenleme ve Otonominin Yaratıcılık Üzerindeki Etkisi*. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı.
- Preschool and Kindergarten Interest Descriptor- PRIDE. (1983). 12 Ağustos. 2014 tarihinde www.sylviaimm.com/cii.html sayfasından erişilmiştir.
- Richardson, V. (1996). The Role of Attitudes and Beliefs in Learning to Teach. J. Sikula (Ed.), *Handbook of Research on Teacher Education* içinde (s. 102–119). New York: Macmillan.
- Rizi, C. B., Yarmohamadiyan, M. H. & Gholami, A. (2011). The Effect Group Plays on the Development of the Creativity of Six- year Children. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 15, (2011), 2137- 2141.
- Rowe, A. J. (2004). *Creative Intelligence Discovering the Innovative Potential in Ourselves and Others*. USA: Pearson Prentice Hall.
- Roopnarine, J. L. & Johnson, J. E. (2005). *Approaches to Early Childhood Education*. Third Edition. USA: Merrill.
- Runco, M. A. (2007). Creativity Theories and Themes: Research, Development and Practice. USA: Elsevier.
- Runco, M. A. & Pritzker, S. R. (1999). *Encyclopedia of Creativity* Volume I. London: Academic Press.
- Rosnick, K. K. (2009). Cultivating Creativity in the Classroom. Lynn DellaPietra (Ed.), *Perspectives on Creativity* içinde (s. 26-36). UK: Cambridge Scholars Publishing.
- Saracho, O. (2012). Creativity Theories and Related Teacher's Belief. *Early Child Development and Care*. 182, (1), 35-44.

- Sawyer, R.K. (2012). *Explaining Creativity: The Science of Human Innovation*. New York: Oxford University Press.
- Schirmacher, R. (2006). *Art and Creative Development for Young Children*. Fifth Edition. USA: Thomson Delmar Learning.
- Shaffer, D. R. & Kipp, K. (2007). *Developmental Psychology Childhood & Adolescence*. Belmont: Thomson Higher Education.
- Smith, P. K., Cowie, H. & Blades, M. (2005). *Understanding Children's Development*. Fourth Edition. Oxford: Blackwell Publishing.
- Smogorzewska, J. (2012). Storyline and Associations Pyramid as Methods of Creativity Enhancement: Comparison of Effectiveness in 5- Year- Old Children. *Thinking Skills and Creativity*. 7, (2012), 28-37.
- Sternberg, R. J. (2006). The Nature of Creativity. *Creativity Research Journal*. 18 (1), 87-98.
- Sternberg, R.J. & Grigorenko, E. L. (2010). Guilford's Structure of Intellect Model and Model of Creativity: Contributions and Limitations. *Creativity Research Journal*. 13, (3&4), 309–316.
- Sungur, N. (1997). *Yaratıcı Düşünce*. İstanbul: Evrim Yayınları.
- Sümer, N. (2000). Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3, (6), 49-74.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayını.
- Torrance, E. P. (1962). *Guiding Creative Talent*. New Jersey: Prentice- Hall.
- Torrance, E. P. (1964). Education and Creativity. Calvin W. Taylor (Ed.), *Creativity: Progress and Potential* içinde (s. 50-90). USA: McGraw-Hill Book Company.
- Torrance, E. P. (1968). *Torrance Tests of Creative Thinking Directions Manual and Scoring Guide*. New Jersey: Personnel Press.
- Torrance, E. P. (2003). The Millenium: A Time for Looking Forward and Looking Back. *The Journal of Secondary Gifted Education*. 15, (1), 6- 12.
- Torrance, E. P. (2004). Great Expectations: Creative Achievements of the Sociometric Stars in a 30 Year Study. *The Journal of Secondary Gifted Education*. 16, (1), 5-13.
- Torrance, E. P. & Myers, R. E. (1970). *Creative Learning and Teaching*. New York: Dood Mead Company.
- Treffinger, D. J. & Young, G. C. & Selby, E. C. & Shepardson, C. (2002). Definitions and Characteristics. *The National Research Center Gifted and Talented*. 5-22.

- Truman, S. (2011). A Generative Framework For Creative Learning: A Tool for Planning Creative-Collaborative Tasks in The Classroom. 20 Ağustos. 2014 tarihinde http://www.regents.ac.uk/media/448147/1101_generative_framework_truman.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Urban, K. K. (2005). Assessing Creativity: The Test for Creative Thinking - Drawing Production (TCT-DP). *International Education Journal*. 6, (2), 272- 280.
- Williams, F. (1980). Creativity Assesment Packet, Examiner's Manual. Texas: Pro. Ed.
- Yıldız, F. Ü. (2000). “*Deneyisel Yaratıcılık Programının*” 4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal ve Bilişsel Gelişime Etkileri. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı.
- Yurdugül, H. (2005). *Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kapsam Geçerliği için Kapsam Geçerlik İndekslerinin Kullanılması*. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Denizli.
- Zachopoulou, E., Makri, A. & Pollatou, E. (2009). Evaluation of Children's Creativity: Psychometric Properties of Torrance's 'Thinking Creatively in Action and Movement'test. *Early Child Development and Care*. 176, (3), 317- 328.

EKLER

**Ek 1. ANKARA İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ ARAŞTIRMA İZİN
YAZISI**

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.06.20.01-60599/ 78264
Konu : Araştırma İzni
Zeynep DERE

18/10/2012

GAZİ ÜNİVERSİTESİNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2012/13 nolu genelgesi.
b) Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsünün 03/10/2012 tarih ve 7537 sayılı yazısı.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü doktora öğrencisi Zeynep DERE' nin "Yaratıcı davranış gözlem formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması ve anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan yaratıcılık eğitiminin çocukların yaratıcı davranışlarına etkisinin incelenmesi üzerine nitel bir araştırma" konulu tezi ile ilgili çalışma yapma isteği Müdürlüğümüzce uygun görülmüş ve araştırmanın yapılacağı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bilgi verilmiştir.

Mühürlü anketler (83 sayfadan oluşan) ekte gönderilmiş olup, uygulama yapılacak sayıda çoğaltılması ve çalışmanın bitiminde iki örneğinin (CD/disket) Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne gönderilmesini rica ederim.

İlhan Koç
Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER :
Anket (83 sayfa)

İl Milli Eğitim Müdürlüğü-Beşevler
Bilgi İçin:Nermin ÇELENK

Tel : 221 02 17
istatistik06@meb.gov.tr

Ek 2. GENEL BİLGİ FORMU

Çocuğun;

Adı- Soyadı:

1. Cinsiyeti

() Kız

() Erkek

2. Annenin Öğrenim Durumu

() ilkokul Mezunu

() Orta Okul Mezunu

() Lise Mezunu

() Lisans Mezunu

() Lisans Üstü Mezunu

() Diğer (Lütfen belirtiniz).....

3. Babanın Öğrenim Durumu

() ilkokul Mezunu

() Orta Okul Mezunu

() Lise Mezunu

() Lisans Mezunu

() Lisans Üstü Mezunu

() Diğer (Lütfen belirtiniz).....

4. Kardeş Sayısı

() Yok

() 1

() 2

() 3 ve Üzeri

5. Daha Önce Okul Öncesi Eğitim Aldı mı?

() Evet

() Hayır

Ek 3. UZMAN DEĞERLENDİRME YÖNERGESİ

Yaratıcı davranış gözlem formu' nun geçerlik ve güvenirlik çalışması ve anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan yaratıcılık eğitiminin çocukların yaratıcı davranışlarına etkisinin incelenmesi amacıyla doktora tezinde kullanılmak üzere geliştirilmiş olan yaratıcı davranış gözlem formunun kapsam geçerliliği yapılmaktadır.

Yaratıcı davranış gözlem formu' nu, yaratıcı davranış gözlem formu kullanma kılavuzu' nu, yaratıcı davranış gözlem formu etkinlikleri' ni; 61- 72 aylık çocukların gelişim özellikleri, tezin amacı, gözlem formundaki maddelerin uygunluğu, yaratıcı davranışlara yönelik amaçlar, yaratıcılığın ortaya konmasına yönelik durumlar ve bu durumlarda kullanılacak çalışma yaprakları yönünden değerlendirilmenizi ve uygun bulmadığınız amaçları, maddeleri, durumları ve çalışma sayfalarını neden uygun bulmadığınıza yönelik açıklamalarınızı rica ederim.

Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Zeynep DERE

**Ek 4. YARATICI DAVRANIŞ GÖZLEM FORMU’NUN UZMAN
DEĞERLENDİRME FORMU**

Çocuğun Adı-Soyadı:

Tarih:

Etkinlik:

Saat:

Gözleyen:

	UYGUN	UYGUN DEĞİL	DÜZELTİLMELİ
ESNEKLİK			
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
AKICILIK			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			
ORJİNALLİK			
16.			
17.			
18.			
19.			
20.			
21.			
ZENGİNLEŞTİRME			

22.			
23.			
24.			
25.			

**Ek 5. YARATICILIK EĞİTİM PROGRAMI' NDA YER ALAN
ETKİNLİKLERİN HAFTALARA GÖRE DAĞILIMI**

HAFTALAR	ETKİNLİKLER
1. HAFTA	1. ETKİNLİK Bilim etkinliği: Deney, Gözlem Oyun etkinliği: Soralım Bulalım
	2. ETKİNLİK Müzik Etkinliği: Hayvanlar Ne İster? Sanat Çalışması: Aklımdaki Hayvan
	3.ETKİNLİK Bilim Etkinliği: Deney: Oyuncak Tamiri
2. HAFTA	4. ETKİNLİK Bilim Etkinliği, Deney, Gözlem: Mandallar Ne İşe Yarar? Sanat etkinliği: Mandallarla Neler Yapılır?
	5. ETKİNLİK Hareket Etkinliği: Balon Oldum Oyun Etkinliği: Sınıfımı Süslüyorum
	6. ETKİNLİK Türkçe Dil Etkinliği: ŞİPİDİK YÜZÜYOR Hikayesi Oyun Etkinliği: Yağ Satarım Bal Satarım Sanat Etkinliği: Yağmur Yağıyor
3. HAFTA	7. ETKİNLİK Drama- Doğaçlama: Postane Kuralım
	8. ETKİNLİK Bilim Etkinliği: Gözlem Sanat Etkinliği: Yumurtalarla İstedigimi Yapabilirim Oyun Etkinliği: Yumurta

		Yarışı
	9. ETKİNLİK	Matematik Etkinliği: Şekil Eşleştirme Türkçe Dil Etkinliği: Kaybolan Ördek Yavrusu Oyun Etkinliği: Renklerin Dansı
4. HAFTA	10. ETKİNLİK	Sanat Etkinliği: Kuş Kostümleri Yapalım Doğaçlama: Ormanda Gezinti
	11. ETKİNLİK	Oyun Etkinliği: Kelime türetiyorum Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışması: Görsel analogi kurma (nesnelerin ortak özelliklerini bulalım) Matematik Etkinliği: Çorap eşliyorum
	12. ETKİNLİK	Sanat Çalışması: Suluboyayla Resim Yapıyorum Doğaçlama: Meslekler
5. HAFTA	13. ETKİNLİK	Oyun Etkinliği: Dondurma Topları Matematik Etkinliği: Şekillerden Tren Yapıyorum
	14. ETKİNLİK	Bilim Etkinliği: Limonata Nasıl Yapılır? Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışması: Olayları Sıralıyorum Sanat Çalışması: Kendi Hikayemi Yapıyorum
	15. ETKİNLİK	Müzik Etkinliği: Ses Dinleme ve Ayırt Etme Çalışması

		Drama- Dramatizasyon: Ormanda Yarış
6. HAFTA	16. ETKİNLİK	Drama: Doğaçlama- Uçak Yolculuğu Sanat Etkinliği: Maket Yapımı
	17. ETKİNLİK	Bilim Etkinliği: Yüzen ve Yüzmeyen Nesneler Türkçe Dil Etkinliği: Hikaye Anlatıyorum
	18. ETKİNLİK	Sanat Etkinliği: Çomak Kuklası Yapıyorum Oyun Etkinliği: Kartının Eşini Bul
7. HAFTA	19. ETKİNLİK	Bilim Etkinliği/ Deney: Sürtünme Deneyi Hareket Etkinliği: Kayak Dansı
	20. ETKİNLİK	Oyun Etkinliği: Tilki Tilki Saatin Kaç? Oyun Etkinliği: Bozuk Paralar Sanat Çalışması: Tabakla Ne Yaparım? Drama: Doğaçlama
	21. ETKİNLİK	Müzik Etkinliği: Ritim Çalışması-Taşıtlar Dramatizasyon: Taşıtlar
8. HAFTA	22. ETKİNLİK	Rol Oynama: Şapkam Var Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışması: İtfaiye ve Hemşire Hangi Aletleri Kullanır? Sanat Çalışması: Şapka Tamamlama
	23. ETKİNLİK	Sanat etkinliği: Çizgi Film Kahramanları Problem

		Çözüyor Drama: Balık Olalım
	24. ETKİNLİK	Matematik Etkinliği: Bloklerle Şekiller Yapıyorum Oyun Etkinliği: Çıkışı Bulalım
9. HAFTA	25. ETKİNLİK	Sanat Etkinliği: Kutulardan Bina Yapıyorum Oyun Etkinliği: Evimiz- Hastanemiz Drama: Rol Oynama
	26. ETKİNLİK	Oyun Etkinliği: Eşimle Anlatıyorum
	27. ETKİNLİK	Sanat Etkinliği: Kendi Kuklamı Yapıyorum Drama- Doğaçlama: Kuklalarımın Gösteri
10. HAFTA	28. ETKİNLİK	Matematik Etkinliği: Eksik Tamamlama Oyun Etkinliği: Oynayarak Bul Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışması: Örüntü Tamamlama, Olay Sıralama
	29. ETKİNLİK	Müzik Etkinliği: Ritim Çalışması/ Renkler ve Mevsimler Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışması: Bocuklardan Örüntü Kuruyorum Sanat Çalışması: Boncuklarla Mobil Yapımı
	30. ETKİNLİK	Drama - Dramatizasyon: Şirin Köyü Oyun Etkinliği: Sessiz Şirin

11. HAFTA	31. ETKİNLİK	Gözlem- İnceleme: Geri Dönüşüm Nedir? Sanat Etkinliği: Artık Malzemeler Geri Dönüşüyor
	32. ETKİNLİK	Türkçe Dil Etkinliği: 40 Ayak Böceği İle Karınca Hikayesi Drama: Doğaçlama- Vücudumdan Sesler Çıkıyorum Sanat Çalışması: Bardakla Ne Yaparım?
	33. ETKİNLİK	Oyun Etkinliği: Sihirli Kutu, Ben Bir Heykelim Türkçe Dil Etkinliği: Hikaye Tamamlama
12. HAFTA	34. ETKİNLİK	Drama: Doğaçlama Bilim Etkinliği: Deney- Piller Ne İşe Yarar?
	35. ETKİNLİK	Hareket Etkinliği: Zarf Açma Oyunu Sanat Etkinliği: Artık Materyallerle Otoyol ve Köprü Yapımı
	36. ETKİNLİK	Türkçe Dil Etkinliği: Köpük İçin Özel Bir Gün Hikayesi Drama: Hayvan Taklitleri

**Ek 6. YARATICILIK EĞİTİM PROGRAMI UZMAN DEĞERLENDİRME
FORMU**

	MATERYAL			EĞİTİM ORTAMININ DÜZENLENMESİ			ÖĞRENME SÜRECİ		
	Uygun	Uygun Değil	Düzeltilmeli	Uygun	Uygun Değil	Düzeltilmeli	Uygun	Uygun Değil	Düzeltilmeli
1.ETKİNLİK									
2.ETKİNLİK									
3.ETKİNLİK									
4.ETKİNLİK									
5.ETKİNLİK									
6.ETKİNLİK									
7.ETKİNLİK									
8.ETKİNLİK									
9.ETKİNLİK									
10.ETKİNLİK									
11.ETKİNLİK									
12.ETKİNLİK									
13.ETKİNLİK									
14.ETKİNLİK									
15.ETKİNLİK									
16.ETKİNLİK									
17.ETKİNLİK									
18.ETKİNLİK									
19.ETKİNLİK									
20.ETKİNLİK									
21.ETKİNLİK									
22.ETKİNLİK									

23.ETKİNLİK									
24.ETKİNLİK									
25.ETKİNLİK									
26.ETKİNLİK									
27.ETKİNLİK									
28.ETKİNLİK									
29.ETKİNLİK									
30.ETKİNLİK									
31.ETKİNLİK									
32.ETKİNLİK									
33.ETKİNLİK									
34.ETKİNLİK									
35.ETKİNLİK									
36.ETKİNLİK									

Ek 7. PROBLEM DURUMU KARTLARI UZMAN GÖRÜŞÜ FORMU

1. DURUM: karda montsuz olan üşüyen bir çocuk,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

2. DURUM: yağmurda şemsiyesiz kalmış ıslanan bir çocuk,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

3. DURUM: yuvasından yere düşmüş bir kuş,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

4. DURUM: masaya oturmuş yemeği olan ama kaşık- çatalı olmayan bir çocuk,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

5. DURUM: elleri- yüzü kirli bir çocuk,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

6. DURUM: oyuncacı kırılmış bir çocuk,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

7. DURUM: ayağının birinde terlik birinde ayakkabı olan bir çocuk,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

8. DURUM: solmuş bir çiçek,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

9. DURUM: penceredeki camı kırılmış bir ev,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

10. DURUM: tekerleği patlamış bir bisiklet,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

11. DURUM: topu patlayan bir çocuk,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun Değil
-------	--------------	-------------

--	--	--

12. DURUM: **bozuk bir televizyon,**

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

13. DURUM: **2 çocuk ama 1 oyuncak vardır.**

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

14. DURUM: **tekerleği patlamış bir araba.**

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

15. DURUM: **musluğu patlamış bir mutfak.**

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

16. DURUM: **üstüne su dökülmüş bir çocuk.**

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

17. DURUM: **düşmüş ve dizi yaralanmış bir çocuk.**

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

18. DURUM: **kırık bir sandalye.**

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

19. DURUM: **yere düşüp saksısı dağılmış bir çiçek.**

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

20. DURUM: **ağacın dalına takılı kalan bir top.**

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

Ek 8. HİKAYE OLUŞTURMA KARTLARI UZMAN GÖRÜŞÜ FORMU

1. DURUM: piknik yapan bir aile,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

2. DURUM: yemek yiyen bir aile,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

3. DURUM: balık tutan bir adam,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

4. DURUM: etrafı karla kaplı bir ev,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

5. DURUM: uçurtma uçuran bir çocuk,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

6. DURUM: denizde yüzen çocuklar,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

7. DURUM: parkta oynayan çocuk,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

8. DURUM: tren resmi,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

9. DURUM: çiçek sulayan bir çocuk,

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

10. DURUM: uçak resmi

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

HAYVAN KARTLARI UZMAN GÖRÜŞÜ FORMU

Ek 9.

1. KART: ASLAN

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

2. KART: AT

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

3. KART: AYI

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

4. KART: BALIK

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

5. KART: BAYKUŞ

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

6. KART: FİL

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

7. KART: GEYİK

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

8. KART: İNEK

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

9. KART: KAPLUMBAĞA

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

10. KART: KEÇİ

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

11. KART: KEDİ

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun Değil
-------	--------------	-------------

--	--	--

12. KART: KELEBEK

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

13. KART: KÖPEK

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

14. KART: KUZU

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

15. KART: MAYMUN

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

16. KART: PAPAĞAN

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

17. KART: PENGUEN

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

18. KART: TAVŞAN

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

19. KART: TAVUK

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

20. KART: TILKI

Uygun	Düzeltilmeli	Uygun değil

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : DERE Zeynep
Uyruğu :T.C.
Doğum tarihi ve yeri :22.08.1980 İstanbul
Medeni hali : Bekar
Telefon :0532 662 06 02
e-mail : zeynepdere@gmail.com zeynepdere@gazi.edu.tr

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi EğitimBilimleri Enstitüsü. Çocuk Gelişimi Eğitimi	2008
Lisans	Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi 2002 Çocuk Gelişimi ve Okul öncesi Eğitimi Öğretmenliği	
Lise	Bakırköy Kız Meslek Lisesi	1997

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2002	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Çocuk Gelişimci
2003	Milli Eğitim Bakanlığı	Ana Sınıfı Öğretmenliği
2006	Gazi Üniversitesi	Araştırma Görevlisi

Yabancı Dil

İngilizce